

VYSVĚTLIVKY

ANNĚ HOLINOVÉ
(1853 — 1864)

1. 25. května [1853], 1 list, 13,3 × 10,4 cm, papír narůžovělý zn. Superfine Satin, psáno červeným inkoustem, poškozeno. Vročení 1853 připsala Anna Holinová tužkou. NM.

Mariánské hradby — na Hradčanech, západně od Chotkových sadů.

2. [Po 25. květnu 1853], 1 list, 8°, b. d. Vročení 1853 připsala Anna Holinová tužkou. NM. Písmo jako u dopisu předešlého potvrzuje vročení Anny Holinové, dopis může být omluvou k předchozí žádosti o schůzku.

3. 10. června 1856, 1 list, 8°, NM.

4. Přítelkyni Anny Holinové 22. října 1856, 1 list, r., zn. Superfine Satin, 8°, NM, pozůstalost Anny Holinové. K dopisu bylo připojeno fingované sdělení Anny Holinové, napsané Janem Nerudou, viz další dopis.

5. Fingovaný koncept dopisu Anny Holinové, 22. října 1856, 1 list, 6,3 × 9,3 cm, b. d., psáno tužkou, NM.

6. Listy z vyhnanství — I; do Knína 6. května 1857, 1 dvojl., 8°, NM. *bez Vás* — Anna Holinová zajížděla v létě na delší návštěvy k příbuzným do svého rodného kraje, na Dobříšsko; z 18. dubna 1857 je dochován dopis, jež poslala Nerudovi před odjezdem (NM) a v němž oznamuje, kdy je možná ji ještě zastihnout doma (srov. ŽJN I, 230); *ani nejčilejší novinář* — Neruda byl v té době lokálkářem v něm. pražském deníku *Tagesbote aus Böhmen*; *Lumír* — beletristický časopis; Neruda do něho přispíval pod pseudonymem Janko Hovora od r. 1854; „*unter meinen eignen Fenster...*“ — „pod vlastními mými okny koketují s mým pokladem,“ citát z Heinricha Heina (*Neue Gedichte*, 1844, oddíl *Verschiedene*, báseň č. 10); první verš originálu zní správně „*Und vor meinen...*“

Na 1. Nerudův list z vyhnanství odpověděla Anna Holinová v Praze (NM); zve Nerudu na návštěvu a oznamuje, jak dlouho se v Praze zdrží (srov. ŽJN I, 236).

7. Listy z vyhnanství — II; do Knína 28. května 1857, 1 list, m. 4°, m., NM.

jsa žákem třetí gymnasijní třídy — v r. 1848, kdy mu bylo čtrnáct let; básnická prvotina, v níž by byla věta „*Chodím a běduju...*“, není známa; *Berger* — C. P. Berger, něm. dramatik; hra *Die Bastille* poprvé 21. února

1857 ve Stavovském divadle; *v redakci* — v Tagesbote aus Böhmen, viz vysv. k dopisu předešlému; *u vás v bytu* — na Malé Straně v Lužické ulici č. 18 (dům U tří zelených křížků), v druhém patře.

K 2. Nerudovu dopisu z vyhnanství se vztahuje narážka Anny Holinové v listě z 29. července 1857; viz vysv. k dopisu č. 9.

8. Listy z vyhnanství — III; do Knína, 17. a 18. června [1857], 1 dvojl., NM.

oslovení schválně malé — oslovení „Drahá...“ je napsáno malými písmeny; *sada* — věta (starý mluvnický termín); *Váš roztomilý lístek* — není dochován; *Pražské noviny* — vládní oficiální list.

Po 18. červnu Anna Holinová znova zajela do Prahy a tehdy patrně poslala Nerudovi opět pozvání k návštěvě, aby mu vysvětlila příčiny svého odmlčení (NM) (srov. ŽJN I, 237).

9. List ze svobodného vyhnanství — (První a poslední); do Knína [22. července 1857], 1 dvojl., m., 8°, b. d., Anna Holinová datovala tužkou: 18 22/7 57, NM. Odpověď na nedochovaný dopis Anny Holinové, jež pak Nerudovi poslala obšírný dopis s razítkovou datací na obálce: Dobrzisch 29. Jul. (NM) (srov. ŽJN I, 238—240):

Vážený pane!

List, který jsem od Vašnosti obdržela, mě skutečně překvapil, já myslela, že jste již docela na mne zapomenul, poněvadž jsem na můj první lístek žádný odpovědi nedostala a po odeslání mého druhého psaní více než čtrnáct dní marně na odpověď čekala. Však ještě více jsem byla překvapena při otevření toho listu. V předešlém psaní jsem byla Vám, vážený pane, již tak málo drahá, že nadpis „drahá Anno“ mezi jinými slovy skoro zmizel, a v „prvním a posledním listu z vyhnanství svobodného“ zní nadpis již „vážená slečno“; proto jsem také i já nucena v podobném tónu na Vašnosti psát, nevím však, zdali to dovedu. Také bych měla jen krátký list psát, abych též jako Vy meze slušnosti nepřekročila, já ale neumím s málo slovy mnoho říct, a proto žádám již napřed za odpuštění, že tak dlouho se čtením zdržuju. Ráčil jste psát, že jsem čtrnáct dní po obdržení třetího listu na první odpověď odeslala; já se však pamatuju, že jsem hned na první psaní odpověď napsala a sama Vašnosti do rukouch dodala. Na to se nejspíš pan Neruda nebude pamatovat, nebo když se zapomene na samou osobu, zapomene se tím lehčeji na její psaní.

Na druhé psaní jsem ovšem písemně neodpověděla, to jste ráčil být tak laskav, že jste nás navštívil, a já myslela, že oustná odpověď Vašnosti bude milejší než písemná.

Jak jsem Vám, vážený pane, byla milá já anebo odpověď na „třetí list z vyhnanství“, ráčil jste dosvědčit tím, že jste nepřišel, když jsem Vašnosti o to žádala.

Že Vás, vážený pane, s mým posledním psáním tak nemile na sebe

upamatuju, jsem si nepomyslela, sic bych se byla jistě neopovážila Vás s ním obtěžovat.

Já nevěděla, že se budete pro každé slovo horšit, které jsem tam napsala, a též mě [ne]napadlo, že si z toho posměch uděláte, jak špatně napsané je; když jsem ale ani pořádný papír ani lepší pero dostat nemohla, tak nemohlo taky psaní líp vyhlížet.

Vy ale, vážený pane, nejste zvyklý tak špatně psané listy obdržet, a proto Vás mé psaní urazilo. Já si dám dnes lepší pozor, kdyby ale měl tento list zas to neštěstí mít, že by se Vašnosti nelíbilo, jak předešlý, tak prosím, neračte být uraženým, neb víte, že krásně psát neumím. Taky jste podotknul, že snad začátky psaní od Vás ani nečítám, já jsem poslední psaní psala v Bratřínově, a psaní, který jsem od Vašnosti dostala, byly v Kníně, a proto mně nebylo možno na každou sadu odpovědět.

Co se té zábavy dotýče, o který se, vážený pane, zmiňujete, pro kterou bych Vám nemohla psát, nejni zde pro mě docela žádná. Já nepřežila ještě nikdy dlouhochvilnější dni jak zde, Vy víte, jak bídny bylo mé mluvení s tím bezkonečným pliváním, a můžete si pomyslit, jak je mně mluvení nyní nemilý, když teď s velkými bolestmi mnohem více plivám.

Však na mém zdraví Vám málo záleží.

Že Vy mé přání za posměch držet aneb že z toho soudit budete, jak si Vaše slova pamatuju, jsem si nepomyslela. Věřte, že jsem při psaní toho listu na posměch nejmíň myslela, a taky jsem skutečně nevěřila, že přání tak nenávidíte. Že nerad přejete, vím, že ale přání od jiného za urážku držíte, mně známý nebylo, a proto nejni mé provinění tak veliký, jak Vy ho děláte.

Jestliže jsem Vás mimo toho, že je list tak dlouhý, chybně a nehezky psaný, v něm ještě s něčím jiným urazila, prosím za odpuštění.

Vaše

služebnice Anna

P. S. Odpověď na mé psaní žádat nesmím, poněvadž jsem dostala „první a poslední list z vyhnanství svobodného“, a taky ne o Lumíra, neb podle Vašeho úsudku, že čtu vždycky jen konec, bylo by škoda ho posílat tak daleko, a ještě k tomu tak nemilý osobě, jak já Vám nyní jsem.

10. 23. [listopadu 1857], 1 dvojl., 8°, papír s krajkovým tlačeným okrajem, NM. Neruda dopis datoval 23. prosincem, ale je to zřejmý omyl, neboť Anna Holinová odpověděla listem datovaným 25. listopadu, na jehož obálce je razítková datace: Prag /27/XI/.

Z období mezi červencem a listopadem 1857 je dochován jediný list Anny Holinové (NM), v němž zve Nerudu na návštěvu. V postskriptu žádá, aby před rodiči o pozvání nemluvil (srov. ŽJN I, 254).

Příčinu rozladění naznačuje list Anny H. z 25. listopadu 1857 (NM, srov. ŽJN I, 257); v úvodu se ironicky omlouvá pro jakousi žádost, kterou Nerudovi vzkázala po panu Noskovi. A pokračuje:

...Jistě jste dříve nikdy neslyšel, že bych kdy byla tak o Vás mluvila, jak jste posledně doslechl, a proto jsem se tomu nemálo podivila, když jsem se dozvěděla, že tomu věříte. Musela Vám to říct taková osoba, o který míníte, že ji lepší znáte nežli mě, a musí jí být mnoho na nás záleženo, že tak hanebné lže si vymejší.

Vy mě ujistujete, že jste nic neřekl, co by mně nemilé bylo, já Vám věřím, však to, co jsem slyšela, nejsou jen řeči —

Pane Neruda, Vy jste mně psal, že se mezi nás takové okolnosti staví, jakých osud často mezi lidem nakupí, můžu-li ty okolnosti vedět, tak Vás prosím, oznamte mně je.

O odpověď Vás žádá

Vaše

Anna H.

P. S. Já jsem se Vám při naší poslední rozmluvě s dílem té řeči svěřila, která mezi matkou a mnou byla; já Vám řekla, co matce nemilé bylo, Vy jste to chtěl zlepšit, a proto se jí nyní ani nevšimnete.

Už Vám na nás docela nic nezáleží?

Když Jan Neruda na toto psaní neodpověděl, psala mu Anna H. znova v dopise nedatovaném, podle razítka obálky 22. prosince (NM, srov. ŽJN I, 259);

Pane Neruda!

Vaše odpověď na mé psaní jest mlčení?

Ani za odpověď nestojím. —

Anna H.

11. 23. ledna 1858, 1 dvojl., 4°, m., NM. V druhém odstavci po slovech „za krátkou dobu zábav“ škrtl Jan Neruda slova „celou svou duševní sílu“. Před tímto dopisem Nerudovým předcházela ještě tři psaní Anny Holinové (všechna NM, viz ŽJN II, 26, 29, 30). První je z 5. ledna 1858:

Pane Neruda!

Vy jste si přál mne udělat nešťastnou a povedlo se Vám to výborně. —

Anna

P. S. Na co jste „nezapomněl“, — není mně povědomo.

Další dva vzkazy, z 8. ledna 1858 a nedatovaný (po 8. lednu 1858), obsahují naléhavé prosby o schůzku.

pověst o člověku, jenž svůj stín prodal — námět zpracovaný německým básníkem Adalbertem von Chamisso (1781—1838) v povídce Peter Schlemihl (1814); *Otec můj umíral* — Antonín N. zemřel ve stáří 73 let 10. září 1857, zaopatřen byl už 2. září; „*Rád bych už s tím zbledlým děckem do jámy!*“

— verš z básně věnované Anně H.; je zapsán v tzv. zeleném sešitu, jež převzal Albert Pražák z majetku Anny H. (Básně I, 399); *Mühlstein* — August M., viz vysv. k dopisu č. 57.

12. [Po 2. prosinci 1858], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle jmenování Karla Tieftrunka profesorem.

Tieftrunk — Karel T. (1829—1897), historik, byl jmenován 2. prosince 1858 profesorem na německé vyšší reálce, kde Neruda vyučoval češtině a němčině od ledna 1858 do konce prvního půlletí školního roku 1858/1859 jako suplent za churavého profesora Jana Václava Rozuma (1824—13. 4. 1858), pedagogického spisovatele a překladatele; jmenováním Tieftrunkovým byl Neruda zbaven suplentury.

Pravděpodobně z období mezi půlí května a počátkem prosince 1858 se zachovaly dva dopisy Anny Holinové (NM, srov. ŽJN II, 70, 90), a to z 16. května (1858) s pozváním k návštěvě a z 24. září:

Vážený pane!

Váš věčný mučitel Vás již zase mučí a žádá, abyste vloženou cedulku přepsal na česko.

Je to, jak vidíte, pro p. Kulíka a přijde k přilepení do houslí. Já vím, že Vás poslední dobu příliš mnoho s psaním obtěžuju, ale prosím, napište mně jen ještě tu cedulku a já Vám za to ručím, že to poslední mučení od věčný trapitelky

Anny.

[Vysvětlivky k dopisu A. Holinové: *vloženou cedulku* — text „Zhotoveno od Jana Kulíka dle Amatiho pro pana Josefa Jodasa.“; *Jan Kulík* (1800 až 1872), pražský houslař; *Josef Jodas* (1828—1906), spisovatel, národopisec, jeden z členů národopisného a uměleckého kroužku Annina otce Františka Holiny; Neruda otiskl r. 1859 v *Obrazech života jeho veršovanou pověst.*]

13. 5. prosince 1858, 1 dvojl., 8°, NM.

otec Krolmus — P. Václav K. (1787—1861), národopisec a diletantský archeolog; *něco o národních tancích* — r. 1858 shromažďoval Neruda materiál k studii, která vyšla r. 1859 v *Obrazech života*; *Geh' ins Kloster...* — citát z básně Heinricha Heina „Alte Rose“ (Stará růže nebo Stará Róza): „Jdi do kláštera, milé dítě, nebo se dej oholit“; *paní K.* — paní Krolmusová, žertovné pojmenování Krolmusovy hospodyně; Václav K. bydlil tehdy v domě u Splavínů na Malostranském náměstí.

14. [4. listopadu 1859], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Vedle vytištěného jména Nerudova je připsáno jméno Barákovo a Nerudovo sdělení. Anna Holinová datovala na rubu inkoustem: 1859 4/11.

15. [V listopadu 1859], 1 dvojl., 8°, b. d., papír zaoblených rohů, na okrajích vroubkovaný, týž jako u dopisu z 28. listopadu 1859; NM.

16. 28. listopadu 1859, 1 dvojl., 8°, papír zaoblených rohů, na okraji vroubkovaný; NM.

Anna Holinová odpověděla dopisem b. d. (NM, ŽJN II, 278) po 6. prosinci 1859:

Pane Nerudo!

Dost dlouho se učím Vašemu jednání zvykat, ale ještě jsem to tak daleko nepřivedla, aby mě podobná maličkost jako ta poslední nepřekvapila.

Když jste byl ve čtvrtek u nás, ptal jste se mě, můžete-li zas jako dřív každý den k nám chodit, já Vás o to žádala, a Vy jste až do dneška nepřišel. Nevím, je-li můj způsob prošení tak bídný, že snad vždycky opak toho prosím, oč vlastně žádám, aneb je-li to má osobnost vinna. Co posud vím, obdržel každý jiný od Vás, co chtěl, jen já ne. Nemám ovšem tak „krásné velké černé oko“ jak sl. B., ani tak „jasně modré oko“ jak sl. M., nejsem také žádný „řecký typus“, ale přec jsem myslela, když už rok prosím, abyste pro otce a Emanuela památní lístek napsal, že je to dost dlouhá doba mě za to potrestat, že se opovažuju ještě něco od Vás žádat.

Lituju p. F., že své psaní na mě adresovala, bude nejspíš dříve v L., než ode mě odpověď dostane.

Píšete mně, zdali ještě stůňu? Ne, já jsem se od pátku dopoledne uzdravila. Snad by bylo pro nás oba líp, kdybych byla nemocna. Nebojte se žádných „nápadů“ ani „nápadků“, já Vám za to ručím, že s Vámi ani o minulosti ani o budoucnosti mluvit nebudu.

Těm posledním slovům ve Vašem listu nerozumím.

Sudťe sám z mého listu, jsem-li tak zdráva, abych Vás zas na několik neděl od nás neodstrašila; já tak dalece své „zdraví“ posoudit neumím.

Anna

[Vysvětlivky k dopisu A. Holinové: *Emanuel* — viz pozn. na str. 566; *p. F.* — Anna Fričová-Kavalírová (1825—1893), druhá žena Josefa V. Friče; dopisový styk mezi Janem Nerudou a Josefem V. Fričem, žijícím v exilu, se dal mimo jiné také prostřednictvím Anny Holinové a Anny Fričové; viz dopis č. 102 a vysvětlivku k němu; *bude... v L.* — za J. V. Fričem v Londýně; dopis Anny Fričové Anně Holinové (NM, archiv Josefa V. Friče) je datován 6. prosince 1859. Jan Neruda Anně H. ihned neodpověděl, anebo se omluvil, viz dopis další.]

17. [V prosinci 1859], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d.; datace podle obsahu. Jan Neruda se na navštívence i podepsal. NM.

Augusta — Antonín A. (1829—1866), litomyšlský tiskař a nakladatel;

koncem roku 1859 převzal od pražského nakladatele J. R. Vilímka časopis *Obrazy života* a získal Nerudu pro další redakci; A. v té době zajížděl do Prahy nejen k vyjednávání s Nerudou, ale i k jednáním úředním, podal totiž žádost, aby mohl vydávat *Obrazy života* dvakrát měsíčně. Dne 31. prosince 1859 byla však žádost Augustova zamítnuta, časopis mohl vycházet i nadále jen ve lhůtách pětinedělních. K tomuto dopisu se vztahuje patrně nový naléhavý dotaz Anny Holinové z 9. prosince 1859 (NM, datace podle razítka obálky; srov. ŽJN III, 18): má-li Nerudovi dopis od paní Fričové poslat poštou, nebo má-li vyčkat jeho návštěvy.

18. 31. prosince [1859], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datace podle údaje o žádosti za povolení čtrnáctidenních *Obrazů života*.

Thakeray — viz dopis č. 102; *Povolení nešlo* — viz vysv. k předešlému dopisu.

19. 15. ledna 1860, 1 dvojl., 8°, m., NM.

půjde-li do divadla — na premiéru Nerudovy tragédie *Francesca di Rimini* (viz *Div. hry*); *druhý hloupý titul* — správa divadla dala podle tehdejšího úzu na plakáty podtitul: „...aneb Škaredý ženich a jeho nevěsta“; *jeden hloupý přítel* — snad Josef Jiří Kolár (1812—1896), dramatik, herec a režisér českých představení.

20. [Začátkem roku 1860 z Litomyšle], 1 dvojl., 8°, b. d., papír nažloutlý, NM, datace podle obsahu.

abych Tebe pozdravil — z Litomyšle; Neruda tam redigoval *Obrazy života*; *Górský* — Max G., taneční mistr, vyučoval v hotelu U arcivévodky Štěpána na Smíchově na rohu Kartouzské ulice a Kinského třídy (dnešní Kirovovy); *švagr Heydukův* — Josef Kučera (1829—1907), chemik a málo úspěšný publicista a novinář; u Antonína Augusty tehdy redigoval *Hlas z Litomyšle*, týdeník pro vážnější zábavu a všestranné živnostenské... poučení a vzdělání.

21. Do Knína 22. května [1860], 1 dvojl., 8°, na str. 4 adresa, NM.

Dalibor — hudební časopis (vycházel od r. 1858); *v pátek nebo nanejvýš v sobotu* — tj. 25. nebo 26. května; *Barák je posud na policii* — Josef B. byl 17. května zatčen pro účast na svatojanské vlastenecké slavnosti; *v Knížecí* — v smíchovském zájezdním hostinci Na knížecí, stanovišti dostavníků.

22. Do Knína 2. června [1860], 1 dvojl., 8°, m., Anna Holinová připsala vnočení: Asi 1860. NM.

včera večer jsem přijel — z Litomyšle; *v Tvé zrzavým ingoustem napsané ... cedulce* — tento dopis Anny Holinové není dochován; *u Baráka v Kouřímě* — Josef B. byl po vyšetřování vypověděn do Kouřimi.

23. Do Knína 5. června [1860], 1 dvojl., 8°, Anna Holinová v originále přeškrtnula větu „Opováží-li se“ až „zdvořile zase slečno“. NM.

na tak krásně započatý Tvůj list — tento dopis Anny Holinové není dochován; *Emi* — viz str. 566; *z listu, který jsi Emimu psala* — není dochován; *Marie S.* — Sršňová (nar. 1841), provdaná později za Ludvíka Kakše, důchodního v Sedlčanech a ředitele advokátní kanceláře ve Slaném, divadelního diletanta a libretistu; Neruda se s rodinou Kakšových stýkal po celý život a stopy tohoto přátelství jsou i v jeho korespondenci (viz Dop. III); Zdeněk Nejedlý (Litomyšl. Tisíc let českého města, 1914, str. XXXIX) se domníval, že šlo o herečku Marii Stránskou; *podobně* — viz dopis č. 25.

24. Františku Holinovi [mezi 5.—15. červnem 1860], navštívenka bez podpisu, jméno tištěno verzálkami v pravém rohu dole; b. d., NM. Datace podle obsahu a typu navštívenky.

na Dobříš — Neruda jel do Dobříše dostavníkem, odtud do Knína musil pěšky; v Kníně bydlil v hostinci U černého koně; *Päumann* — Anton P., pražský policejní ředitel za Bachova režimu; byl přeložen v únoru 1861 z Prahy do Krakova; *Štrobach* — Josef Strobach, policejní ředitel v Linci, člen vědeckých společností.

25. Do Knína [15. června 1860], originál není znám; otisk: Bohuslav Čermák, Jan Neruda, Květy, XVII, 1895, I. pololetí, str. 681; Albert Pražák (Neruda v dopisech, 1950, 63) otiskl proti B. Čermákovi navíc oslovení „Milý Anoušku“ a datum, měl tedy v ruce originál. Neruda připojil k dopisu svou fotografii a dva stereoskopické snímky (viz dopis další).

enfant perdu — ztracené dítě, ztroskotanec, zde však spíše ve vojenském významu: ztracenec, přední hlídka.

26. Do Knína 21. června [1860], 1 dvojl., 8°, NM.

Tvůj milý list — není dochován; *ostré pokračování* — viz další dopis; *paní Pešková* — Eliška P. (1833—1895), později provdaná Švandová ze Semčic, herečka, představitelka Nerudovy Francesky di Rimini; její litografický portrét od Josefa Farského podle kresby malíře J. A. Brandejse (Brandejse) byl vydán r. 1860; *Česká deputací* — Fr. Lad. Rieger a Josef Macháček, továrník ze Zdic, otec Terezie Macháčkové (do níž se Jan Neruda r. 1864 zamiloval), mluvčí českých buržoazních liberálů, podali 18. června 1860 císaři pamětní spis (viz dopis č. 32); žádosti liberálů vyhověno nebylo.

27. Do Knína 23. června [1860], 1 dvojl., 8°, NM. Slíbené pokračování dopisu z 21. června.

to o S. — o Marii Sršňové, viz dopis č. 23.

28. Do Knína 26. června [1860], 1 dvojl., 8°, papír hnědavý, zn. Superfine Satin, NM. Anna Holinová připsala vnočení a přeškrtnla tužkou třetí odstavec dopisu; některá místa jsou (Holinovou?) podtržena. Nepůvodní je i oprava na počátku druhého odstavce, „o níž píšeš“ místo Nerudova „o níž pravíš“.

Láska k básníkovi — román Karolíny Světlé, vydaný r. 1860 v Bibliotéce českých původních románů; *Sklenář* — Josef S. (1835—1890), přítel Nerudův, tajemník Družstva Národního divadla, od r. 1867 manžel Otýlie Sklenářové-Malé; *Čelín* — ves u Knína.

29. Do Knína [2. července 1860], 1 list, 8°, NM. Jan Neruda omylem datoval dopis 2. červnem, podle obsahu (zpráva o vídeňské deputaci z 18. června) je zřejmé, že byl dopis psán po 21. červnu 1860 (viz dopis č. 30).

list nový — tento dopis není znám; *peticí* — viz dopis č. 26; *B.* — Josef Barák, viz dopis č. 22; *Päumann* — Anton P., pražský policejní ředitel, sám udal Baráka; o výsledku nového vyšetřování viz v dalším dopise.

30. Do Knína 12. července [1860], 1 list, 23,1 × 23,2 cm, NM. Původně list foliový, jak ukazuje nezvyklý formát a jasná stopa, že byl v dolní části ustřižen kus listu (část textu druhého odstavce); papír s tištěným záhlavím Redakcí Obrazů života.

S. — Marie Sršňová, viz dopis č. 23; *P.* — snad jakýsi Popp; viz dopis č. 85; *Barák* — byl externován (viz předch. dopis) po novém vyšetřování.

31. Do Knína 16. července [1860], 1 dvojl., 8°, papír s tištěným záhlavím Redakcí Obrazů života, NM. Dopis, na nějž zde Neruda odpovídá, není dochován.

za biogr. p. P. — viz předešlý dopis.

32. Do Knína 21. července [1860], 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Redakcí Obrazů života, NM. V textu je pozdější podtržení slov a oprava tužkou. Odpověď na nedochovaný dopis Anny Holinové.

Tvé narozeniny — 16. května.

33. Do Knína [29. července 1860], 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Redakcí Obrazů života, b. d., NM. Anna Holinová připsala tužkou dataci: 29. července 1860. Druhý odstavec dopisu Anna Holinová tužkou přeškrtnula.

podobné otázky — na datum Anniny svatby s Nerudou; *od září bude vycházet český politický list* — deník Čas; začal vycházet až 2. října 1860, povolení k jeho vydávání dostal JUDr. Alois Krása (1828—1900), politik, někdejší spolupracovník Havlíčkových Národních novin a Slovana; Jan Neruda se stal v Čase literárním i divadelním kritikem a fejetonistou

a setrval v něm do konce roku 1861, kdy přestoupil se svými přáteli do nově založeného Hlasu; *Tonner* — Emanuel T. (1829—1900), publicista, politik polonofilského zaměření (v l. 1854—1856 byl profesorem v Haliči); *Vávra* — Vincenc V. (1824—1877), pseudonymem J. Sl. Haštalský, v r. 1848 radikální demokrat, novinář; *dr. Uher* — JUDr. František U. (1826—1870), poslanec; *Liblínský* — vl. jm. Jan Knedlhans (1823—1889), radikální demokrat z r. 1848, spisovatel a novinář; *Majer* — JUDr. Rudolf Mayer (1837—1865), básník, Nerudův druh z prvního ročníku almanachu Máje (1858), kde debutoval; *Schwarz* — František S. (1840—1906), spisovatel, politik a publicista; *přiložené dva obrázky* — patrně snímky stereoskopické.

34. Do Knína, [srpen — září 1860], 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Redakcí Obrazů života, b. d., NM. Datace podle papíru se záhlavím, podle údaje o besedách a podle zprávy o chystaném návratu Anny Holinové z Knína.

sedělo nás tam patnáct mužských — společnost o besedách tvořili mj. taneční mistr Karel Link, hudební skladatel Ferdinand Heller, spisovatel dr. F. V. Jeřábek, J. R. Vilímek a Jan Otto, prof. Tonner, JUDr. Václav Linhart, dr. Miroslav Tyrš a MDr. Jan Musil.

35. [Před říjnem 1860], 1 lístek, 16°, svisle linkovaný, b. d., NM. Datace podle údaje „dějí se velké věci“: buď jde o přípravu k vydávání Času (2. října 1860), nebo o události předcházející vydání císařského diplomu (20. října 1860).

Körner — Karl Theodor K. (1791—1813), něm. básník.

36. [Po 2. říjnu 1860], 1 dvojl., 8°, žlutavý papír se záhlavím Redakce Času, b. d., NM. Datace podle dne, kdy začal Čas vycházet. Na str. 2—4 si napsala Anna Holinová tužkou seznam své knihovny, dnes už z velké části nečitelný.

37. [Po 2. říjnu 1860], 1 dvojl., 8°, žlutavý papír se záhlavím Redakce Času, b. d., NM. Datace jako u dopisu předcházejícího. Souvislost s ním naznačuje snad i pozdrav matce Anny Holinové.

text k zítřejšku — snad blahopřání k svátku Annina otce (4. října Františka).

38. [Počátkem listopadu 1860], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle údaje o účtování Barbory Nerudové s Joachimem Barrandem (ŽJN III, 137), podle zmínky o redakci a podle žádosti o vzkaz, jak se vede (matce Anny Holinové? — viz dopisy předcházející).

39. [26. prosince 1860], drobná bílá navštívenka, jméno tištěno verzál-

kami v pravém dolním rohu, b. d., NM. Datace podle zprávy Času z 28. prosince: beseda v Šárce byla 26. prosince.

Svátek — Josef S. (1835—1897), novinář a spisovatel, autor prací kulturně historických a historických románů, Nerudův spoluredaktor v Času.

40. [31. prosince 1860], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datuji podle obsahu.

At' dnes zůstane Emi doma — 1. ledna 1861 otiskl Čas zprávu vídeňského časopisu Wanderer, že byly v Praze přes noc vylepeny na rozích pobuřující plakáty, a vyvrací ji jako nepravdivou; asi 30 osob bylo však té noci napadeno na Václavském náměstí policejní stráží ze Žitné ulice, přičemž byl těžce zraněn jeden bulharský student a dva Srbové byli zatčeni; *Päumann* — Anton P., viz dopis č. 29.

41. [Kolem 5. ledna 1861], drobná navštívenka, b. d., originál NM. Datace podle obsahu.

pro... proti — po expoze ministra Schmerlinga z 5. ledna 1861 o volebním řádu do zemských sněmů v skupině městské a venkovské (na prospěch něm. buržoazie) počala se česká buržoazie stavět k jeho návrhům s výhradami; v svém svolání k volbám do zemského sněmu ze dne 8. března 1861 vyslovila nicméně uspokojení, že byly vypsány konečně ústavní volby, které se pak konaly 18. a 20. března 1861.

42. [Po 26. únoru 1861], drobná žlutavá navštívenka, jméno vytištěno v pravém dolním rohu, b. d., NM. Datace podle obsahu.

konstitucí — tzv. únorová ústava, vydaná 26. února 1861 a uzákoňující centralistické uspořádání říše, jež ponechávalo zemím a jejich sněmům skrovná práva, a nedemokratický volební řád do zemských sněmů (volilo se podle stavů a majetkových kurií a volební okresy v Čechách byly rozděleny tak, aby byla většina předem zajištěna něm. buržoazním poslancům).

Z tohoto období je snad nedatovaný dopis Anny Holinové (NM, ŽJN III, 149), v němž oznamuje účast na zábavě tanečního mistra Linka a důtklivě prosí Nerudu, aby tam také přišel.

43. Z Vídně [po 25. červnu 1861], 1 dvojl., 8°, m., na str. 4 adresní přípisek, b. d., NM. Datace podle pobytu Jana Nerudy ve Vídni r. 1861.

Krásá — JUDr. Alois K., říšský poslanec, vydavatel Času; Neruda s ním odjel kolem 20. června 1861 do Vídně jako parlamentní zpravodaj; „*gemütlich*“ — příjemný, útulný, bodrý.

44. [Počátek roku 1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle obsahu. Přípisek (Anna Holinová?): 11 — 5 Křížovnický.

všechny mé loňské fejetony — může jít o fejetony z Času r. 1861; od

1. října do konce roku 1860 vyšly v Času jen 2 články literární a fejeton o Máchovi; jinak Neruda psal jen divadelní kritiky.

45. [Po dubnu 1862], 1 list, 8°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle obsahu (6. číslo RK vyšlo v dubnu 1862).

Frencl — P. Innocentius Antonín F. (1818—1862), ThDr., spisovatel, kněz v Staré Boleslavi a v Praze, učitel češtiny na Akad. gymnasiu; jeho ilustrovaná Bible česká vycházela od r. 1861; „*Hus*“ — časopis vydávaný v letech 1862—1864 Václavem Šubertem (1825—1885), tehdy evangelickým farářem v Krabčicích u Roudnice.

46. [Před 20. červencem 1862], 1 list, m., 8°, psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle obsahu: 20. července podnikl pražský Sokol výlet do Šternberka u Smečna.

47. [Po 19. srpnu 1862], 1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle obsahu (19. srpna slavnost borovská).

Frič — Josef V. F., žijící v exilu, tehdy už v Paříži; *havlíčkovské peníze* — havlíčkovský pamětní peníz, ražený podle borovské pamětní desky plastikem a medailérem Václavem Seidanem (1817—1870) a vydaný k havlíčkovské slavnosti v Borové.

48. [Před 9. listopadem 1862], drobná žlutá navštívenka, jméno vytištěno v pravém dolním rohu, b. d., NM. Datace podle obsahu (viz další dopis) a podle typu navštívenky.

49. [Před 9. listopadem 1862], 1 dvojl., m. 8°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle zprávy o prvním uvedení Nerudova a Linkova tance Besedy v Hlasu 9. listopadu 1862. Beseda byla provedena 13. listopadu v Konviktě.

50. [Mezi 9. a 13. listopadem 1862], 1 dvojl., m. 8°, psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle téhož data jako dopis předcházející a podle obsahu.

čtyry určené společnosti — Jan Neruda byl v prvním páru první čtveřice, jeho dámou byla choť Bedřicha Smetany Betty, v druhém páru byl Bedřich Smetana a Růžena Kučerová, snoubenka skladatele hudebního doprovodu Besedy Ferdinanda Hellera, v třetím páru byl Ferdinand Heller a choť tanečního mistra Linka.

51. Přípisek na dopisu Barbory Křížkové 31. ledna 1863, 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Administrace Hlasu v Praze, NM, pozůstalost Anny Holinové. Přípisek Jana Nerudy je psán tužkou, zkratku B. K. doplnil Neruda. V našem otisku je sdělení B. Křížkové tištěno kurzívou.

oznamte sl. Holinové — šlo o schůzku po svolání pražských vlaste-

nek, týkajícím se založení Průmyslového muzea a otištěném 27. ledna 1863: z této schůzky byla poslána Vojtěchu Náprstkovi adresa, datovaná 3. únorem 1863; *Boh. Macháčková* — správně Macháčková, dcera Riegrovy sestry Terezie, provdané M.; *B. K.* — Barbora Křížková (1844—1879), později provdaná za nakladatele Františka Šimáčka, sestra manželky Vojtěcha Náprstka Josefy.

52. Františku Holinovi [před 29. dubnem 1863], drobná navštívenka, jméno tištěno v pravém dolním rohu typy kaligrafickými, b. d., NM. Datace podle dne odjezdu Jana Nerudy do západního Německa a do Francie (29. dubna).

v klášteře — křižovnickém na Starém Městě u Karlova mostu.

53. [Po 20. červnu 1863], drobná navštívenka, jméno tištěno v pravém dolním rohu typy kaligrafickými, b. d., NM. Datace podle obsahu. Části navštívenky jsou odstřiženy, slovo „nic“ na konci druhého odstavce doplňuji podle smyslu.

pozdravení od Anny — od Anny Fričové-Kavalírové z Paříže, Neruda se z cesty vrátil přes Belgii a Německo (Drážďany) 20. června 1863 (MC, passim); *druhého kluka* — Jan Josef F. (13. února 1863—1945), astronom, konstruktér, továrník; *Tři neděle jsem byl na cestě* — cesta trvala 51 dní, z toho 34 dní připadlo na Paříž; *Stařena, u které jsem bydlel* — madame Lacour, viz fejeton v Hlasu 6. června 1863 (MC, 223 a d.).

54. [Kolem 12. prosince 1863], drobná navštívenka, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., NM. Anna Holinová datovala svůj přípisek 18 12/12 63.

kníhy české — podle přípisu půjčila Holinová Nerudovi Gogola, Kolára a Malého.

DO P I S Y N E D A T O V A T E L N É A P Ř I B L I Ž N Ě D A T O V A N Ě

55. 1 lístek, 12°, psáno tužkou, b. d., NM.

56. 1 list, 8°, r., zn. Superfine Satin, b. d.

57. [Před rokem 1859], 1 dvojl., 8°, v záhlaví mědirytina Hradčany s Malou Stranou v Praze (Hradschin mit Kleinseite in Prag). Verlag v[on] F. Kretschmar in Prag. Na str. 1—3 je dopis Anny Holinové. Neruda jej glosoval, podpis Anna Holinová vyškral, ale pak jej s novým svým přípisem obnovil a na str. 4 připsal dialogizovanou parodii svých vztahů k Anně Holinové. NM. Text psaný Annou Holinovou otiskujeme kurzívou; faksimile celého dvojlístu viz v příloze.

Mühlstein — August M. (1820—1902), finanční úředník, důvěrný přítel

Nerudův (bydlel na Malé Straně ve Vlašské ulici, čp. 349, Neruda po něm posílal Anně Holinové i svá sdělení); z jejich vzájemné korespondence se dochoval dopis Nerudův z května 1856 (NM), jež Mühlstein dal Anně Holinové přečíst a pak i daroval, ač ho Neruda v dopise výslovně žádá, aby Anně jeho vzkazy jenom tlumočil; *Link* — Karel L. (1832—1911), taneční mistr, s nímž Neruda vytvořil později tanec Besedu, viz dopisy č. 49, 50; Neruda a Holinová k němu chodili do tanečních hodin; *Žlutý domek* — dnes už zbořený dům v Ostruhové (Nerudově) ulici na Malé Straně, nad Renthauzem, průchodním domem z Ostruhové ulice na Tržiště; „*o lásce ošemetné a o veliké falešnici*“ — parafráze oblíbené a stále tehdy přetiskované jarmareční písně „Vale, lásko ošemetná, adieu, lebe wohl“.

58. [Před rokem 1859], 1 list, 15,4 × 11,5 cm, b. d., podle slov „Uč se obému“ je dochována jen jedna část dopisu. NM.

Emi — viz str. 566.

59. Přípisek na památkovém lístku Roberta Macha. [Před rokem 1859], lístek s barevnou kresbou (růžový stvol a věneček), na rubu zápis Roberta Macha a přípisek Jana Nerudy tužkou, b. d., NM.

Andenken — V upomínku.

60. Přípisek na památkovém lístku Franze Glasera. [Před rokem 1859], lístek s barevnou kresbou (stromové loubí, před ním na modlitební knize dva holoubci), na rubu německé památkové verše, podpis a datace 5. 6. 1850; Nerudův přípisek tužkou česky na líci, německy na rubu, b. d., NM.

Překlad: K upamatování na [tužkou:] první lásku, od...

61. [Před roce 1859], 1 dvojl., 8°, b. d., NM.

62. [Po roce 1858], 1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., NM.

63. [Po rokem 1858], 1 dvojl., 12°, psáno tužkou, b. d., NM. Na str. 3 koncipovala Anna Holinová tužkou odpověď Janu Nerudovi, rovněž nedatovanou (ŽJN II, 141):

Drahý Jene!

Když přijdeš k nám, tak se na Tebe pro maličkost hněvám, a když odejdeš, zpovídat se budu oustně, snad mi oustní rozhřešení více pomůže, a já se spíš polepším.

Jistě že čekáš, oč asi budu žádat —

Ich habe das Süße ... — Okusil jsem sladkosti vzájemného dopisování; *Toník* — snad týž, o kterém píše Neruda v dopise č. 58; *babička* —

patrně z matčiny strany, paní Šubertová; *Pohádky* — v té době vyšly Slovenské pohádky a pověsti Boženy Němcové a Pohádky Josefa Košína z Radostova.

64. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Neruda se i podepsal.

65. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., Vlastivědné muzeum v Hlinsku.

Ouklady a láska — drama Friedricha Schillera, vyšlo v Divadelní bibliotéce jako sv. 28 (před 24. dubnem 1859); *Tylův Pražský flamendr* — vyšel tamže jako sv. 29.

66. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM.

na Příbrami asentovat — Emanuel Holina příslušel stále po otci do Knína, a proto byla jeho odvodním místem Příbram; šlo o pomoc, aby nebyl odveden.

67. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM.

komptabilita — účetnictví.

68. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM.

babička — viz vysv. k dopisu č. 63.

69. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Neruda navštívenku signoval.

70. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., Vlastivědné muzeum v Hlinsku. Datace přibližná podle údobí, kdy Neruda užíval těchto navštívenek a kdy už byl v redakci denního listu.

71. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle obsahu a typu navštívenky.

Konvikt — hostinec v bývalém jezuitském konviktu v Konviktské ulici na Starém Městě pražském, s refektářem upraveným v koncertní a taneční síň.

72. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle typu navštívenky. Svátek Barbory je 4. prosince.

73. [1859—1862], 1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., NM.

74. [1859—1862], drobná navštívenka, jméno tištěno v pravém dolním rohu, b. d., Vlastivědné muzeum v Hlinsku.

75. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM.

76. [1859—1862], drobná bílá navštívenka, jméno vytištěno verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM.

77. [1859—1862], drobná bílá navštívenka, jméno tištěno verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM.

78. [1859—1862], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d. Datace podle obsahu.

revizí — revize zlomené korektury čísla novin (patrně Hlasu, do něhož Neruda přešel počátkem roku 1862); *jsi opět a ve všem na omylu* — týká se snad zpráv o Nerudových stycích s Karolínou Světlou a s Lidunkou Schmidtovou. Lidunce věnoval N. r. 1862 cyklus básní označený L*Š* v RK, č. 7 z 18. května (viz Básně I, 214).

79. [1860—1862], drobná bílá navštívenka, jméno tištěno verzálkami v dolním pravém rohu, b. d., NM.

80. [1860—1862], drobná žlutá navštívenka, jméno tištěno verzálkami v dolním pravém rohu, b. d., NM.

81. [1860—1862], 1 dvojl., 8°, papír hnědavý, zn. Superfine Satin, psáno tužkou, na str. 4 adresní určení, b. d., NM.

Sladkovský — Karel S. (1823—1880), radikální demokrat z r. 1848, člen redakce Hlasu, jeden z důvěrných přátel Jana Nerudy.

82. [1860—1862], drobná navštívenka, jméno tištěno verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM.

83. [V létě 1860?], drobná žlutavá navštívenka, jméno tištěno verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM. Datace velmi přibližná podle obsahu. Poslední slovo „večer“ je v originálu nejasně napsáno.

Vostřebal — Jan Bernard V. (1837—1860), epigon Nerudův, spolupracovník jeho časopisů, opustil Prahu před 25. listopadem 1860 a zemřel v Pardubicích na souchotiny 9. prosince 1860; Neruda byl pověřen vydáním jeho básnické pozůstalosti, k čemuž nedošlo.

84. [V létě 1860?], 1 dvojl., 8°, f., papír s vyraženou značkou Superfine Satin, b. d., NM. Přibližná datace podle značky papíru.

85. [V létě 1860?], 1 dvojl., 8°, f., papír týž jako u dopisu předešlého, psáno tužkou, b. d., NM. Přibližná datace podle značky papíru.

Popp — viz dopisy č. 30 a 31; *Vlasy nemohu poslat* — v pozůstalosti Anny Holinové (NM) jsou dochovány náramky z vlasů, vyzdobené barevnými korálky a kovovými cetkami.

86. [V létě 1860?], 1 list, 8°, f., zn. Superfine Satin, b. d., NM. Datace podle typu papíru.

87. [V létě 1860?], drobná žlutá navštívenka, jméno tištěno verzálkami v pravém dolním rohu, b. d., NM. Přibližná datace podle dopisu č. 33. *naší sbírky* — patrně sbírky stereoskopických fotografií.

88. [V létě 1860?], 1 dvojl., 8°, papír hnědavý, Superfine Satin, b. d., NM. Přibližná datace podle papíru dopisu č. 28.

89. [Na podzim 1860?], 1 list, 8°, f., papír jako u dopisu č. 86 a 88, psáno tužkou, b. d., NM. Přibližná datace podle typu papíru.

revize — náhled zlomené korektury denního listu; *Taxis* — Rudolf z Thurnů a Taxisů (1833—1904), přítel Josefa V. Friče, přívrženec skupiny radikálů v šedesátých letech.

90. [1862], 1 list, m. 8°, z., psáno tužkou, b. d., přibližná datace podle obsahu.

schůze u paní Mužákové — patrně schůze o přípravách k založení dámského Sokola, viz dopis č. 92; *dr. Musil* — MDr. Jan Musil, cvičitel pražského Sokola, člen tehdejší Nerudovy společnosti, viz vysv. k dopisu č. 34; *praeses* — předseda.

91. [1862], 1 dvojl., m. 8°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Přibližná datace podle obsahu.

k M. — k Mužákové (Karolíně Světlé); první datovaný dopis z korespondence Jana Nerudy s Karolínou Světlou je z dubna 1862.

92. [1862], 1 dvojl., m. 4°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Přibližná datace podle obsahu.

do komité — do přípravného komitétu pro založení dámského Sokola; první zpráva o podání žádosti o povolení dámského Sokola je v Hlasu 23. června 1862.

93. [1862], 1 dvojl., 4°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Datace podle obsahu (zmínky o Lidunce Schmidtové). Dopis je pomačkán a těžko čitelný. Anna Holinová si jej proložila znaménky a odkazovými hvězdičkami a na prázdných místech připojila své poznámky; v pozůstalosti Anny Holinové (NM) jsou dva opisy, jeden chybně datovaný: Leden 1863.

o ... „lásce“ k Lidunce Š. — viz dopis č. 78.

94. [1862], 1 dvojl., m. 8°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Vročení podle papíru shodného s papírem dopisů předešlých.

95. [1862], 1 dvojl., m. 4°, z., psáno tužkou, b. d., NM. Vročení podle papíru shodného s papírem dopisů předešlých. Z listu se sdělením je odstřižena část pod Nerudovým podpisem.

96. [1862], 1 dvojl., m. 8°, z., b. d., NM. Vročení podle papíru shodného s papírem dopisů předešlých.

L. — snad Ludmila Schmidtová nebo herečka Arnoštka Libická, s níž se podle zmínek v dopisech Karolíny Světlé Marii Němečkové Jan Neruda stýkal; Karolína Světlá Němečkové píše (ŽJN III, 333): „Libická se může s jistým pánem těšit a stýkat se s ním“, protože ji její dosavadní ctitel JUDr. Karel Mattuš (1836—1919), politik a pozdější poslanec, opustil a zamiloval se do Ludmily Schmidtové.

97. [1862—1863], 1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., NM. Vročení podle obsahu.

komité — přípravný komitét dámského Sokola; *Schwarz* — František S., viz dopis č. 109; *Průmyslové muzeum* — Anna Holinová spolu s Jenny kněžnou Taxisovou, Karolínou Světlou, B. Machačkovou, B. Křížkovou, Ludmilou Schmidtovou a jinými podepsala provolání k vlastenkám na podporu Vojty Náprstka při budování Průmyslového muzea, datované 25. lednem 1863 (viz Hlas z 27. ledna 1863).

98. [1862 — 1863], 1 dvojl., m. 8°, z., b. d., NM. Vročení podle téhož papíru jako u dopisů předešlých.

Mottl — Vendelín M., Nerudův krejčí v Široké, dnešní Jungmannově ulici na Novém Městě, č. 33.

99. [1863], drobná navštívenka, jméno je tištěno v pravém dolním rohu typy kaligrafickými, b. d., NM. Vročení podle typu navštívenky.

100. [1863], drobná navštívenka, jméno tištěno v pravém dolním rohu typy kaligrafickými, b. d., NM. Datace jako u předchozího dopisu.

Hof — Karel Vít H. (1826—1887), spisovatel, novinář, předchůdce Jana Nerudy v redakci Rodinné kroniky (od března do konce r. 1862); *Myslivecké zábavy* — přesně Zábavy myslivecké, sborníček poučných i zábavných statí, vydávaný v letech 1856—1864 za redakce Františka Špatného.

101. [Koncem šedesátých let], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

102. Do Paříže 20. března [1859], 1 dvojl., 8°, m., b. r., NM. Vročení podle obsahu.

„*Er denkt an Öst'reichs Festungsduft...*“ — Vzpomíná na puch rakouských žalářů a bodá koně ostruhami; *přítel B.* — Josef Barák; *tuš* — sprcha; *Tvá žena* — Anna Fričová, rozená Kavalírová (lit. pseudonym Anna Sázavská, 1825—1893); *s tím rumem* — s troskami reakčních názorů; *Karel* — Karel Sabina; *Malý Jakob* — Jakub M. (1811—1885), konzervativní novinář a publicista, podnikl na Karla Sabinu útok v píseckém Poutníku od Otavy z 20. února 1859; Jan Neruda mu za Karla Sabinu odpověděl v OŽ 11. března 1859 („První a poslední slovo panu J. Malému“, viz Lit. I, 61 a d.); *kňučí sice ten pes Poutníkův* — replika Jakuba Malého v Poutníku od Otavy z 20. března 1859; *Sova v Mystériích Sueových* — postava z knihy *Mystères de Paris* (Tajnosti pařížské) Eugèna Suea (1804—1859), franc. maloburžoazně sociálního romanopisce; *U nás* — anonymní veršovaný pamflet Jana Nerudy z r. 1858, viz Lit. I, 19 a d.; *o Večerních písních Hálkových* — 1. ledna 1859 (Lit. I, 48 a d.); *na vinici Máj* — druhý ročník almanachu Máj v redakci Vítězslava Háška; *moje čardáše* — v II. roč. Máje má Neruda epickou báseň „Divoký zvuk“ (Básně I, 83); „*Škytánička*“ — otištěna nebyla a neznáme je ani z pozůstalosti; zmínka o nich v dopise může být i jenom žertovnou fikcí; *Na škole už nejsem* — viz dopis č. 12; *Waldau* — Alfréd W. (vl. jménem Josef Waldemar Jarosch, 1837—1882); OŽ 15. dubna 1859 ohlásily vydání jeho něm. antologie z české poezie; *Böhmische Nationaltänze* — České národní tance; *že jsem jeho „Granaten“... zklepal* — kritika Waldauova spisu *Böhmische Granaten* v PM 15. prosince 1858 (Lit. I, 58); *můj článek o témže předmětu* — „České národní tance“ (OŽ z 1. ledna 1859, viz Umění, 7); *Iridion* — překlad dramatické básně pol. básníka Zygmunta Krasiňského (1812—1859), vydaný knižně až r. 1863; *Sny a touhy* — patrně původní podoba Fričovy knihy Výbor básní z r. 1861, vydané v Ženevě (soudíme tak podle toho, že vstupní báseň „Pěvcům“ z knihy Sny a touhy byla otištěna v II. ročníku almanachu Máj a že ve Výboru básní je báseň „Soupěvcům“); *modality stran jmena* — cizí adresy umožňující písemný styk bez kontroly rakouské policie; *nemluvíš o tom ve Vídni?* — patrně s víd. žurnalistou Vratislavem Kazimírem Šemberou, Nerudovým důvěrným přítelem (viz Dop. II); „*prodat Tarasa Bulbu, Diblíka*“ — Fričův překlad Gogolova Tarase Bulby byl s pseudonymem J. St. Hynek hrán v Praze r. 1857 a jeho překlad hry Charlotty Birch-Pfeifferové Diblík, šotek z hor vznikl r. 1858 za folkloristické pomoci Boženy Němcové; *Řivnác* — pražský knihkupec; *Neopeřence fedruju* — jde o epigony B. St. Jansu, J. D. Panýrka, J. B. Vostřebala; *Heyduk* — Adolf H. připravoval do tisku Básně, které vyšly ještě téhož roku; *Barák* —

knihu svých básní nevydal; *Karel dostane... Jasoně do rukou* — Karel Sabina; redaktorem časopisu *Jason* se však stal Jan Erazim Sojka.

Počátkem ledna 1860 poslal Neruda Fričovi do Paříže vzkaz prostřednictvím Anny Holinové a Anny Fričové-Kavalírové, 1 dvojl., 8°, b. d., NM, archív Josefa V. Friče. List podle zmínky o Thackerayovi souvisí s dopisem Jana Nerudy Anně Holinové z 31. prosince 1859, viz dopis č. 18. Neruda text buď diktoval, nebo napsal koncept; dosvědčuje to u Holinové výjimečná gramatická a pravopisná správnost (jen tři chyby: úkazek [m. ukázek], Obrazi, přátele [m. přátel]). Postskript napadl Nerudu patrně později, snad jej Anně Holinové jen řekl, nebo jej napsal nečitelně, takže se Anna musela dotázat 31. prosince 1859, jak má slovo Thackeray napsat. Text listu psaného Holinovou zní:

Milá Anno!

Odpusťte, že tak dlouho má odpověď na sebe čekati nechala. Chtěla jsem Vás zároveň o mnohém zpravit, nemohu však ještě nyní toho učinit. Především bych Vám byla ráda zprávu dala, že N. obdržel už povolení k vydávání časopisu; čekal ho každým dnem a čeká ještě, že se konečně bude moci do Litomyšle přestěhovat, — ouřední cesty jsou ale dlouhé a posud nedoběhly svého konce.

Ať se má ale věc jakkoli, žádá Vás přece, aby J. zaslal konec svého literárního pojednání o Bérangerovi a v něm hodně ukázek přeložených.

Snad by mohl prý též napsat nějaký článek o novější anglické literatuře — nezná-li ji, má tam alespoň dosti literárních časopisů a jiných pomůcek po ruce, jež mu to ulehčí.

Obrazy života byly posílány pod dobrou adresou, a přece se tam nedostaly!

Už hezky dávno mám za sebou všechna pozdravení, jimiž Vaši přátelé Vás obmyslili, jsem přesvědčena, že žádné z těch pozdravení dosud nevychladlo.

Líbá Vás srdečně

Vaše

Anna Holinová.

P. S. Někaké pojednání o Thackerayovi by bylo velmi vítané.

[Vysvětlivky k dopisu A. Holinové: *povolení k vydávání časopisu* — *Obrazů života*, u tiskaře a nakladatele Antonína Augusty v Litomyšli; *že se... bude moci do Litomyšle přestěhovat* — kdyby byl dostal Augusta povolení vydávat *Obrazy života* čtrnáctidenně, byl by se musil Neruda přestěhovat do L., aby byl v stálém styku s tiskárnou; *ř.* — J. V. Frič; *pojednání o Bérangerovi* — dokončení stati o franc. básníku Pierru Jeanu B. (1780—1857); vyšla ve 4., 8., 9. čísle OŽ, v č. 4 je i Fričův překlad osmi Bérangerových písní; *článek o novější anglické literatuře... o Thackerayovi* — Frič nic takového pro OŽ nenapsal.]

103. [Do Paříže počátkem ledna 1860], 1 dvojl., 8°, m., psáno cizí rukou, b. d., NM. Datace podle dopisu předešlého.

Obrazy života nejsou koncesionovány — jako čtrnáctideník, viz dopis předchozí; *Zeleného časopis politický* — prof. Václav Zelený (1825—1875), lit. historik a publicista, zažádal o povolení vydávat časopis *Národ* nebo *Noviny československé*; redaktorem měl být Jan Slavomír Tomíček (1806 až 1866), spisovatel, osmačtyřicátník; pražský policejní ředitel viděl v Zeleném exponenta českých liberálů, Riegra a Palackého; *Béranger... Thackeray* — viz předešlý dopis.

104. Do Paříže 17. července 1860, 1 dvojl., 8°, NM.

že jsem chválit nemohl, co jiní chválili — kritiky *Večerních písní* (OŽ 1. ledna 1859, Lit. I, 48 a d.) a eposu *Mejrima a Husejn* (OŽ 24. června 1859, Lit. I, 124 a d.); *kritiku na Alexeje* — napsal ji pro OŽ (4. číslo, str. 185 a d.) Gustav Pflieger Moravský; „*pro marionety*“ — v referátu o III. ročníku almanachu *Máje*, Praž. n. 24. června 1860; *naši hoši* — demokratická skupina bývalých radikálních demokratů a mladých literátů; *Tvoje básně má... Hálek* — *Sny a touhy* (příští Výbor básní, vydaný r. 1861 v Ženevě); *vydání Pfliegerových básní* — Cypřiše (1861); *Frankl* — Julius F., slovenský malíř, žijící tehdy v Paříži, viz o něm i v dopise č. 115; *kritiku Pfliegerovu za Francesku* — Neruda ji otiskl v 2. č. OŽ v únoru 1860; *Anna* — Holinová.

105. [Do Paříže před 1. květnem 1863], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

kdy mohu z Prahy — Neruda se na cestu po Německu, do Paříže, do Belgie vydal 29. dubna 1863; *s uděleným mně grošem* — s podporou 400 zl od Svatoboru.

106. [Do Paříže před 24. červnem 1863], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Frič připsal datum doručení, 24. června 1863.

Přibyl jsem... do Prahy — Neruda se vrátil 20. června 1863; *Švanda* — Pavel Š. ze Semčic (1825—1891), dramaturg Prozatímního divadla; *časopis literární* — Nerudovi se jej nepodařilo založit při Umělecké besedě; počala tam nabývat převahy literární frakce, jejíž program mu nevyhovoval (Jiljí V. Jahn a později i Václav Štulc); *Dcera Otokarova* — u Josefa R. Vilímka nevyšla, z vydávání Chocholouškových sebraných spisů u Vilímka sešlo; *ku knihovně pařížské Besedy* — Neruda sbíral pro ni knižní dary; *Vojáček* — Ladislav V., pařížský Čech, pocházející z Tetína; *Chodžko* — Alexandr Ch. (1804—1891), pol. slavista; *Zdekauer* — některý člen známé pražské židovské bankéřské rodiny; „*trezory*“... „*recueil*“ — pokladnice... sbírky (edice franc. lidových písní).

107. Karlu Fričovi [8. září 1863], 1 list, 8°, m., b. d., NM. Datace podle obsahu.

Karel Frič — bratr J. V. Friče; *v mém dnešním fejetonu* — v Hlasu 8. září 1863 (viz MC, 49 n.); *list pro sebe a pro Josefa* — redakci RK převzal Neruda koncem září 1863; *Václav* — Václav Vojtěch Frič (1839—1916), třetí z bratří Fričů, majitel obchodu s přírodninami; roztržka mezi Nerudou a bratry Fričovými měla patrně hlubší politické důvody: pražští bratři Fričové patřili k radikálně demokratické skupině, která v této době útočila na Nerudu (viz historii veršovaného pamfletu *Apríl*, vydaného po 22. březnu 1862 Josefem Martinem /1842—1924/, ale inspirovaného Václavem Fričem) a chtěla J. V. Friče od Nerudy odtrhnout.

108. [Do Paříže 16. září 1863], 1 list, 8°, b. d., NM. J. V. Frič připsal dataci: 16. září 1863 z Prahy.

Švarc — František Schwarz (1840—1906), žurnalista a politik; *Gartenlaube* — něm. ilustrovaný rodinný časopis; *Baladu potřebuju tuze* — J. V. Frič má v RK už 10. října báseň „Bulharky“ s podtitulem „Balada podle děje z roku 1832“; *žádné prostřednictví Karlem* — Karlem Fričem; *Slované v Paříži* — viz dopis č. 107; *honoráry může brát od Švarce* — buď Karel Frič, anebo některý jiný prostředník J. V. Friče, např. mladý Jelínek, viz též dopis další; *perské překlady pomocí Chodžka* — v RK otištěny nebyly; *jsem dramaturgem* — Neruda byl sice jmenován v novinových zprávách jako příští dramaturg, ale již v prosinci 1863 definitivně úřad odmítl pro rozpory s intendantem divadla Fr. L. Riegrem; *mému Honzíkovi* — Fričovu synu Janovi (viz dopis č. 53); *Libla* — Jan Knedlhans Liblinský (1823—1889), radikální demokrat, spisovatel a novinář, člen redakce Hlasu; *poděkování pařížských Čechů* — za sebraný dar knižní; Neruda je otiskl v Hlasu 19. září 1863, mezi podepsanými je i Ladislav Vojáček z Tetína (viz dopis č. 106).

109. [Do Paříže před 26. zářím 1863], 1 list, 8°, b. d., NM. J. V. Frič datoval: 26. září 1863. Dopis je psán v den, kdy přišlo oznámení policie, datované 21. zářím 1863, podle něhož není námitek proti Rodinné kronice Nerudově a Schwarzově.

Ve spěchu a první radosti — po převzetí redakce a úřadu dramaturga; *za Tvého Sheridana* — J. V. Frič přeložil a zpracoval hru franc. dramatika Aylica Langléa *Un homme de rien* (Člověk z ničeho = z nízkého rodu) s názvem Richard Sheridan podle hlavní postavy irského politika a básníka (1751—1816); *Kroupa* — Bohuslav K. (1838—1912); *Pinkas* — Soběslav P. (1827—1901), *Čermák* — Jaroslav Č. (1830—1878), čeští malíři žijící v Paříži; *Římské lázně* — obraz Théodora Chassériaux (1819—1856) ze sbírek v Louvru; *Afrikán Krátký* — český eskamotér Krátký-Bašik, jež Neruda poznal v Paříži a o němž psal pak r. 1864 v Hlasu (viz DK I, 303).

110. [Do Paříže před 14. listopadem 1863], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle data otisku Fričova *Mazepy* v RK (14. listopadu 1863).

do rovnosti — tj. asi do 1000; *Liegert* — František L. (1803—1881), ředitel Prozat. divadla; *Švanda* — viz dopis č. 106; *Mazepa* — Neruda z této tragédie otiskl v RK 14. listopadu 1863 monolog titulní postavy, Ivana Stepanoviče M., atamana donských kozáků; k inscenaci však nedošlo; *Kolár mladší* — František Karel K. (1830—1895), synovec Jiřího Josefa Kolára, herec a kreslíř, karikaturista a politický satirik; *Sheridan* — viz dopis č. 109; premiéra byla až 1. října 1864; *aforismy* — vycházely anonymně; *Słowacki* — Listy o Słowackém, RK 20. února a 5. března 1864, 241 a d.; *Konarski* — článek o Šimonu Janušovi Konarském, pol. proticarském revolucionáři, RK 20. prosince 1863, 145; *překlady z perštiny* — viz dopis č. 108; *Tvoje fejetony z Paříže* — vyšly r. 1863 7. listopadu, r. 1864 23. a 30. ledna a 5. března.

111. [Do Paříže před 24. prosincem 1863], 1 list, 8°, papír se záhlavím Redakce Rodinné kroniky v Praze, b. d., NM. Datace podle data otisku článku o Š. J. Konarském v Rodinné kronice 24. prosince 1863.

112. Do Paříže 8. ledna 1864, 1 list, 8°, papír se záhlavím Redakce Rodinné kroniky v Praze, NM.

Zlatá Praha — ilustrované listy zábavné a poučné, vydávané od 1. ledna 1864 nakladatelem a tiskařem Karlem Seyfriedem za redakce zprvu Vítězslava Háška a od dubna 1865 Bohumila Jandy Cidlinského, zaniklé smrtí vydavatelovou (červenec 1865); *nákres jeho náhrobku* — v RK nebyl otištěn; *náhrobek polský* — náhrobek polských exulantů v Paříži s proticarským nápisem „Exoriare...“, vzatým z Vergiliovy Aeneidy („Kéž vzejde z kostí našich nějaký mstitel“); *Tvou podobiznu* — byla reprodukována v RK jako doplněk Fričových Zlomkovitých upomínek z mladosti mé (od 9. července 1864, str. 178 a d.).

113. [Do Paříže před 3. únorem 1864], 1 list, 8°, papír se záhlavím Redakce Rodinné kroniky v Praze, b. d., NM. J. V. Frič datoval: 3. února 1864.

Sheridan, Mazepa — viz dopisy č. 109, 110; *Vplyv na repertoár jsem neztratil* — viz dopis č. 109; *pokud nebude divadlo zcela v rukou Liegerových* — k osamostatnění českého Prozatímního divadla došlo o velikonočních 1864; *V dubnu jsou narozeniny Shakespearovy* — v shakespearovském čísle RK (22. dubna 1864) byla báseň Fr. V. Jeřábka a dva příležitostné články; J. V. Frič příspěvek neposlal; *bájka o provaze* — nebyla v RK otištěna; *Pinkas... Čermák* — viz dopis č. 109; v RK nebylo z jejich díla nic reprodukováno; *La noblesse et le peuple* — Vznešenost a lid, obraz Leona Kapliňského (nar. 1828), pol. revolucionáře, malíře a spisovatele, umístěný na pařížské výstavě mezi zamítnutými (refusées) a publikovaný v pařížském časopisu *Le Monde Illustré*; reprodukce byla otištěna v RK 28. května 1864, str. 105; „*gegen Postnachnahme*“ — na dobírku.

114. [Do Paříže před 9. červencem 1864], drobná navštívenka, lesklý

papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle obsahu.

dr. Linhart — JUDr. Václav Linhart (Linhardt, nar. 1832), auskultant u zemského soudu, pak zemský advokát, přítel Nerudův; žil ještě roku 1891; *Tvůj životopisný výjimek* — viz vysv. k dopisu č. 112.

115. Do Paříže 17. července 1864, 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Redakce Hlasu v Praze, NM. Dopis JUDr. Karla Sladkovského, připssek Jana Nerudy na str. 4.

Kuřák — Josef K. (1842—1913), technik, účastník polského povstání z r. 1863; *Frankl* — Julius F., viz dopis č. 104; v RK byla otištěna reprodukce jeho obrazu *Záboj*; *Alfréd Waldau* — viz dopis č. 102, jeho *Böhmisches Balladenbuch*, Česká kniha balad, tiskem vydána nebyla.

116. Do Paříže 23. října [1865], 1 dvojl., 8°, papír našedlý, b. r., NM. J. V. Frič datoval nad textem: 23/10 65.

Nepříjemné poměry... s Rodinnou kronikou — Neruda ji přestal redigovat 24. září 1864; *Květy* — počaly za redakce Jana Nerudy a Vítězslava Háška vycházet 30. listopadu 1865; *Gartenlaube* — viz dopis č. 108; *Chodžko* — Alexandr Ch.; viz dopis č. 106; *Léger* — Louis L. (1843—1923), franc. slavista.

117. [Do Paříže před 8. listopadem 1865], 1 list, 8°, našedlý papír, b. d., NM. J. V. Frič datoval pod textem na str. 2: dostal 8. listopadu 1865.

„*přehled pařížských pimprláckých frajšpásů*“ — článek „*Marionety v zahradě tuilerijské*“ (anonymně, *Květy* 5. dubna 1866, 266 a d.); *obrazy sociálního života pařížského* — „*Z rukopisů Jana Amborského*“ (pseudonym Josefa V. Friče), *Květy* 8. února 1866, 130 a d.; *divadelní zprávy pařížské* — „*Pařížský repertoár*“ (anonymně, *Květy* 22. března 1866, 202 a d.); „*Propadlý kus bratří de Goncourtův*“ (*Květy* 11. ledna 1866, 82 a d.); *Dumas père* — Alexandr D. st. (1803—1870); Frič o něm do *Květů* nenapsal; *návrat do vlasti* — J. V. Frič se vrátil r. 1866 do Čech, ale ilegálně (viz Nerudův fejeton v NL 18. října 1890); s vítěznou pruskou armádou vnikl do Prahy, pak zase z Čech odjel; definitivně se do vlasti dostal teprve r. 1879; *stará Lacour* — Nerudova bytná za jeho pobytu v Paříži r. 1863 (viz dopis č. 53 a vysv. k němu; viz MC, 223 n.).

118. [Do Paříže před 14. prosincem 1865], 1 list, 12°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

„*Paleček*“ — Z kratochvilné historie o bratru Palečkovi několik divnou cestou náhodou vykutálených kusův čili artikulův (*Květy* 14. prosince 1865, 35 a d., šifra J. V. F.); *Jakž bude s povídkou* — Neruda ji nedostal, viz další dopis.

119. [Do Paříže před 8. únorem 1866], 1 list, 8°, papír se záhlavím

Redakce Květů (modrý tisk v ornamentaci), b. d., NM. J. V. Frič připojil datum: 8. února 1866.

pracuješ na novele a na baladě — Neruda pro Květy nic z toho nedostal; *Rukopisy Amborského* — viz dopis č. 117; *Vstup a charakteristika Paříže* — Květy 8. února 1866, viz vysv. k dopisu č. 117; „*mozaika à la Bohemie*“ — jako stručné zprávy v pražském něm. deníku Bohemia; *Česká včela* — čtrnáctidenní příloha Květů, začala vycházet 15. února 1866.

120. [Do Paříže před 14. březnem 1866], 1 list, 8°, papír se záhlavím Redakce Květů (modrý tisk v ornamentaci), b. d., NM. J. V. Frič datoval modrou tužkou: 14. března 1866.

Julius — JUDr. Julius Grégr, šéf Národních listů, v jejichž redakci byl Neruda od r. 1865; *Rukopisy Amborského* — viz dopisy č. 117 a 119; *Le Lion amoureux* — referát o hře F. Ponsarda, Květy 22. března 1866, s hlavním titulem „Pařížský repertoár“, viz dopis č. 117; „*Marionety*“ — viz dopis č. 117; „*Komárno*“ — vzpomínky J. V. Friče na pobyt ve vězení v Uhrách v Komárně ve fejetonu NL od 14. března do 8. června 1866; „*pověst z okolí Blánika*“ — v Květech nevyšla; *v ukázkách z nové lyriky* — Květy otiskly v té době cyklus „Druhá ukázka z nejnovější lyriky české“, obsahující básně Karla Weiraucha, Boleslava Ptačovského, Aloisa z Drahejšova, Jaromíra Čelakovského a Josefa Koláře.

121. [Do Paříže po 5. dubnu 1866], 1 list, 8°, m., b. d., NM. Datace podle obsahu.

Słowacki — týká se jiné práce než „List o Słowackém“, viz dopis č. 110; „*Marionety*“ — viz dopis č. 117, dodatek k pojednání nebyl otištěn; jméno J. V. Friče se po tomto dopise přestává v Květech vyskytovat; „*Commedia dell'arte*“ — Fričův článek tohoto názvu v Květech nevyšel; „*Guignole*“ — théâtre de Guignol, franc. loutkové divadlo, ani tato práce nevyšla; *ten článkuček o výstavě* — Česká včela 21. května 1866, 38 a d., příspěvek „Letošní výstava umělecká na polích Elysejských v Paříži“, šifrovaný J. V. F.

122. Anně Fričové-Kavalírové [do Paříže před 8. únorem 1867], 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Redakce Květů (modrý tisk, ornamentace), b. d., NM. J. V. Frič datoval: Přišlo 8. února 1867.

na druhou přednášku Sabinovu — týká se snad Sabinova posudku hry Františka Zákrejsse Národní hospodář, o níž se v literárním odboru Umělecké besedy konaly dvě besedy, 31. ledna a 12. února 1867; *naše Květy* — Neruda v roce 1867 redigoval Květy společně s Vítězslavem Hálkem jen do 1. července; *jeho Komedie* — viz předešlý dopis; *fretování* — nu-zování; *za doby výstavy* — Neruda se r. 1867 na pařížskou Světovou výstavu nedostal.

123. [Do Paříže v dubnu — květnu 1867], 1 dvojl., 8°, papír s červeně tištěným záhlavím Národní listy, b. d., NM. Datace podle obsahu.

na rusomanii — Frič ostře kritizoval v otevřeném listu v srpnu 1867 tehdejší carofilskou oficiální českou politiku (pouť do Moskvy na jaře r. 1867 byla vedena sice staročechy, ale i NL v ní viděly manifestaci proti rakousko-uherskému dualismu); *Dattel* — Ferdinand D. (1842—1882) jel do Paříže jako mluvčí radikální skupiny mladočechů patrně v době, kdy tam pobývali s politickými záměry Palacký a Rieger; *mladý Šembera* — viz vysv. k dopisu č. 102; *moje sebrané básně* — Knihy veršů, vydané před 6. prosincem 1867 (inzerát v NL) s předmluvou datovanou 12. srpnem 1867.

124. [Do Záhřeba před 18. říjnem 1877], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. J. V. Frič datoval modrou tužkou: 18. X. 1877. Na str. 4 jeho poznámky.

že se Ti sice nevede skvěle — viz dopis č. 125; *pasívní politika* — taktika bojkotu, prováděná staročechy na zemském sněmu a spolu s mladočechy na říšské radě; *Guldenerova Sofonisba* — drama Bernarda G. (1836 až 1877), vydané r. 1877; *Tůma* — Karel T. (1843—1917), redaktor NL; *Zákrejs* — František Z. (1839—1907); *dva svazky Tvé* — Sebrané spisy veršem i prózou (I—IV) vydal vlastním nákladem Fričovým Jan Otto až v letech 1879—1880; *Manfréda vytisknem* — Fričův překlad Byronova Manfréda byl do knihovny Poezie světová (nakladatelé Edvard Grégr a F. Dattel) za redakční spolupráce Jana Nerudy zařaděn až v r. 1882; *Schulz* — Ferdinand S. (1835—1905).

125. [Před červencem 1878], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

Tvoje provolání — J. V. Frič vydal vlastním nákladem s datem „V červenci 1878“ Vyzvání k předplacení (1 list, 13,2 × 23 cm, tiskem J. Otty v Praze); vypsál subskripci ve výši osmi zlatých na dvanáct asi desetiarchových svazků dramát, básní, povídek, fejetonů a článků; *Manfréd* — viz dopis č. 124.

126. [1880], navštívenka, větší formát, bez tištěného jména, b. d., NM. J. V. Frič datoval modrou tužkou: 1880 a připsal inkoustem: Neruda polapen při rendez-vous.

u schodů divadelních — je možné, že Neruda čekal na herečku Emílii Bekovskou, vl. jm. Betkovou, zesnulou tragicky 5. října 1882 ve Vídni (viz Dop. II, č. 483).

127. 20. února 1880, 1 list, 8°, NM.

ty autografy — Jan Neruda byl r. 1880 pověřen redakcí památníkového sborníku *Národ sobě*, vydaného pak k dobudování Národního divadla (viz o tom obšírně ve vysv. ke korespondenci s Ad. Heydukem, Jul. Grégrem, Lad. Quisem i s rodinou Tichých z r. 1880); J. V. Frič pro něj napsal báseň „Lux in tenebris“ (Světlo ve tmách), již Neruda zařadil na třetí místo, epigram do cyklu *Roj epigramů* a pomáhal sestavit a upravit soubor význačných autogramů, reprodukováných faksimilně.

128. [Po 20. únoru 1880], 1 list, 8°, b. d., NM.
na tu pauzu — na kopírování autogramů.

129. [Po 20. únoru 1880], 1 list, 8°, b. d., NM.

130. 13. července 1880, 1 dvojl., 8°, papír se záhlavím administrace Národních listů v Praze, Mariánská ulice č. 20, „U zlaté lodi“, NM.

Pawikowski — Gustav P. (nar. 1851), překladatel Písní kosmických (Kosmische Lieder, 1881); v *Dioskurách* — ve vídeňském něm. časopisu *Dioskuren*.

131. 22. listopadu 1880, 1 dvojl., m. 8°, NM.

Dnes stojí v Politik — něm. pražský deník *Politik* otiskl zprávu, že vedení Národního divadla jedná s Nerudou, aby přijal místo dramaturga; zpráva byla Nerudovi nepříjemná, protože návrh odmítl už před měsícem (viz Fričovu poznámku v *Divadelních listech* I, 1880, 250), nechtěje spolupracovat mj. s ředitelem Janem N. Maýrem, protivníkem z dob polemik o Bedřicha Smetanu. Zpráva o Nerudově dramaturgství se mohla Friče dotknout i osobně, protože byl sám 31. října jmenován prozatímním dramaturgem Národního divadla; této funkce byl však zbaven již 15. ledna 1881.

132. [Kolem března 1884], drobná navštívenka bez jména, b. d., NM.
Datace podle obsahu.

Šembera — Vrat. K. Š. byl v Praze v březnu 1884, viz *Dop.* II, dopis č. 559.

133. 12. července 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Děkuju Ti ... — Josef V. Frič se jako mluvčí zúčastnil spisovatelské deputace v den Nerudových padesátých narozenin 9. července 1884.

134. [Před 19. červencem 1884], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datuji podle obsahu.

„*N. večírek*“ — Nerudův večer byl uspořádán na Žofínském ostrově 19. července, pozvání k němu bylo vydáno s datem 12. července. Podle referátu NL byl večer zahájen básnickým proslovem Antonína Šnajdaufa, předneseným Marií Pospíšilovou, o Nerudovi pak promluvil J. V. Frič. Ukázky z básní Nerudových recitoval Josef Šmaha a Josef Lev zpíval písně na slova Nerudova. Přítomni byli hosté z Ruska, Polska a Uher a básník poslal účastníkům pozdravný přípis, jenž byl přečten; tímto pozdravem je patrně další Nerudův dopis poslaný Fričovi.

135. 19. července 1884, 1 dvojl., 4°, m., NM.

136. [Před 23. lednem 1887], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno

tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle obsahu: Frič psal do NL od r. 1882 až do r. 1890 s výjimkou roku 1888; zde jde patrně o jeho báseň „Českým Tomášům“ z NL 23. ledna 1887, protože je v Nerudově sdělení zmínka, že Fričův příspěvek bude dán napřed nebo nazad, do přílohy, jak se dalo u příspěvků básnických, jimž nebylo vykázáno přesné místo.

137. [Listopad 1887], fotografie z ateliéru Mořice Klempfnera (Jan Neruda sedící) s přípisem, NM. Tuto fotografii poslal Neruda i Heydukovi, viz dopis č. 243 z 22. listopadu 1887.

138. [K 1. lednu 1890], drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. Těchto navštívenek užíval Neruda zvláště po svém úrazu z r. 1888, kdy byl nucen psát na loži tužkou. Mohla to být gratulace k jmeninám Josefa V. Friče (19. března).

ADOLFU HEYDUKOVI – EMÍLII HEYDUKOVÉ
(1860 – 1891)

Adolf Heyduk v svých *Vzpomínkách literárních* (1911), str. 69, píše: „Třetího ročníku [Máje] nedočkal jsem se v Praze ani já. Družina májová byla rozehnána, či jak mi Neruda psal, rozpadla se.“ Je to nejstarší stopa korespondence Jana Nerudy s Adolfem Heydukem, dopis není znám. Třetí ročník almanachu *Máje* vyšel počátkem května 1860.

Z tohoto období, snad z jara 1860, je fragment dopisu Adolfa Heyduka Janu Nerudovi (otiskl jej Albert Pražák v *ČČM*, LXXIX, 1905, 339—340; originál byl podle A. P. v majetku Anny Holinové, ale do Národního muzea se s její pozůstalostí nedostal). Heyduk v něm vyčítá Nerudovi úmyslné ochlazení přátelských styků.

139. [24. září 1863], 1 list, 8°, b. d., NM. Adolf Heyduk připsal v roce 1863 a v konvolutu Nerudových dopisů jej označil pořadovým číslem 1. Datace podle první zprávy o změně v redakci *Rodinné kroniky* z 15. září 1863.

Rodinná kronika — viz dopis č. 109; první číslo za redakce Nerudovy vyšlo 3. října 1863.

140. 9. prosince [1863], 1 list, 8°, papír se záhlavím Redakce *Rodinné kroniky* v Praze, b. r., NM. Adolf Heyduk připsal v roce 1863 a pořadové číslo 2.

Báseň Tvá — báseň „Verbíř“ vyšla v RK 12. prosince 1863; *Šolcova báseň* — Václava Šolce (1838—1871) báseň „Mistr Jan“, námětem pa-

trně shodná s Heydukovou básní „Hus“, byla otištěna v RK 31. října 1863; *Maixner* — Petr M. (1831—1884), český malíř historické a náboženské tematiky.

141. [Po 5. březnu 1864], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Heyduk připsal v roce 1864 a pořadové číslo 3. Pod Nerudovým podpisem je přípisek režiséra Prozatímního divadla Josefa Svobody: „Směl bych co bývalý aranžér tanečních hodin a starý i dosavadní přítel žádati taktéž o jeden exemplář? Josef Svoboda.“

Manuskript Tvůj — rukopis Heydukovy sbírky *Básně* (1864), v níž je oddíl *Dozvuky*.

142. [Koncem roku 1872], 1 list, 8°, šedý papír, b. d., NM.

143. [Počátkem roku 1873], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle Nerudova dotazu v redakční listárně v 1. čísle *Lumíru* z 2. ledna 1873 (Lit. II, 305).

„*milosrdní páni*“ — stejnojmenná Heydukova báseň z cyklu *Ze Slovenska* (viz *Lumír* 1873, č. 1, str. 6); *Tvou větší báseň* — moravskou pověst „*Příšerný oráč*“ (*Lumír* 23. ledna 1873, č. 4, str. 44 — 45).

144. [Před 19. květnem 1873], 1 list, 12°, b. d., NM. Datace podle otisku ukázky šesti básní z *Lesního kvítí* v *Lumíru* 19. května 1873, str. 196. V první větě dopisu za slovem „*Tvé*“ Neruda přeškrtnal do nečitelnosti slovo a nadepsal opravu: „*Lesní*“.

Lesní kvítí — vyšlo v nakladatelství dr. Edvarda Grégra a Ferdinanda Dattla r. 1873; H. věnoval knihu Janu Nerudovi.

145. 1. ledna 1878, korespondenční lístek, NM.

OT — Opavský týdeník.

146. 20. června 1878, 1 list, 8°, NM. Údaj je v datu nezřetelný, lze jej čísti i 26 (tak četl Albert Pražák, *Neruda v dopisech*, 1950, 389); datace 20. červnem je bližší datu narození první dcerky Heydukových Jarmily (narodila se 16. června 1878, zemřela 28. srpna t. r. a pohřbena byla 29. srpna).

Emilčin otec — viz str. 566.

147. 28. března 1879, 1 list, 8°, NM.

Spolek českých žurnalistů — Jan Neruda byl 12. ledna 1879 zvolen jeho novým předsedou. Adolf H. se stal členem Spolku českých žurnalistů, dochován je (NM, pozůstalost Jana Nerudy) jeho poukaz členského příspěvku z 30. května 1879, doprovoděný zdvořilostním přípisem; *že se od Tebe tiskne ... něco nového* — u Grégra a Dattla vyšla r. 1879 epická báseň *Dědův odkaz*; *Dattel vyjednává s J. J. Kolárem* — Grégr a Dattel

vydali r. 1879 Josefu Jiřímu Kolárovi (viz vysv. k dopisu č. 19) knihu *Básně; že jsem trávil mezi vámi* — r. 1878 ve dnech úmrtí jejich dcerky Jarmily.

148. 3. června 1879, 1 list, 8°, NM.

Díky za Tvou zásilku — odpověď Nerudova na Heydukovu přihlášku z 30. května 1879, viz předešlý dopis; *Pawikowski* — Gustav P., viz dopis č. 130; *Waldau* — Alfréd W., viz dopis č. 102; *ač budu-li doma* — Neruda se chystal do Vídně jako parlamentní zpravodaj NL (byl tam v první půli října 1879), na zájezd k Václavu Kounicovi na Vysokou u Příbramě a na výlet do Saska.

149. 8. června 1879, 1 list, 8°, NM.

Záložnu a spořitelnu ... ty advokátské adresy — přispěvatele pro Spolek českých žurnalistů; *Literární kruhy pražské se zas perou* — Lumír (VII, str. 256) uveřejnil článek „Kritika a kritikářství“ proti tzv. moravské kritice, proti Janu Herbenovi, i proti pražským kritikům z tzv. tábora národního: proti Rudolfovi Pokornému v *Koledě*, Ferdinandu Schulzovi v *Osvětě*, Viktoru Guthovi v *Politik* a Elišce Krásnohorské v *Osvětě* i v *Umělecké besedě*.

150. 7. července 1879, 1 list, 8°, NM.

že Tě za několik dní navštívím — písecký Otavan oznámil Nerudovu návštěvu 19. července 1879 s týdenním zpožděním (viz též Adolf Heyduk, *Vzpomínky literární*, 1911, 113); *k Václavovi Kounicovi* — před zájezdem do Písku se zastavil Neruda nejdříve na Vysoké u Příbramě.

151. [Z Prahy mezi 19. a 23. červencem 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace přibližně podle dopisu předešlého a podle obsahu.

Zdenka — Sochorová, schovanka Heydukových, dcera sestry paní Heydukové Terezie Reinerové, provdané za Ant. Sochora, profesora na písecké reálce v l. 1877—1890; Zdenka se provdala za Bohdana Erbena, profesora hospodářské akademie v Táboře; *Cestuj šťastně* — Adolf H. podnikl tehdy svou druhou cestu na Slovensko; poprvé tam byl r. 1855 (viz Otavan 16. srpna 1879).

152. [Z Podmokel 23. ? července 1879], 1 list, 12°, b. d., NM. Datace podle fejetonu z 24. července (MC, 388).

hotel — Hotel Post, viz předešlý dopis.

153. 19. srpna 1879, 1 list, 8°, NM.

přes Prahu jsi mně utek — při návratu ze Slovenska; *Zdenka* — viz dopis č. 151.

154. 28. srpna 1879, 1 list, 8°, NM. K dopisu byl přiložen lístek pro paní Heydukovou, viz dopis další.

155. Emílii Heydukové 28. srpna 1879, 1 list, 8°, NM. Příloha dopisu předešlého.

156. Emílii Heydukové [po 25. říjnu 1879], orig. není znám, faksimil: příloha edice Alberta Pražáka Neruda v dopisech, 1950, za str. 256.

Vaším „díkům“ — Heydukovi byli začátkem října v Praze; *Jsem ... rád, že sedím zas v Praze* — viz vysv. k dop. č. 148.

157. [Před 15. listopadem 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle dne, kdy byl v Písku koncert Josefy Koppové, viz o něm v dopise dalším.

158. [Před 15. listopadem 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace jako u předešlého dopisu.

Šubert — František Adolf Š. (1849—1915), spisovatel, jednatel Spolku českých žurnalistů, později ředitel Národního divadla; *ve prospěch vytknutého účele* — tj. Spolku českých žurnalistů; *Šebesta* — Vojtěch Š. (1840—1880), rodák z Vodňan; *Slánský* — Ludvík S. (1838—1905), zpěvák u Sv. Víta v Praze, žák Jana Škroupa, od r. 1871 první kapelník něm. Zem. div. v Praze; *Lev* — Josef L.; *Josefka Koppova* — Josefa Božena K., překladatelka Babičky Boženy Němcové do francouzštiny (viz zprávu NL ze 17. března 1881).

159. [Před vánoci 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu. *Knobloch* — majitel hospůdky na Betlémském náměstí na Starém Městě; *v trůblu* — ve zmatku, shonu.

160. [Před vánoci 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu. Lístek pro Emílii Heydukovou se nedochoval.

Šebesta — viz dopis č. 158; *ujednat houslistu* — viz o něm v dopise dalším; *Novotný* — Václav Juda N. (1849—1922), hud. skladatel a spisovatel.

161. [Konec roku 1879], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu. *Borecký* — Václav Josef B., rodák tábořský, v l. 1874—1875 žák pražské konzervatoře, odkud odešel bez absolutoria.

162. [Před 4. lednem 1880], 1 list, 8°, postkript je psán tužkou, b. d., NM. Datace podle údaje „pošli mi do pondělka“ — tj. do 4. ledna 1880.

dáme do Humóru Hurbana — podobizna v Humoristických listech 10. ledna 1880 (viz Pod. I, 207); Josef Miloslav Hurban (1817—1888), slovenský spisovatel a buditel; Adolf H. poslal pro totéž číslo dvě básně, „Miloslavu Hurbanovi“ — „Svetozaru Hurbanovi“, doplňky k portrétu však patrně neposlal.

163. [Před 3. únorem 1880], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle dopisu Čeňka Holase Adolfo Heydukovi z 3. února 1880 (NM).

Holas — Čeněk Holas (1855—1939), účastník Almanachu české omladiny z roku 1879, pozdější sběratel národních písní.

164. 19. února 1880, 1 list, 8°, NM.

příležitostný časopis — sborník *Národ sobě* vyšel r. 1880, při příležitosti dokončení stavby divadla; *Paris-Murcia* — franc. sborník, vydaný ve prospěch špan. obětí povodně; *Emilčinu zasilku* — pravděpodobně masopustní výslužku, věnoval N. redakčnímu sluhovi Františku Tržovi; *původní novinky* — 19. února se v Proz. divadle hrály dvě jednoaktové veselohry, Karla Pippicha *Z české domácnosti* a Jana Liera *Flora*.

165. 25. února 1880, 1 list, 8°, NM.

úvodní báseň — H. napsal pro první stranu sborníku báseň „Máme to pěknou kapličku“, u níž je básníkův podpis reprodukován faksimilem; Svatopluk Čech přispěl pro *Národ sobě* básní „Z kužele bájí“, Jaroslav Vrchlický básní „Nekřtěňátko“; kromě úvodní básně má H. v publikaci ještě „Píseň epigram“ v oddíle *Roj epigramů*.

166. [Po 25. únoru 1880], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

167. Emílii Heydukové 3. března 1880, 1 list, 8°, NM.

168. 14. března 1880, 1 list, 8°, NM.

naše svatojanská akademie — akademie Spolku českých žurnalistů, jež byla za Nerudova předsednictví pořádána vždy v květnu; *paní Malá* — Otýlie Sklenářová; *trochu hudby* — hudební doprovod k obrazům akademie složil Richard Josef Rozkošný (1833—1913).

169. 18. března 1880, 1 list, 8°, NM.

170. 4. dubna 1880, 1 list, 8°, NM.

171. 13. dubna 1880, 1 list, 8°, NM.

přicházím s poděkováním — za doprovod k živým obrazům; *Národ sobě* — viz dopis č. 164; *nynější všeobecné disgusto* — rozladění z neúspěchů oportunistické české buržoazní politiky při vstupu na říšskou radu.

172. [Po 16. květnu 1880], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace: po svatojanské akademii Spolku českých žurnalistů.

den co den teď ňáká mrzutost — např. rozpory mezi lumírovci a básníky a kritiky kolem časopisu *Osvěta*; Jan Neruda měl přátele v obou táborech, viz o tom obsírněji ve vysvětlivce k dopisu dalšímu.

173. Adolfu a Emílii Heydukovým 31. května 1880, 1 dvojl., 8°, NM. *milé mně příbuzné* — patrně šlo o členy rodiny Aloise Tichého z Vla-

chova Březí, Nerudova bratrance; *po 25 let již* — od novinářských počátků v něm. časopisech Tagesbote aus Böhmen a Prager Morgenpost; *Pokorný* — Rudolf P. (1853—1887), jeden z „národních“ básníků; v l. 1878—1887 redigoval humoristický a satirický časopis Paleček; *rejdy* — v příloze Palečkův telefon, č. 22 z 29. května 1880: „Četl jste to nesignifické spiknutí ‚módních‘ pánů v Národ sobě? Nezneužili pamětního listu k svým rejdům?“; *co Pokrok a slánská Svornost řekly proti Národ sobě, a tedy proti mně* — staročeský Pokrok napsal 16. a 18. května, šifra F. A. Š. (František Adolf Šubert): „...na dokonalém obraze jsou malé vady — nedostatky aneb jednotlivé přebytečné věci, bez nichž by obraz získal... Mohla býti například rozmnožena řada spisovatelů... Místa bývalo by i pro dvacet jiných spisovatelův. Jeť od jednotlivých příspěvků několik, některé i méně vhodné...“, a slánská Svornost z 22. května 1880 (za redakce konzervativního žurnalisty Ferdinanda Marjánka /1845 až 1903/, patrně i autora invektivy): „Mladočeši sobě má zníti správně název slavnostního listu. Redakce listu svěřena rukou mladočeským a redaktor zneužil svého postavení ve prospěch svých kamarádů... Chytrost v tom byla, to nelze upřít; ta vlastnost je však od moudrosti velice rozdílná.“ — *Cesta po Španělich* — kniha Oty Pinkase (1849 až 1890), dramatika a cestovatele, vydaná tehdy u Jana Otty; *Anně* — A. Tiché.

174. Adolfu a Emílii Heydukovým 13. října 1880, 1 list, 8°, ž., NM. *již pracuju* — 10. října 1880 otiskl v NL od 21. července první fejeton; *Choroba mne stihla venku* — ve Vlachově Březí o dovolené.

175. Adolfu a Emílii Heydukovým 3. prosince 1880, 1 list, 8°, ž., NM.

176. Emílii Heydukové 7. ledna 1881, 1 list, 8°, NM.

177. Emílii Heydukové [po 7. lednu 1881?], 1 list, 8°, b. d., NM. Snad pokračování dopisu předešlého.

178. 17. února 1881, 1 list, 8°, NM.

už je po křtu — 14. února 1881 se narodila Heydukovým druhá dcerka Ludmila Emílie Terezie Margareta (Lila); zemřela již 29. září 1884; *Svatojanská akademie* — akademie Spolku českých žurnalistů; *odevření Národního divadla* — 11. června 1881, viz též dopis č. 739; *Tvé Sny královské* — epické básně, otiskované tehdy po časopisech a knižně vydané až r. 1920; *s dychtivostí starostenskou* — jako předseda Spolku českých žurnalistů.

179. 1. března 1881, 1 list, 12°, NM.

cena calderonská — Královská akademie španělská vypsala cenu zlaté medaile za lyrickou nebo výpravnou báseň k oslavě španělského básníka

a dramatika Pedra Calderóna de la Barca (1600—1681), viz Lumír z 20. února 1881; prací českých básníků bylo zasláno k soutěži jedenáct nebo dvanáct; z nich zvítězila Čechova báseň „Calderon“ (viz NL 8. května 1881); rozhodčím o českých básních byl A. V. Šembera.

180. 13. března 1881, 1 list, 8°, NM.

Adresa — špan. vyslanectví ve Vídni, kam se posílaly calderonské básně; *do solnohradských Alp* — Neruda se tam již nevypravil; *Báseň už bychom potřebovali* — text pro žurnalistickou akademii.

181. 4. dubna 1881, 1 list, 8°, NM.

„*Jeník*“ — viz dopis č. 151.

182. 12. května 1881, 1 list, 8°, papír se záhlavím: Administrace Národních listů.

Ondříček — František O. (1857—1922), houslový virtuos; *Kolár* — viz vysv. k dopisu č. 110; *obraz jediný* — akademie měla tento program: 1. Tragická ouvertura. Antonín Dvořák. 2. Valdštýnův tábor, symfonická báseň. Bedřich Smetana. 3. Lumír. Kantáta. J. R. Rozkošný. 4. Tarantela. Složil Karel Bendl. 5. Fantazie podle Máchova Máje. Složil František Z. Skuherský. 6. Drama a opera vstupují do Národního divadla. Velký živý obraz pořádaný Františkem Kolárem. Hudbu složil Zdeněk Fibich. Byla provedena 15. května, repríza živého obrazu měla být 26. května, Neruda to oznámil v NL 22. května: „...prosíme snažně, aby sobě [ti, kdož vystoupili v živém obrazu] neobtěžovali laskavě v obraze téměř spoluúčinkovati ještě jednou, a sice dne 26. května v akademii, kterouž spolu se slavným spolkem Hlaholem pro hosty slavnostních dnů pořádáme v Novém českém divadle o hodině polední.“ — Ale 24. května tuto spoluúčast odvolal v NL zaslánem: „Oznamujeme, že kvůli jiným slavnostním produkcím hlaholským sešlo ze společné akademie naší dne 26. května. Ve jménu výboru Spolku českých žurnalistů: Jan Neruda, starosta.“ — *stran Calderona* — viz dopis č. 179 a Dop. II, 289, 292.

183. Emílii Heydukové 22. července 1881, 1 list, 8°, ž., NM.

184. 20. října 1881, 1 list, 8°, m., NM.

185. Adolfu a Emílii Heydukovým 27. května 1882, 1 list, 8°, papír se slepotiskovým záhlavím Národní listy.

pro Lužičany — Nerudovy styky s nimi se datují již od středoškolského studia, kdy měl na malostranském gymnasiu za spolužáka Michala Hórniku (1833—1894), lužického buditele a spisovatele; *do Eichwaldu* — do lázní Dubí u Teplic přijel Neruda 3. června 1882 (Dop. II, 309).

186. 15. června 1882, 1 list, 12°, postskript je připsán tužkou, NM.

krásnou písničku ve Světozoru — báseň „Nalezená píseň“, 2. června 1882; *od své hospodyně* — od Anny Haralíkové.

187. Emílii Heydukové 23. listopadu 1882, orig. neznám (pozůstalost A. Pražáka?), byl k němu přiložen lístek pro Adolfa Heyduka; otisk: Albert Pražák, Neruda v dopisech, 1950, 251.

Zde jsem s ... gratulací — 24. listopadu, Emílie.

188. 23. listopadu 1882, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. Přiložena byla k předešlému dopisu.

Malá knihovna poetická — definitivně pojmenovaná Poetické besedy a redigovaná Nerudou u nakladatele Edvarda Valečky (1841—1905) od r. 1883; vyšlo v ní 41 svazeků, některé i v druhém vydání; *V. Ti psal* — Neruda se odvolává na dopis Valečkův z 22. listopadu 1882 (NM, pozůstalost Adolfa Heyduka): „...Hodlám vydávati bibliotéku ve formě a úpravě English Library.“ Heyduk Valečkovi odpověděl (NM, pozůstalost Edv. Valečky) záporně, stěžuje si na zneuznání.

189. 24. listopadu 1882, 1 dvojl., 12°, NM.

Leixner — Otto von Leixner v svém díle *Geschichte der fremden Literaturen* píše z české literatury jen o Janu Kollárovi, Františku Ladislavu Čelakovském, Karlu Hynku Máchovi, Vítězslavu Hálkovi, Janu Nerudovi, Svatoplukovi Čechovi a Jaroslavu Vrchlickém; *že tam není Hálek* — Neruda přehlédl, že o Vítězslavu Hálkovi je u Leixnera psáno; *s listem svým* — viz vysv. k dopisu č. 188; *Batrachomyomachie* — Válka žabomyší, starořecká satira, parodie Iliady, do češtiny přeložená už r. 1877; *svátek* — Emílie.

190. 25. listopadu 1882, 1 list, 8°, NM.

Tvé oboje nabídnutí — idyla Oldřich a Božena, otištěná v Osvětě r. 1879, a kniha drobných básní; Oldřicha a Boženu zařadil Neruda do Poetických besed jako IV. svazek.

191. [Před 2. prosincem 1882], 1 list, 8°, b. d., NM. Datace podle souvislosti s dopisem dalším.

idyla — báseň Oldřich a Božena; *ty věci drobné* — nevíme, poslal-li H. také rukopis jiné knihy; další sbírka *Na prástkách* vyšla v PB až r. 1884 jako sv. XVIII, viz dopis č. 203; *budu mít také sešit básní v cyklus nesvedených* — Balady a romance, I. svazek PB; *taktéž Quis* — Ladislav Q. dal Nerudovi rukopis *Balad* (VI. sv. PB, 1883); viz Nerudovy dopisy Quisovi.

192. 2. prosince 1882, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. *upřímné díky* — za rukopis Oldřicha a Boženy; *Vlček* — Václav V. (1839 až 1908), spisovatel, vydavatel a redaktor měsíčníku *Osvěta*.

193. 11. prosince 1882, 1 list, 8°, NM.

Přečetl jsem — rukopis Oldřicha a Boženy; *robotníci* — po dohodě zůstal v básni tento termín (str. 72): „Já jsem robotníci, ale ty jsi kníže“; *máš... těch uherských malých výpravných moc* — drobné epiky s náměty slovenskými.

194. Adolfu a Emílii Heydukovým 25. prosince 1882, 1 list, 8°, NM.

195. 8. ledna [1883], 1 list, 8°, z., NM. V dataci Nerudově je obvyklá chyba na začátku nového roku.

sešit první — NL ohlásily Balady a romance až 24. ledna 1883.

196. 12. února 1883, 1 list, 8°, z., NM.

jak jsi s knížečkou spokojen — s úpravou Oldřicha a Boženy; *paroli Vídni* — obrazy měly demonstrovat historickými příklady závislost Vídně na Česích; *Obležení Vídně od Turků* — tři živé obrazy k Heydukově básni „Zdeněk Kaplíř, obhájce Vídně“: 1. Císař Leopold odevzdává vládu ve Vídni v ruce Zdeňka Kaplíře a velitelství Vídně Stahrembergovi; 2. Starci, ženy a děti prosí Kaplíře, aby převzal velení za raněného Stahremberga; 3. Vítězný vjezd spojenců do Vídně. — NL oznámily 13. května 1883, že režisér František Kolár počal se zkouškami, ale že Jan Neruda se pro chorobu musel vzdát předsednictví ve SČŽ; poděkování účastníkům (mj. i Heydukovi) je v NL 20. května 1883 podepsáno už novým předsedou Václavem Nedomou (1836—1917), politikem a publicistou, redaktorem *Politik*.

197. 15. února 1883, 1 list, 8°, z., NM.

Rüffer — Eduard R. (1835—1878), českoněmecký spisovatel a novinář.

198. Adolfu a Emílii Heydukovým 31. května 1883, 1 list, 8°, z., NM.
díky za ... vzpomínku — k Nerudovým jmeninám 16. května.

199. Emílii Heydukové 2. června 1883, 1 list, 8°, z., NM.

knížečka — výtisk právě vyšlých Prostých motivů (PB, sv. V); *Pawikowski* — viz vysv. k dopisu č. 130; *svým velectěným rodičům* — viz str. 566; *paní sestře i švagrovi* — Terezii a prof. Antonínu Sochorovi, viz dopis č. 151.

200. 17. června 1883, 1 list, 8°, z., NM.

Telegram — blahopřání k svátku Heydukovu.

201. 17. července 1883, 1 list, 8°, z., NM.

Riss — Josef R. (1829—1899), žák píseckého gymnasia, profesor gymnasia v Jičíně, ředitel reálného gymnasia v Táboře, autor učebnic a lit. histo-

rik; v létě snad dojížděl do Písku na zotavenou; s *Tvou cestou na Kavkaz* — Adolf H. se vypravil se ženou na Kavkaz, na Krym a k Černému moři až po smrti dcerky Lily, v létě 1885.

202. Adolfu a Emílii Heydukovým 15. října 1883, 1 list, 8°, NM.

203. 22. června 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

nezavazuj se — Edv. Valečka chtěl patrně vydat Heydukovu knihu *Na přástkách* samostatně, mimo edici PB, jak dosvědčují dopisy Ladislava Šebka (1861—1927), pozdějšího píseckého advokáta a spisovatele Ladislava Arietta; 29. dubna 1884 psal Heydukovi (NM): „Na přástkách jsem odevzdal p. Nerudovi, jenž nechá velice děkovat.“ 26. června 1884 (NM): „Pan Neruda mně sděluje, že *Na přástkách* užije, ale je prý neskromný — on chce také legendu, již jste mu minulý rok slíbil. Pan Valečka dostal vypeskování od p. Nerudy, že Vašnosti učinil mým prostřednictvím známý návrh o vydání *Přástek*. Pan Neruda rukopis více nepustí a pro Poetické besedy užije.“ — Na přástkách pak vyšlo ještě r. 1884 jako XVIII. svazeček PB.

204. 1. července 1884, 1 list, 8°, m., NM.

varoval jsem Tě — snad ústně, při zájezdu do Prahy, aby se nevyčerpával psaním příležitostných veršů.

205. 4. srpna 1884, 1 list, 8°, m., NM.

vlastenecké dámě — snad paní Janě Valečkové, choti nakladatelově, viz dopis č. 655.

206. Emílii Heydukové 29. prosince 1884, 1 list, 8°, m., NM.

Bál jsem se vyrušovat Vás — po smrti druhé dcerky Lily (viz dopis č. 178).

207. 22. března 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

z Tvé cesty volyňské — do jihočeské Volyně za literárními přáteli Františkem Heritesem a Otakarem Mokřým; *o Tobě . . . stať* — vzpomínková stať „Rozmanitosti o Adolfu Heydukovi“ (Zlatá Praha 1., 8., 15. a 29. května) s podtitulem „Kousek memoárů Jana Nerudy“; z plánovaného většího celku N. publikoval v Zlaté Praze už jen vzpomínku na Ferd. Mikovce 19. a 26. března 1886.

208. 25. března 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

páter Gruda — P. Antonín G. (1844—1903), slezský buditel a poslanec, zakladatel časopisu *Opavský týdeník* (1870) a *Malice opavské* (1878); *na Tvou „Kapličku“* — viz vysv. k dopisu č. 165; *napiš ten text* — Adolf H. napsal báseň „Slezská“ (poprvé viz *Opavský týdeník*, XVI, č. 47 z 20. června 1885); *Rudenské hory* — Reichensteinské Sudety, vybíhající do Slezska

z Kladska; *dám jej bratrem Lvem komponovat* — text s hudebním doprovodem Josefa Lva vyšel v nakl. Jos. R. Vilímka; samotný text vydal nakl. Edvard Grégr.

209. 26. března 1885, 1 dvojl., 12°, m., NM.

při čtení těch vzpomínek — materiálu k memoárovému článku pro Zlatou Prahu.

210. 9. dubna 1885, 1 list, 12°, m., NM.

211. 5. května 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

„*Slezské balady*“ — Adolf H. je nenapsal; *dílo Slámovo* — František S. (1850—1917), slezský politik a spisovatel, vydal *Vlastenecké putování po Slezsku*, dokončené r. 1886; *Cymbál* — Heydukova sbírka *Cymbál a husle* (1876); *Muzeum Matice opavské* — Neruda se stal jeho mecenášem i propagátorem; *Tento týden o Tobě nepíšu* — čtvrtá část *Rozmanitostí o Adolfu Heydukovi*, určená na 22. květen 1885, vyšla až 29. května 1885.

212. 5. června 1885, 1 list, 8°, m., NM.

213. Emílii Heydukové 12. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

z Kavkazu bude zisk daleko větší — z černomořské cesty Heydukovy vznikly knihy *Na vlnách* (1889) a *Z pouti na Kavkaz* (1903).

214. Adolfu a Emílii Heydukovým 27. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.
Těším se na penízky — pro Nerudovu sbírku mincí.

215. Emílii Heydukové 28. srpna 1885, 1 list, 8°, m., NM.

Jaromír Čelakovský (1846—1914), syn Františka Ladislava Č., právník, historik, též spolupracovník redakce NL.

216. 28. září 1885, národní navštívenka Ústřední matice školské s postavou Komenského, bez tištěného jména, NM. Na rub Neruda napsal adresu a lístek poslal jako lístek korespondenční.

„*národní navštívenky*“ — ÚMŠ vydala dva druhy, jeden s postavou Jana Ámose Komenského, druhý s jeho hlavou v kruhu. Neruda o nich psal ve fejetonu 7. června 1885; 25. září se o nich v NL psalo jako o Nerudových navštívenkách.

217. Emílii Heydukové 28. září 1885, národní navštívenka Ústřední matice školské s hlavou J. Á. Komenského, bez tištěného jména, NM.

218. Emílii Heydukové 28. září 1885, národní navštívenka, typ s postavou J. Á. Komenského, bez tištěného jména, NM.

219. 28. září 1885, národní navštívenka, typ s hlavou J. Á. Komenského, bez tištěného jména, NM.

Peter — Anton P., jeho národopisné dílo o tehdejších rakouském Slezsku vyšlo v Opavě r. 1865.

220. Emílii Heydukové 23. listopadu 1885, 1 list, 8°, m., NM.

přání — k jmeninám 24. listopadu; *jak se máte* — H. v té době churavěl; *moje hospodyně* — Anna Haralíková.

221. Adolfu a Emílii Heydukovým 30. prosince 1885, národní navštívenka, NM.

Sbírku... už nemám — Neruda věnoval svou numismatickou sbírku jednak Národnímu muzeu, jednak Muzeu Matice opavské (viz zprávy v Opavském týdeníku z těchto let).

222. Emílii Heydukové 27. května 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

některou z těch dvou slezských balad — v té době nebyla v OT otištěna žádná.

223. 16. června 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Jsou to zlé časy — Nerudy se hluboce dotkly spory o pravost Rukopisů, v tehdejší politické situaci pokládal boj o ně za nečasový; *pro PB... zase něco* — sbírka *Obrázky* vyšla tu r. 1888 jako XXXVI. svazeček.

224. 7. července 1886, zálepka, NM.

píšeš tu povídku pro moje Besedy — v PB už nevyšla žádná básnická povídka Heydukova; *Váš park zrovna pod okny* — písecký reinerovský dům v dnešní Heydukově ulici má zadní frontu do městského parku.

225. Adolfu a Emílii Heydukovým 10. července 1886, zálepka, NM.

226. Adolfu a Emílii Heydukovým do Rychmburku 19. srpna 1886, zálepka, NM.

na Rychmburce — cestou do Heydukova rodiště navštívili Heydukovi Nerudu ve Vladislavské ulici.

227. Emílii Heydukové 15. října 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Považoval jsem knižičku za... nepatrnou — Báby i baby, podle NL z 26. září 1886 vydané k 1. říjnu; *Děkuju za zasilku obrazu* — Adolf H. věnoval Slezanům (zpráva OT z 25. prosince 1886) olejomalbu Františka Skály „Blížící se bouře na Otavě“; obraz zřejmě poslal do Prahy Nerudovi, který jej expedoval do Slezska a Heydukovi poslal stvrzenku; *Gruda* — Antonín G., viz dopis č. 208; *díky za kameny* — viz dopis č. 225; *odešlu snad příští týden* — OT z 24. listopadu 1886 oznámil od Heyduka a Fr. Štolby zasilku nerostů pro muzeum.

228. 21. listopadu 1886, zálepka, NM.

kameny Tvé — viz předešlý dopis; *Mulač* — Jan M., fotograf z Ovocné ulice.

229. Adolfu a Emílii Heydukovým [po 21. listopadu 1886], drobná navštívěnka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., Muzeum Adolfa Heyduka v Písku. Datace podle zmínky o Janu Mulačovi (viz předešlý dopis).

230. Emílii Heydukové 23. listopadu 1886, 1 list, 8°, m., NM.
polštářek z květin — k jmeninám 24. listopadu.

231. 1. prosince 1886, zálepka, NM.

232. Emílii Heydukové 21. prosince 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.
jsem tu zase s knížkou — nové vydání *Žertů*, hravých i dravých vyšlo před 15. prosincem 1886; *obraz* — viz vysv. k dopisu č. 227.

233. Emílii Heydukové 27. prosince 1886, zálepka, NM.

Běla — Heydukova idyla z Pootaví, byla vydána s vročením 1887 u Edvarda Valečky, ale ne v PB.

234. 16. března 1887, zálepka, NM.

o tom slíbeném příspěvku — Obrázky vyšly jako sv. XXXVI až r. 1888.

235. 17. dubna 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Adolf Heyduk psal Janu Nerudovi (NM) 14. dubna 1887. V úvodu dopisu se zmínil o koupi domnělých obrazů Brandlových a o jejich zasilce Nerudovi. Další část se týká Heydukových sporů s Časem:

...No, co říkáš, jak si na mne nyní časáci zalezli? Haní též řeč v Běle, na kterou jsem pyšen a již oni naprosto nerozumějí. Jest v ní vyčerpána všecka rázovitá zvláštnost, která, bohužel, více a více se ztrácí. No, ti chlapci, jako Herben, nemají ani zdání, co jest lidové, pěkné, svérázné; nebudu jich poučovati, tu jest vše marno, vždyť jsou to doktoři filosofie pouze z dopuštění božího a proto, že nemohli učiniti zadost zkouškám učitelským. Hanobiti a spílati, to dovedou, více však nic!

Žena se dala zde fotografovati; dopadlo to slušně, a jak obdrží, pošle Ti hned, co dávno slíbila. Líbáme Tě.

Tvůj

Adolf Heyduk

tu „Bitvu“ s tím titulem pro české ucho přímo děsným — snad báseň o bitvě u Lipan anebo ještě pravděpodobněji o bitvě na Bílé hoře; *„Gusle“* — Cymbál a husle; *časáci* — literární skupina kolem týdeníku Času, vy-

dávaného a redigovaného dr. Janem Herbenem; již 20. prosince 1886 citoval Čas Heydukův pochvalný soud o Zevrubných dějinách českého písemnictví doby nové Fr. Bačkovského, nakladatele a diletujícího lit. historika, a připojil poznámku: „Při jisté (skoro podobné) příležitosti Karl Bleibtreu pronesl vhodné německé verše: ‚Man kann ein guter lyrischer Dichter und doch ein dummer Teufel sein.‘ (Člověk může být veliký lyrický básník, ale přesto i hloupý ubožák.)“; v č. 8 z 5. dubna 1887, str. 124—125, odsoudili Heydukovu epickou báseň Běla a jako dodatek k tomu napsali (str. 128, Listárna): „Kam až zablouditi dovede jeden z nejušlechtilejších Čechů a nejzasloužilejších básníků vlasteneckých, viděti z veršů: ‚Vás věru nezrodila matka česká, / spíš nestvorná, zlo sálající saň, / jež nad hlavou nám perutěmi tleská / a stále žádá české krve daň.‘ Od křováka by to byl kompliment, od c. kr. profesora je to surovost. A bove maiori discit arare minor, praví latinské přísloví.“; *když jsi je kop* — v satirických verších sbírky Šípy a paprsky; *na ty „Brandly“* — po odborném prozkoumání se ukázalo, že to nebyly originály Petra Brandla (zemř. r. 1739).

236. Emílii Heydukové 26. dubna 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Dopisy Emílie Heydukové i Adolfa Heyduka z 19. a 25. dubna 1887, na něž zde Neruda odpověděl, jsou dochovány (NM). Emílie H. se omlouvá za dlouhou přestávku v korespondenci, Adolf Heyduk oznamuje zásilku domnělých Brandlových obrazů.

děkuju za Tvůj obraz — Neruda děkuje za fotografii, na níž má Emílie Heyduková na krku křížek z českých granátů, oblíbených kamenů Nerudových, dar Nerudův.

237. 12. května 1887, korespondenční lístek, NM.

Adolf Heyduk psal Nerudovi (NM) dopis, v němž prosí o přímluvu za synovce PhC Otakara Kučery, jenž se chtěl stát operním pěvcem. V příloze zaslal i Kučerův dopis a žádal o jeho příležitostné vrácení. Dopis Otakara Kučery Jan Neruda nevrátil (je v Nerudově pozůstalosti, NM).

F. A. Šubertovi (viz vysv. k dopisu č. 158) napsal Neruda o Otakaru Kučerovi 12. května 1887 (NM); Nerudův dopis kapelníkovi Národního divadla Adolfu Čechovi neznáme; Otakar Kučera (1863—1906), patrně syn Josefa Kučery, s nímž se Neruda setkal za svého redaktorského pobytu v Litomyšli r. 1860 (viz dopis č. 20), se k Národnímu divadlu nedostal; byl pak úředníkem Urbánkova knihkupectví a konečně úředníkem obce pražské, psal humoresky a je autorem libreta opery J. R. Rozkošného Stoja.

238. 25. května 1887, korespondenční lístek, adresa je psána cizí rukou, NM.

Můj telegram — není dochován; *K.* — Otakar Kučera; *stran obrazu* — viz dopisy č. 235 a 236 a vysvětlivky k nim.

239. 16. června 1887, zálepka, NM.
přání — k jmeninám.

240. 27. června 1887, zálepka, NM.

241. 27. září 1887, zálepka, NM.
nemáš ničeho pro Poetické besedy? — H. poslal po této urgenci sbírku *Obrázky*.

242. Emílii Heydukové 22. listopadu 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.
„makart“ — kytice ze sušených květů a trav a ze suchých plodů a listů (podle jména něm. malíře Hanse Makarta, 1840—1884); *za Tvou... selku* — fotografický portrét Emílie H. v selském kroji; Neruda jí oplátkou poslal svou fotografii z ateliéru pražského fotografa Mořice Klempfnera.

243. Adolfu a Emílii Heydukovým 23. prosince 1887, zálepka, NM.
Už jsi oznámen — v posledním svazečku PB z r. 1887 (Jitřní písně Svatopluka Čecha); *Anna* — Haralíková.

244. 23. prosince 1887, korespondenční lístek, NM.
Nána — Anna Haralíková.

245. 19. ledna 1888, korespondenční lístek, NM.
Stran těch veršů — *Obrázky*.

246. 27. ledna 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM.
můžeš paní Světlé již dopsat — H. jí svou sbírku dedikoval; *Černá hodinka* — v díle Heydukové má definitivní název *Na černé hodince* (1900); *Dudácké* — patrně pozdější *Zpěvy pošumavského dudáka* (1899); *Bratr klášterník* — nesrozumitelný verš je ve vydání upraven; *Večer u okna* — je ve vydání vynechán.

Adolf Heyduk Nerudovi odpověděl (NM) 28. ledna 1888 dopisem, v němž vyslovil souhlas s Nerudovými návrhy. Mj. napsal: „Po tomto soudu klidně hledím vstříc herbenčíkům.“ (Viz dopis č. 235.)

247. Emílii Heydukové 28. února 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM. Na str. 4 sdělení Adolfu Heydukovi, viz dopis další.

248. 28. února 1888, přípisek na str. 4 dopisu předešlého.
dedikační list — viz dopis č. 246.

249. 5. března 1888, korespondenční lístek, NM.
Tuze pěkný — zaslané moldavity; *Nerozmarni si tak ty „D.“* — patrně básně ze *Zpěvů pošumavského dudáka*.

250. 22. března 1888, korespondenční lístek, NM. Adresa je psána Adolfem Heydukem; poslal Nerudovi několik korespondenčních lístků, na nichž mu pro ulehčení sám napsal svou adresu, viz dopisy další.

pozdrav — po úrazu 18. března 1888 (roztržení česky v koleně).

251. 25. března 1888, korespondenční lístek, psáno tužkou, NM. Adresa rukou Adolfa Heyduka.

252. 4. dubna 1888, korespondenční lístek, psáno tužkou, NM. Adresa rukou Adolfa Heyduka.

253. [Před 7. dubnem 1888], korespondenční lístek, psáno tužkou, b. d., NM. Adresa rukou Adolfa Heyduka. Poštovní razítko: 7/IV/88/Prag — Praha.

254. Emílii Heydukové 15. dubna 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

255. 20. dubna 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

256. 2. května 1888, korespondenční lístek, psáno tužkou, NM. Adresa rukou Adolfa Heyduka.

prof. Štolba — František Š. (1839—1910), chemik a mineralog.

257. Adolfu a Emílii Heydukovým 18. května 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

258. 16. června 1888, 1 list, 8°, m., psáno tužkou, NM.

259. Emílii Heydukové 22. listopadu 1888, 1 list, 8°, m., NM.
přání — k jmeninám (24. listopadu).

260. 24. prosince 1888, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

261. Adolfu a Emílii Heydukovým [před 31. prosincem 1888], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle tvaru navštívenky a podle toho, že Nerudovy novoroční gratulace z dalších let jsou dochovány s datací.

262. 12. února 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

paseš se na urážkách — např. v referátu Času o Heydukově sbírce Šípy a paprsky, otištěném 20. října 1888; *Schlegel* — Wilhelm von S. (1767 až 1845), romantický básník a kritik; *Menzel* — Wolfgang M. (1798—1873), kritik.

263. 16. května 1889, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

264. 16. června 1889, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

mrak — viz dopis č. 262.

265. 16. října 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Adolf Heyduk psal Nerudovi dopis (NM) 10. října 1889, v němž mu oznamuje zásilku mincí (denár Caesarův a tetradrachmon Alexandrovo) a slíbené keramiky. O své tvorbě píše: „Nyní — mimo pro školu — ničeho nedělám, ba již ani veršů psát neumím; ponechávám to jiným, jen dej bůh, aby byli lepšími, individuálnějsími, než jsem byl já, a aby znali více poezii lidu, z něhož pošli, aby s ním lépe a více než já cítili, v jeho píseň duši svou ponořili, a ne pouze slovy, ale citem ji vystihnouti se snažili.“ V postskriptu se pak dotazuje: „Ten ‚Šíp lásky‘ ve Světozoru je Tvůj, vid', třebaš byla báseň podepsána: Fr. Novák. Vsadil jsem se a vím, že jsem vyhrál. Že ano? —“ Neruda na tento dotaz Heydukův neodpověděl v žádném ze známých nám dopisů.

266. Emílii Heydukové 20. listopadu 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM. K dopisu byl přiložen dopis další, pro Adolfa Heyduka.

Hrubý — Jaromír H. (1852—1916), novinář, překladatel z ruštiny, spolupracovník NL.

267. 20. listopadu 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM. Dopis byl přiložen k dopisu předešlému.

Smolík — prof. Josef S. (1832—1915), numismatik, spolupracovník Národního muzea; *mískový brakteát* — mince vytvořená z tenkého kového listu, do něhož byl vtlačen kolkem plastický obraz.

268. Emílii Heydukové 9. prosince 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Kopnul do lidí — v satirických a polemických verších sbírky *Šípy a paprsky* (viz dopis č. 235) a v další polemice s *Časem*.

269. 24. prosince 1889, korespondenční lístek, NM.

Na vlnách — viz vysv. k dopisu č. 213; v NL byla kniha oznámena 8. prosince 1889.

270. Adolfu a Emílii Heydukovým [před 31. prosincem 1889], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle obdobně napsané novoroční gratulace básníku Františku Kvapilovi (1889, NM) a podle toho, že novoroční gratulace Heydukovým z jiných let jsou dochovány.

p. š. — podle fr. vzoru (p. f. = pour féliciter) počal Neruda užívat neobvyklou zkratku slov „přeje štěstí“ nebo „pro štěstí“.

271. 16. května 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Adolf Heyduk Nerudovi odpověděl (NM):

V Písku dne 23. května 1890

Můj milý Jene!

V jednom z pátečních čísel Národních listů, buď ze dne 16., neb 9. května t. r., posuzoval přítel Boh. Čermák báseň moji „Na vlnách“ a při tom vykládal, že prý já a Ty náležíme k staré „romanticko-vlastenecké“ škole! Zdá se, že přítel Čermák tentokráte řádků svých neuvážil a nepromyslel, neboť článek jeví naprostou neznalost věcí a pojmů. Toť zní jako radotování jistých moravských kritiků! Já myslím, že i nejnovější naši básníci, kupříkladu J. Vrchlický, J. Zeyer a jiní, náležejí ke škole „romantické“, což ovšem není přiřadou, ale vím naproti tomu, že jak Ty, tak já pomáhali jsme první snáseti živel reální a národní v českou poezii, což má uznati v první řadě. Zdalipak již mé Cigánské a mé Jižní zvuky s obrazem lidu benátského nevykazují na svou dobu více reálného živlu než mnohá kniha našich takzvaných „realistů“, jichž verše jsou zhusta nechutná, vši myšlenky prázdná cvičení se v rýmování? Aneb můj Cymbál a husle, Dřevorubec, Pod Vítkovým kamenem, Běla a jiné moje básně? Uvedené skladby jsou nejreálnější všech novověkých, protože líčí život současný, skutečný i duševní, a poměry naše sociální řečí prostou, lidovou, že líčí kraj i ves českou, jak je, že užito všude lidového rčení a mravu. Ať přečte jen Bělu neb Dřevorubce a jiné. Milotu ovšem vyjímám, v něm líčiti jsem chtěl českého Ahasvera. — Ty a já jsme prý již posledními zbytky této „romanticko-vlastenecké“ školy! Jaká to planá slova! A takové nesprávné náhledy se o nás kolportují novinami a odtud přecházejí do literárních historií a čítanek! Což nejsme my moderními v pravém slova smyslu, jelikož přiléháme těsně k lidu? Podle slov B. Čermáka jsme my dva stoupenci školy citové, která dnes náleží mezi překonaná stanoviska, předčená prý jinou myšlenkovou školou, které dávají teď u nás název „realistická“, lidé, kteří nevědí, co to jest vlastně realismus v poezii, co to je poezie, co to je cit a co myšlenka, a kteří jsou nejméně povoláni do poezie a literatury vůbec se plésti, protože báseň bez procítění myšlenky předtím pevně v mysli utkvělé jest liché klinkání. Jaký to zmatek panuje nyní u nás v pojmech! Buď tak dobrý a řekni panu Kuffnerovi, aby takové věci nebral pro Národní listy. Věci se tím nehrubě poslouží a o nás tvoří se falešné posudky, které jednou, až se zakoření, těžko bude někomu po nás vypleňovati. Nyní, když jsem pro darebáctví jistých zlomyslných literárních zákeřníků a „kritiků“ mosty za sebou strhal, měl jsem za povinnost krátce o tom se vysloviti, ale přál bych si míti zdraví, jmenovitě zraku, abych celou dobu jak naši, tak našich „mladých“ objasnil, neboť různé výšplechty jistých lidí jsou tak hloupé a ne-

japné, že člověku až vlasy na hlavě vstávají. Ti lidé nic nečtli, nic nepromyslili, a přežvykují jen novinářská ohlášení francouzských a ruských knih. Žel, že zraku není, rád bych o tom psal šíře do novin; kéž učiní na místě mém jiní mladší, ale s objektivností, s láskou a upřímností k věci i národu. — Buď hodně zdrav a šťasten ve všem všudy.

Tvůj věrný druh a ctitel

Adolf Heyduk

[Vysvětlivky k dopisu Heydukovu: *Čermák* — Bohuslav Č. (1846—1899), úředník Universitní knihovny, od r. 1884 lit. referent NL; *Kuffner* — Josef K. (1855—1928), div. referent a druhý fejetonista NL, po Janu Nerudovi redaktor lit. kritické rubriky NL.]

272. 20. října 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Proč bys nepřijal — členství v České akademii věd a umění; N. sám je však odmítl (viz o tom podrobněji v jeho korespondenci s Juliem Grégrem v dopise č. 574); *hned v té době* — 12. června 1890; *kteří rozhodují* — mecenáš Akademie architekt Josef Hlávka, Antonín Dvořák, Jaroslav Vrchlický a Josef V. Myslbek.

273. Emílii Heydukové [před 23. listopadem 1890], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Dopis ze zájezdu Heydukových do Prahy, viz dopis další. Navštívenka doprovázela Nerudův květinový dar.

274. Emílii Heydukové 23. listopadu 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.
gratulace — k jmeninám 24. listopadu; *Anna... A.* — Anna Haralíková.

275. Adolfu a Emílii Heydukovým 23. prosince 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, NM.

276. 7. června 1891, 1 dvojl., 8°, NM.

očekáváš rozpravu o svých básních — Adolf H. poslal do PB rukopis své další sbírky, jež už nebyla pro smrt Nerudovu do edice zařaděna a vydána; *výstavní návštěva za návštěvou* — na pražskou Jubilejní výstavu r. 1890; *páni soudcové Poetických besed* — redakce PB vypsalala r. 1890 z munificence Maruše Pavly Neureutterové cenu 250 zl za nejlepší novou epickou báseň, jejíž děj by byl vyvážen z dějin buď českých, aneb slovan-ských, ale soudcové soutěže Jaroslav Vrchlický a Bohuslav Čermák se neshodli a Neruda se přiklonil k názoru Vrchlického, jenž hlasoval pro báseň „Sláva“ Gustava Jaroše (1867—1948, spisovatele a publicisty, pseud. Gamma); cena však udělena nebyla, protože ani „Sláva“ neodpovídala představám obou básníků, a autorovi byl dán akcesit ve výši

125 zl (viz Dop. III.); *Odjeli jste* — vzpomínka na pražský zájezd Heydukových z konce r. 1890.

277. 16. června 1891, 1 dvojl., 8°, m., NM.

přání — k jmeninám Adolfa Heyduka; *Anna* — A. Haralíková.

JULIU GRÉGROVI

(1865—1891)

278. [Před 19. zářím 1865], 1 list, 4°, b. d., NM. Datace podle ohlášených dopisů z Kutné Hory, z nichž první byl v NL otištěn 19. září 1865, další 27. října.

Daří se tak a tak — Jan Neruda se vypravil z Prahy po 2. září 1865 (toho dne byl na představení, o němž napsal do NL referát otištěný 4. září, viz Div. III, 34 a d.) na delší zájezd do severních a východních Čech (teprve 14. října byl v NL otištěn jeho další div. referát); navštívil Liberec, Turnov, Železný Brod, Kouřim a Zásmyky, Dvůr Králové, Pardubice, Chrudim, Heřmanův Městec, Čáslav, Německý Brod a své dojmy a zkušenosti vypsál pak ve fejetonech (viz MC, 371 a d., Spol. I, 329 a d.); *Zásmyky* — rodiště Nerudova otce, Neruda tu v dětství pobýval; *naše strana* — tj. mladočeská frakce strany národní.

279. Z Pešti 17. března [1869], 1 list, b. r., NM. Datace je dána rokem Nerudovy cesty do Uher, jež měla politické pozadí.

Pesten — Z Pešti; Jan Neruda napsal z Pešti Peštské listy a popsal uherské volby, jež tam zažil, v řadě fejetonů NL od 28. března do 17. dubna 1869 (Obrazy, 322 a d.); III. a IV. oddíl Uherských voleb vypisuje volby v Egru (Jágru); *szerda* — středa; *barátom* — můj příteli; *mondtam* — řekl jsem; *délelött* — dopoledne; *tavaszszal* — (spr. tavasszal) na jaře; *vagyok* — já zůstanu; *a kirek jó barátja van* — kdo má dobrého přítele, když máš dobrého přítele; *nekem lesz időm* — budu mít kdy; *Kérek, nem tudoz valami újságot* — (spr. ... tudosz ...) prosím, nevíš něco nového?; „*Naše listy*“ — vycházely za úředně zastavené NL od 1. listopadu 1868 do 1. května 1869.

280. [11. září 1869], navštívenka, lesklý papír, drobné verzálky, b. d., NM. Datace podle Nerudova inzerátu v NL 12. září na str. 3, v čele placených oznámení a inzerátů, v černém rámečku: „Nejupřímnější díky všem. Jan Neruda.“ Poděkování bylo otištěno jen jednou.

281. Z Jaffy 19. června [1870], 1 dvojl., 8°, našedlý papír, b. r., NM. Vročení podle obsahu.

Jaffa, 19. června — Neruda podnikl r. 1870 se svým přítelem a mecenášem Emanuele Kittlem (1844—1911), zámožným pražským sládkem, velkou cestu do Orientu, do Afriky a na jih Evropy; viz *Obrazy z ciziny* (dedikované Emanuelu Kittlovi) a soubor próz *Různí lidé* (viz *Arabesky*); *Scio* — řecký ostrov Chios v Egejském moři; *Sladkovský* — JUDr. Karel S. (1823—1880), důvěrný přítel Nerudův.

282. Ze Špičáku u Železné Rudy 3. srpna 1871, 1 list, 8°, NM.

Budu tedy... psát... fejeton — na neděli 6. srpna 1871 napsal Neruda pro NL fejeton označený pouze: $\triangle$ V Praze 5. srpna, aniž jej motivoval venkovským, šumavským pobytem (Spol. III, 153); s tím souvisí pak cyklus Eklog ze září a počátku října 1871 (MC, 205 a d.); *své ctěné choti* — Anně Grégrové, roz. Hulešové (1843—1876), první ženě Grégrově.

283. [Před 4. listopadem 1872], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

Divíš prý se — Julius G. byl tehdy patrně ve Vídni; *s Hellerovými články o Krymu* — S. B. Heller, pozdější vydavatel *Květů*, otiskoval se šifrou $\sim$ v NL řadu článků od 31. července do 4. listopadu 1872; *pak má Hálek své určité dva dny* — úterý a pátek; *Hálek se svými články* — s úvahami „O uměleckém vkusu“ v NL od 24. září do 4. listopadu 1872; *obratným perem* — zde patrně ve smyslu obratem; *Kazimír* — V. K. Šembera (viz vysv. k dopisu č. 102) byl v Praze např. v listopadu 1872 (Dop. II, 50).

Z června 1874 se dochoval stručný vzkaz Julia Grégra Nerudovi (NM):

Nerudičko!

1. Spočítej prosím, kolik fejetonů bylo o M. J. Husovi, za každý pošle administrace prof. Spiessovi 5 zl.

2. Dopiš mu stran článku o Husovi dosud nevytištěného.

Tvůj

Julius

[Vysvětlivky k dopisu Grégrovu: *prof. Spiess* — Bedřich Vilém S. (1842—1903, pseud. B. V. Písecký), literární historik, působil tehdy na reálce v Hradci Králové, fejetony o Husovi měl v NL od 8. ledna do 1. dubna.]

284. [Kolem 17. listopadu 1874?], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu.

na úplatu — snad dluhu 100 zl JUDr. Strakatému, o tom se zachovala (NM) stvrzenka z 1. srpna 1874; *Franc* — František Trž (nar. 1844 v Maršovicích, okres Sušice), redakční sluha NL do r. 1905; *dole u domovnice* — Neruda bydlel na Starém Městě v Konviktské ulici č. 28, druhé patro

285. Z Nového Města nad Metují 2. srpna 1877, 1 list, 8°, NM.
za prodloužení dovolené — viz Dop. II, 190; po dopisu z 2. srpna strávil v Podkrkonoší ještě asi čtrnáct dní (viz v NL fejetony 12. srpna „Hodinka v krkonošské restauraci“, 19. srpna „Z české koruny vypadlý drahokam“; MC, 446, 277); 4. srpna psal z Rezku JUDr. Karel Sladkovský (NM): „...Nám se zde vede celkem dosti dobře, jenže pořáde prší. Vzdor tomu však děláme na všechny strany výlety. Nerudovi se, jako vůbec každému, zde velice líbí, a dle jeho řeči zůstane zde do polovice tohoto měsíce. Já přijdu s ním zároveň do Prahy.“ 20. srpna byl už Neruda v Praze; *napišu nedělní fejeton* — 5. srpna s označením: Δ Ale v Rezku 3. srpna (MC, 443).

286. [Z Příbramě po 24. srpnu 1878], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datace podle obsahu (viz dopis Anně Tiché, č. 695): neděle byla 25. srpna; do Vlachova Březí Neruda přijel patrně v pátek 30. srpna po zastávce v Písku (29. srpna).

Vyhnis — Čeněk V. (1842—1897), klasický filolog, v té době profesor příbramského gymnasia; *Beseda* — měšťanská nebo čtenářská, spojená s čitárnou časopisů; *jsi teď v módě* — jako politik i jako vydavatel NL.

287. Do Vídně 19. listopadu 1879, 1 dvojl., 8°, NM.

Tak co děláš — Julius G. byl ve Vídni jako poslanec říšské rady; Neruda tam byl v těch dnech dvakrát jako parlamentní zpravodaj, poprvé od 5. do 10. října (Dop. II, 244), podruhé před 19. listopadem; *minulý týden* — od 9. do 15. listopadu; *politická situace* — spojení Českého klubu s vládními pravicovými, zpátečnickými kruhy; Neruda nepřímo kritizuje mladočeskou taktiku vstupu do Českého klubu, ovládaného konzervativními staročechy; *Teď mně zas vynechávají... fejeton* — fejetonní rubriku; *Eimek* — Gustav E. (1849—1897), redaktor, od r. 1879 stálý politický dopisovatel NL z Vídně.

288. [18. února 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle údaje Nerudova, že žádosti o příspěvek pro Národ sobě začne psát zítra, tj. 19. února 1880. NM.

obdržel Tvůj list — není dochován; *na těch věcech spiritistických* — viz Nerudův fejeton o spiritistovi Hansenovi v NL 22. února 1880 (Spol. IV); *že se hádáme kvůli Tomkovi* — ve fejetonu NL 11. února 1880 stať MDr. Václava Tomka (1832—1900) o pražské Morgue; *Hrubý* — Jaromír H. (viz dopis č. 266); jeho fejeton v NL z 25. února 1880 „V jubilejní den Karolíny Světlé“ vzbudil u Grégra nespokojenost: Hrubý byl r. 1879 v redakci Slovanských listů, jež vydával Grégrův politický protivník a konkurent Jan Stanislav Skrejšovský (1831—1883); Jaromír H. ve svých vzpomínkách (Půlstoletí Národních listů, 1910, 222 a d.) praví, že bojkot jeho příspěvků v NL přestal už v létě r. 1880, když se chystal na Rus; G. ho tehdy dokonce vyzval, aby Národním listům pilně z Ruska dopisoval; *fejeton „Novoroční večer v ruském kružku“* — s pseudonymem Jaro-

mír Karlovič, NL 15. ledna 1880; *Tůma* — viz dopis č. 124; *redakce českého Paris-Murcie* — viz dopis č. 164; *zítra začnu psát* — známe zatím listy poslané Adolfu Heydukovi (dopis č. 164), Ladislavu Qusiovi (dopis č. 608), Rudolfu Pokornému, Augustu Nevšimalovi, Jaroslavu Vrchlickému, Karlu Pippichovi, Antonínu Rezkovi a Svetozaru Hurbanovi Vajanskému a dopis důvěrnici Karolíny Světlé Anežce Čermákové-Slukové; *aforism* — kromě Julia Grégra je v oddíle aforismů Různé myšlenky zastoupen z politiků jen Fr. L. Rieger; Karel Sladkovský (*Sláda*) mezi přípravami sborníku zemřel (4. března 1880), je ho vzpomenuto jen autografem, k němuž připojil Neruda text: „Poslední podpis Dr. K. Sladkovského, budovatele Národního divadla“; *Arbesovi se nevede dobře* — po jeho výpovědi z NL; po Nerudově přimluvě se Arbesovy podepsané i anonymní články objevují opět čas od času ve fejetonu NL.

289. 11. dubna 1880, dvojl., 8°, NM.

Tvá řeč — řeč v generální rozpočtové debatě na říšské radě 8. dubna 1880 (viz NL 10. dubna 1880).

290. [Před 3. zářím 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Dopis lze datovat podle dopisu následujícího.

Jsem takto zdráv — Neruda odjel 21. července 1880 (viz dopis Josefa Baráka Otakaru Jedličkovi z 22. července 1880, NM) do Vlachova Březí na dovolenou k příbuzným (viz dopisy č. 174, 728) a tam ho stihla nehoda: špatným krokem či skokem si poranil nohu, takže již ve Vlachově Březí byl ošetřován; to uspíšilo jeho návrat po 30. červenci (z toho dne máme zprávu Josefa Baráka, že je N. ještě ve Vlachově Březí); počítáme-li s tím, že se vrátil v prvním týdnu srpnovém, shoduje se Nerudův údaj o třínedělních studených obkladech s naší datací; *stran těch Jelínkových fejetonů* — Edvarda J. (1855—1897), spisovatele, polonisty; byly dávány do listu téměř napořád dvakrát týdně (viz NL od 16. července do 16. září); *Hajniš* — patrně František H. (1815—1885), spisovatel, humorista a satirik, v NL v té době nic od něho nevyšlo; *začnem s „Dekameronem“* — podnikem divadelními články Wiener Tagblattu (vyšly r. 1880 také knižně s titulem Decamerone vom Burgtheater. Mit 25 Porträts, Wien, Pest, Leipzig, A. Hartlebens Verlag) zahájil Neruda v NL 12. října 1880 svou vlastní vzpomínkou cyklus Divadelní táčky (knižně Divadelní táčky, uvádí a svádí Δ . Večer první, Praha, Grégr a Dattel, 1881).

291. 3. září 1880, 1 dvojl., 8°, NM.

mne referování 25leté již omrzelo — Neruda se po svých onemocněních v r. 1880 vzdal divadelního referátu, v němž působil od r. 1855. Dopis se týká Grégrova i Nerudova vyjednávání s vyhlédnutým nástupcem. Není možná jednoznačně říci, jednal-li Grégr a Neruda s dr. Servácem B. Hellerem (viz vysv. k dopisu č. 283) anebo s Josefem Kuffnerem (viz vysv. k dopisu č. 271). Pro S. B. Hellera svědčí to, že divadelní referáty

v NL jsou po 3. září 1880 psány jím (značky -r a Dr. S. H.), i poměrně mládí a začátečnictví Josefa Kuffnera.

292. [4. října 1880], 1 dvojl., 8°, tužkou, b. d., NM. Datace podle zmínky o nemocné noze (týden začínal 4. říjnem) a podle zprávy o získání Svato-pluka Čecha pro NL.

nedělní fejeton že napíšu — na 10. říjen; *Neményi* — Ambros N. (1852 až 1904), maď. žurnalista, spolupracovník Pester Lloyd (referáty o české literatuře, překlady povídek Jana Nerudy), Nerudův známý alespoň již od r. 1876 (viz Dop. II, 148); korespondence Nerudova s ním není známa, v pozůstalosti Nerudově se nedochovala stopa odpovědí Neményiových; *angažmá Čecha* — spolupráce Svato-pluka Č. s NL se začíná 7. října 1880 (fejeton „Americký ženich“ s šifrou ABCD).

293. [Před 6. říjnem 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle dopisu dalšího.

To jsi brzy přijel — patrně z Vídně, když složil poslanecký mandát; *Weiss* — MUDr. Vilém W. (1835—1891), univ. profesor, chirurg, odborný spisovatel; *Chudoba* — MUDr. Karel Ch. (1848—1917), praktický lékař, spolupracovník fejetonu NL; *něco galgenhumórovského* — šibeničně humorného.

294. 6. října 1880, 1 dvojl., 8°, NM.

Hodlám tedy v sobotu psát — na neděli 10. října (DK IV); první fejeton od návratu z dovolené z Vlachova Březí; *k Suchému* — buď k hodinářskému krámu Karla Suchého v Ovocné ulici, anebo dokonce k rukavičkářskému závodu Josefa Suchého na Václavském náměstí.

295. 15. října [1880], 1 dvojl., 12°, b. r., NM. Rok určuji podle jednání se Svato-plukem Čechem.

Na pozvání by... nepřišel — Svato-pluk Čech, jehož plachost byla obecně známa; o jeho prvním fejetonu v NL viz v dopise č. 292; dopis Nerudův Čechovi z těchto dnů není znám; *Čížek* — patrně JUDr. Antonín Čížek (1833—1883), známý mladočeský advokát.

296. 22. října 1880, 1 dvojl., 8°, papír nažloutlý, NM.
po Františkovi — viz dopis č. 284.

297. 3. prosince 1880, 1 list, 8°, NM.

Pohlédl jsi se... po tom pouzderku — snad šlo o zaokrouhlené nebo zaoblené stříbrné pouzderko, o jakém psal už v říjnu 1878 (Dop. II, 226); *materiál našich „Táček“* — byl psán většinou divadelními umělci, nespisovateli, kteří nežádali autorského honoráře; *Donovský* — Václav Žižala D. (1824—1890), žurnalista a spisovatel, napsal do Divadelních táček vzpomínku „Bývalý divadelní herec pan V. Ž. Donovský vypravuje“ (NL 23., 24. a 25. listopadu); *našeho spolku* — Spolku českých žurnalistů.

298. 26. srpna 1881, 1 list, 8°, m., NM.

mimo Prahu... těžko do pražského listu o té věci psát — o Národním divadle (vyhořelo v pátek 12. srpna 1881) a o nové vlně národního nadšení, o sbírkách atd.; Neruda, jenž byl v té době na Špičáku v penziónu Prokopově, žádaný fejeton napsal a snad jej poslal současně s tímto dopisem; viz NL 28. srpna: — Δ Na horách 26. srpna (Spol. IV); *za dva tři dny zase do Prahy* — Neruda se vrátil před 3. zářím 1881, 4. září má už v NL fejeton: Δ V Praze 3. září (Spol. IV); *výraz mé úcty paní Tvé* — druhé choti Grégrově Růženě, roz. Nobackové (1858—1900).

299. 26. prosince 1881, 1 dvojl., 8°, papír našedlý, tužkou, NM.

tuplovaný fejeton Geisslovy — fejeton Irmy G. (1855—1914) „Z ovzduší nádražního. Štědrý večer konduktérův.“ (NL 29. a 30. prosince); *fejeton Vrchlického* — „Komedie dějin“ (NL 27. prosince).

300. 5. ledna 1882, 1 list, 8°, tužkou, NM.

fejeton od Vrchlického — druhý z cyklu Bášnické profily francouzské, Henri Cazalis, NL 7. ledna; *článek od paní Podlipské* — fejeton „Tři králové“, NL 6. ledna.

301. 16. ledna 1882, 1 list, 8°, tužkou, NM.

Mokrý — Otakar M. (1854—1899), notář ve Vodňanech, psal jihočeské fejetony; první, „Helfenburský Cagliostro. Črta z jižních Čech“, byl v NL otištěn 16. ledna; *dej Geisslovu* — fejeton Irmy G. nebyl otištěn.

302. 21. ledna 1882, 1 list, 8°, tužkou, NM.

brakteáty — viz dopis č. 267; *Smolík* — prof. Josef S., viz dopis č. 267.

303. 13. března 1882, 1 list, 8°, m., tužkou, NM.

zánět žil... předloním — viz dopis č. 290.

304. 8. dubna 1882, 1 dvojl., 8°, m., tužkou, NM.

dr. Albert — MUDr. Edvard A. (1841—1900), chirurg vídeňské university, básník a překladatel české poezie do němčiny; *Emler* — Josef E. (1836—1899), dějepisec; *Studnička* — prof. dr. František Josef S. (1836—1903), matematik; *Eiselt* — MUDr. Jan Bohumil E. (1831—1908), profesor pražské university, internista; *pomohl jsem spolku ku jmění* — Neruda byl ve Spolku českých žurnalistů iniciátorem úspěšných a výnosných akcí (svatojanské akademie, nábor přispívajících členů, získávání příspěvků od peněžních ústavů); *nechci... bez Tvé vůle* — viz dopis č. 299; *Svatobor* — podpůrný spolek spisovatelů, ovládaný tehdy staročechy v čele s Fr. L. Riegreem; *těch 600 zl z Podřipska* — národní dar, jež pro Nerudu sebrali na Podřipsku přátelé Ervín Špindler a August Švagrovský; *k Náprstkovi* — k Vojtěchu N.; *na letní výlet* — Neruda byl

v červnu a červenci 1882 v lázních Dubí (Eichwald) u Teplic; na tuto svou poslední cestu na český venkov vzal i hospodyně Annu Haralíkovou.

305. 8. dubna 1882, drobná navštívenka, bez tištěného jména, tužkou, NM.

nechceš, abych něco přijal — podporu od Spolku českých žurnalistů.

306. 11. května 1882, 1 dvojl., 8°, m., tužkou, NM. Před tímto dopisem chybí list, jímž Neruda gratuloval k jmeninám (12. dubna), jak vyrozumíváme z dopisu Grégrova (NM) z 11. dubna 1882. Po úvodním poděkování za gratulaci v něm Grégr píše:

... Co se tkne žurnalistického spolku, jsem v nesnázích se svým úsudkem. Měl bych právo raditi Ti k zamítnutí podpory, kdybych mohl zároveň říci: zde máš, Jene, a vezmi laskavě. Jsem však nyní tísněn mnohými platy a při vši dobré vůli nemohu Ti značnějším mimořádným příspěvkem vypomoci. Zálohu 180 zl, kterou jsem Ti nedávno poukázal, Ti daruji, a až půjdeš ven někam na zotavení, dám Ti ještě 120 zl.

Jen hled, abys co nejdříve přišel na zdravý vzduch. Věř mi, že způsob života, jaký vedeš ve své vzduchu a světla prázdné habitaci, zničil by každý sebesilnější organismus.

Tedy jen ven; jen zdravý vzduch a pohyb!

Piš mi prosím, jak se Ti daří.

Tvůj

Julius

A ještě jednu prosbu — 9. května 1882 zemřel nakladatel a knihkupec Ferdinand Dattel; jedním z Dattlových dědiců byl vedle MUDr. Edvarda Grégra a Edvarda Valečky i Julius Grégr.

307. Z Dubí 10. července 1882, 1 dvojl., 8°, žlutavý papír, NM.

dosud... 7 dní pěkných — Neruda přijel do Dubí (Eichwaldu) u Teplic asi 2. června (Dop. II, 309), příspěvky do NL odtud neposílal.

308. [Z Dubí v červenci 1882], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datace jen podle souvislosti a podle barvy použitého papíru.

309. Z Dubí 28. července 1882, dvojitá navštívenka bez tištěného jména, v záhlaví tisk: Billet de Correspondance, tužkou, NM.

310. [Z Dubí 29. července 1882], 1 dvojl., 8°, papír našedlý s vyraženým záhlavím „Národní listy v Praze“, tužkou, b. d., NM. Datace vzhledem k dopisu předešlému a k větě: *Včera jsem Ti psal, víš tedy už, že je snáz o něco.*

Ja, ja... — Ano, ano, u takového zánětu pohrudnice to jde nekonečně pomalu; *hodinu jet ve voze* — do Teplic; *výstup do 2. patra* — do bytu v Konviktské ulici.

311. Z Dubí 15. srpna 1882, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Chudoba — viz dopis č. 293; *ta slíbená stovka* — Julius G. patrně opět nesouhlasil, aby Neruda přijal podporu Spolku českých žurnalistů.

312. 28. srpna 1882, 1 list, 8°, našedlý papír, NM.

313. 28. září 1882, 1 dvojl., 12°, NM.

314. 2. října 1882, 1 list, 8°, NM. Slovo „peřiny“ připsal Neruda tužkou. Na rubu dopisu jsou bezvýznamné účetní poznámky Grégrovy. Odpověď na nedochovaný dopis Julia Grégra.

Přes zimu už zůstanu — Neruda se přestěhoval do přízemního bytu ve Vladislavově ulici až r. 1883.

315. 17. října 1882, 1 dvojl., 8°, nažloutlý papír, NM.

tři fejetony Wünschovy — články cestovatele Josefa Wünsche (1842 až 1907): 27. října „Soukeníci na Východě“, 31. října „Z Alexandrie do Káhiry“; *první fejeton dr. Štolby o Antverpách* — Josefa Š. (1846—1930) v NL z 3. listopadu; další fejetony Štolbova cyklu o Antverpách byly otištěny až 16. listopadu a 6. a 7. prosince; *Koňský trh* — dnešní Václavské náměstí.

316. 25. ledna 1883, 1 dvojl., 8°, z., NM.

exemplářik mých Balad — Balad a romancí, jimiž Neruda zahájil v lednu 1883 edici Poetické besedy; vydání knihy oznámily NL v rubrice „Literatura“ 24. ledna 1883.

317. 31. března 1883, 1 list, 8°, tužkou, NM, Lešehradeum. Neruda podtrhl tužkou „není možno“ a připsal modrou tužkou: „p. Metlický dejte dr. G.“, Grégr modře podtrhl „fejeton Benešův“.

fejeton Benešův — čtvrtá část „Universitních obrázků“ Václava Beneše Třebízského, NL 1. dubna; *Snad budu psát v pondělí na úterý* — NL 3. dubna, „Jarní noviny“ (DK IV).

318. 9. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, z., NM.

list mně z redakce zasláný — snad přímůva za Josefa Pachmayera (1864—1928), překladatele z němčiny, francouzštiny, angličtiny a norštiny, jenž se pak roku 1883 stal redaktorem NL, kde setrval až do r. 1910 (viz též další dopis a č. 320); *Přikládám ... „listárnu redakční“ pro něho* — patrně Nerudovu odpověď v redakční listárně NL z 11. dubna: „Řeči — Už dávno přeloženo do češtiny. Adresu Vaši jsme sobě pro případ zaznamenali. Rukopis leží v redakci. Račte nás navštívit.“ Korespondence Josefa Pachmayera s Nerudou není známa.

319. 10. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, z., NM.

Zkus toho — s Josefem Pachmayerem; *časopisy... spolkové (akademické)* — z čítárny Akademického čtenářského spolku (byla tehdy na Václavském náměstí č. 18, v blízkosti redakce NL).

320. 22. října 1883, 1 dvojl., 8°, NM. Julius Grégr zaškrtl druhý odstavec in margine modrou tužkou.

Metlický — faktor a patrně metér NL; *Pachm.* — Josef Pachmayer vykonal uspokojivě svou zkušební práci, referát o Zločinu a trestu F. M. Dostojevského (NL 18. září, šifra J. P.); *to s Jeřábkem* — recenzi díla Františka Věnceslava Jeřábka (1836—1893) *Stará doba romantického básnictví* otiskl v NL 3. listopadu 1883 Ferdinand Schulz (viz vysv. k dopisu č. 124); *posílám Barranda v obrázku* — podobiznu geologa Joachima B. (1799—1883), viz *Humoristické listy* 27. října 1883 (Pod. II, 206); *dnešní lokálka o žabinci* — anonymní zpráva v odpoledních pondělních NL 22. října „Příspěvek k životopisu Jáchyma Barranda“, v níž se mluví o tom, že B. z dobročinnosti skupoval od chudých dětí jitrocel a skladoval je na půdě a že jeho denní výdaje nepřesahovaly 40 krejcarů. Den před odesláním tohoto dopisu Grégrovi měl Neruda o B. v NL fejeton (21. října) a na poznámku o žabinci NL reagovaly drobnou hodnotící notickou bez polemického zaostření 23. října 1883; „*Johánek*“ — historická povídka Ferdinanda Schulze Doktor Johánek byla recenzována v NL už 10. srpna 1883.

321. 16. listopadu 1883, 1 dvojl., 12°, NM.

výňatek o Srbsku z Légera — ze stati Louise L. (viz dopis č. 116); není ji možná přesně určit, NL otiskovaly od 5. listopadu 1883 rozsáhlé úvahy o Srbsku; snad jde o nepodepsanou stať v NL ze 13. listopadu 1883 „*Poměry srbské*“ (o Légerových vzpomínkách z cesty do Srbska).

322. 19. listopadu 1883, 1 dvojl., 12°, ž., NM.

popis pohřbu — pohřeb Josefa Baráka (zemřel 15. listopadu) byl vyličen v NL 19. listopadu; *budu-li moci již tento týden psát* — v týdnu mezi 18. a 24. listopadem měl Neruda v NL jenom recenzi knižního vydání hry Františka Ferdinanda Šamberka Karel Havlíček Borovský, fejeton na čtvrtek 22. listopadu napsal ještě třetí „lokální“ fejetonista NL dr. Vilém Ryba (1849—1907).

323. 22. listopadu 1883, 1 dvojl., 8°, m., NM.

fejeton sflastruju — na neděli 25. listopadu psal Neruda o novém otevření Národního divadla (Spol. IV).

324. 3. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, NM.

v Tvém domě — v Mariánské ulici na Novém Městě, č. 3.

325. 9. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, m., NM.

326. 9. prosince 1883, 1 dvojl., 12°, m., NM.

327. 17. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, m., psáno tužkou, NM.

třínedělní dovolenou — poslední Nerudův fejeton před operací je z 9. prosince, Josef Kuffner psal za něho sváteční fejetony z 25. prosince a z 1. ledna.

328. 7. ledna 1884, 1 dvojl., 8°, m., psáno tužkou, NM.

fejeton Fričův — J. V. Friče „Z jeseně roku 1882“, týkající se povídky Karolíny Světlé *Z našich bojů* (NL 9. a 10. ledna 1884, šifra J. V. F.); ve fejetonu je otištěno i místo, na které Neruda upozorňuje: „...vylišuje nám neblahý dojem a smutné následky, jaké měl známý výrok Riegrův ve prospěch němčiny na střední a nejnižší vrstvy české společnosti hned v jeseni minulého roku,“ vztahující se k pasáži z díla K. Světlé: „Co říkáš těm průkazům znalosti německého jazyka, které se ponuknutím našinců na posluchačích českých vysokých škol při zkouškách žádati budou? Což se tím neprohlašuje, žeť povinností naší státi se Němci?“

329. 15. ledna 1884, 1 dvojl., 8°, m., hvězdičku a poznámku pod čarou připsal Neruda tužkou, NM.

Petrů — Václav P. (1841—1906), středoškolský profesor, měl r. 1883 v NL ve fejetonu překlad povídky norského spisovatele Alexandra L. Kiellanda „Naděje se zelená“ (9. a 10. ledna); *fejeton „Hvězda“* — snad čl. „Vánoční svatvečer v Betlémě (Dle Hellwalda V. P.)“, NL 14. a 15. prosince 1883; *od Vrchlického* — první fejeton druhé řady „Básnických profilů francouzských“ (Maurice Rollinat), NL 19. října 1883.

330. 24. ledna 1884, 1 list, 8°, m., psáno tužkou, NM.

známky, pěti a tříkrejcarové — pro korespondenci mimopražskou a místní.

331. 28. ledna 1884, 1 dvojl., 12°, m., psáno tužkou, NM.

Weiss — viz dopis č. 293; *článek Menčíkův* — Ferdinand M. (1853 až 1916), úředník a později kustos vídeňské Dvorní knihovny, od r. 1884 lektor českého jazyka a české literatury na vídeňské universitě, stálý spolupracovník Nerudův; dodal patrně neotištěný příspěvek a urgoval honorář za článek „Z dob Koňasových“ (Koniášových), NL 26. a 27. října a 9. a 14. listopadu 1883; *staročeši jsou nadšeni Eduardem* — MUDr. Eduard Grégr pronesl na říšské radě řeč proti německé státní řeči (viz NL 27. ledna); Neruda pak otiskl „podobiznu“ Eduarda Grégra v Humoristických listech 2. února 1884 (Pod. II, 233); *Petrůvi abys dal... poslat* — honorář za fejeton „Orysja. Malorusky napsal Pantělejmon Alexandrovič Kuliš. Přeložil V. P.“, NL 21. ledna 1884.

332. 16. února 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

333. 17. února 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

334. 23. února 1884, tři drobné navštívenky bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

Turnovský — Josef Ladislav T. (1837—1901), žurnalista a publicista; *svou knihu* — *Z naší doby* (NL ji oznámily už 13. února 1884); *Fořt* — Josef F. (1850—1929), redaktor Posla z Prahy, později NL; *Brož* — J. V. B., pracovník administrace NL.

335. 29. února 1884, 1 dvojl., m. 8°, psáno tužkou, v záhlaví iniciála N, tištěná plasticky druhou barvou, NM.

„*Slávie*“ — pražská vzájemně pojišťující banka.

336. 3. března 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, soukr. maj.

díky — za mimořádnou výpomoc.

337. 19. března 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

nedáváš žádných fejetonů — od 10. do 18. března byly v NL jen tři fejetony, z toho jeden redakční, Viléma Ryby; 19. března rovněž neměly NL fejeton.

338. 26. března 1884, 1 dvojl., m. 8°, soukr. maj.

Tvá řeč stran „velké Prahy“ — přednesená 18. března 1884 ve schůzi Klubu novoměstských voličů (viz NL 21. března); s názorem Grégrovým o připojení předměstí k Praze vyslovili souhlas v NL 24. března zaslánem *Vinohradští*, tj. Výbor přátel připojení ku Praze na Královských Vinohradech.

339. 29. dubna 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

340. 29. dubna 1884, 1 list, 8°, m., NM.

ty fejetony — anonymní cyklus fejetonů Jakuba Arbese „Z duševní dílny básníků“ měl sedm kapitol (poslední byla otištěna v NL 26. dubna); *poslední fejeton* — „List Vojtíška Čahouna, nemluvněte v Praze“, NL 27. dubna.

341. 5. května 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, soukr. maj.; fotokopie: NM.

dokdy by bylo toho románu třeba — původního českého románu pro románovou přílohu NL, viz dopis č. 345; *fejeton z Paříže* — Louis

Schmidt-Beauchez (1848—1912) měl v NL 24. května fejeton „V Brožíkově ateliéru. V Paříži v dubnu 1884“, podepsaný in c. plným jménem; autor byl perzekvován a stíhán pro velezradu, neboť byl za hranicemi spolupracovníkem Josefa V. Friče a v Paříži prožil r. 1871 Komunu; když se vrátil konečně do Čech, nechtěl učit na německé střední škole, stal se členem redakce NL a organizoval dělnictvo (v redakci Dělnických listů, orgánu sociálně demokratického, a v brožurkovém periodiku Cepy z r. 1881).

342. 13. května 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. *budu psát na neděli* — 18. května (DK V).

343. 20. května 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. V datu 20/5 je údaj měsíce nejasný, lze čísti i 20/3, a ani podle situace ve fejetonu NL není možná dataci určit bezpečně: v obou těch měsících nebyly od 6. do 20. zařazovány do listu fejetony externích spolupracovníků.

článek Soukupův — v NL otištěn nebyl.

344. 27. května 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

pro náš fejeton důležitý list — patrně od Antonína Steckra (1855 až 1888), afrického cestovatele, viz o něm v dopisech dalších.

345. 29. května 1884, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Dr. Stecker sobě přeje — NL uveřejnily podle jeho přání už 30. května v denních zprávách předběžné ohlášení jeho příspěvků: „Pro fejetonní část svého listu podařilo se nám získati řadu článků od proslulého afrického cestovatele dr. Ant. Steckra, s jichž uveřejňováním počneme tyto dny.“ — O uskutečnění tohoto úmyslu viz v dopise č. 352; *jednal jsem se Svatoplukem Čechem* — příslib nebyl splněn; *Beneš* — Václav Beneš Třebízský; ani jeho román nevyšel v románové příloze NL.

346. 29. května 1884, 1 dvojl., 12°, NM.

347. 18. června 1884, 1 list, m. 8°, NM.

přípis Steckerův — Antonín Stecker požádal Nerudu (dopis není dochován) o zálohu na přislíbených dvanáct cestopisných fejetonů. Potvrzuje to dopis, jež psal Antonín Stecker svému příbuznému Karlu Vačlenovi do Mladé Boleskavě den předtím (17. června): „Obdržím koncem téhodne na dvě stě zl z redakce Národních listů.“

348. 24. června 1884, navštívenka, soukr. maj.

349. 26. června 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

František — redakční sluha František Trž; *Lešetinský krejčí* — František

Herites byl popularitou zkonfiskované Čechovy básně Lešetínský kovář inspirován k prozaické parodii Lešetínský krejčí (NL 20., 21. a 27. června, šifra -ites); *fejeton Rybův* — o počasí byl v NL otištěn 28. června a Neruda měl na totéž téma fejeton nazítří (29. června), Grégr Nerudovi vyhověl a poslal mu fejeton Rybův k nahlédnutí; *posílám fotografii* — patrně tu, na níž je hlava Nerudova (s kloboukem).

350. 1. července 1884, 1 dvojl., 12°, m., NM.

zasláno Kolárovo — Josef Jiří Kolár (viz vysv. k dopisu č. 19) polemizoval v něm s porotci, kteří odmítli jeho drama Královna Barbora, jímž se ucházel o poctu vypsanou sborem obecních starších.

351. 7. července 1884, 1 dvojl., 12°, soukr. maj.

Letní cestování — cyklus fejetonů Josefa Holečka, otištěný s titulem „Letním cestovatelům“ 21. srpna (Kam na cesty?), 22. srpna (Černohorec a Černohorka), 28. srpna (Cestou na Černou Horu), 6. a 12. září (Hora černoorská).

352. 10. července 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

poděkování své na zítřek — po oslavách svých padesátých narozenin otiskl Neruda v NL 11. července 1884 poděkování: „Bylo by předsevzetím naprosto nespílnitelným, kdybych měl odpovědět na všechny projevy lásky a přízně, jichž jsem tyto dny doznal, a poděkovat se každému zvlášť za ty tisíceré pozdravy a přání, přípisů a telegramy, návštěvy a dárky, jimiž jsem byl zasypán! Budu mít asi dlouho co dělat, než z neočekávaného a překonávajícího dojmu vypracuju se zase na zvyklou svou míru. Nezapomenu nikdy těch upřímných očí, do kterých jsem nahlížel, nikdy těch chvějných stisků, když jsem pravici podával, a těch srdečných slov, jež jsem slyšel a četl! Věru šťasten, kdo českému národu sloužiti smí! Vřelé díky všem! V Praze 10. července 1884. Jan Neruda“; *na toho Steckera mám zlost* — neposlal ještě ani jeden ze smluvených cestopisných fejetonů.

353. 15. července 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

dr. Chudoba — MUDr. Karel Ch. (viz dopis č. 293); články o choleře v NL nejsou podepsány; *Fejton je... okupován* — zejména články Josefa Holečka (Černohorci a Albánci, 12., 16. a 18. července).

354. 4. srpna 1884, 1 dvojl., 8°, m., poznámka pod čarou je napsána tužkou, NM.

články Heritesovy — František H. měl v té době v NL fejetony „Papušek Humboldtův“ (23. července), „Zvyk je druhá přirozenost“ (30. července) a „Sen pouhý, ne skutek“ (1. srpna), všechny se šifrou -ites; *do prvního poschodí* — do bytu Julia Grégra; *Brož* — viz dopis č. 334.

355. 19. srpna 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

osmidenní dovolenou — Neruda ji dostal, Vilém Ryba psal za něho fejeton na neděli 24. srpna.

356. 28. srpna 1884, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

Ryba — měl fejeton 29. srpna; na neděli 31. srpna musel už napsat fejeton Neruda.

357. 1. září 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

že jsem také ku konfiskaci přispěl — ke konfiskaci nedělního čísla NL z 31. srpna, oznámené v denních zprávách NL 1. září: „Také nedělní číslo Národních listů propadlo konfiskaci, již z rozkazu státního zastupitelstva vykonali zřízenci policie. Závadným shledán tentokrát fejeton, jakož i E. [Gustava Eima] původní dopis z Vídně ‚České děti českému národu‘.“ Neruda žertoval v svém fejetonu o eráru, Němcích a české nebojovnosti, Eim psal o renegátství, jímž se posilují Němci, a proti koloniální politice Němců v Čechách (odnárodňování pomocí husté sítě německých škol); *příloha... románová* — přinášela z valné části jen překlady, dokonce i nevýznamných a senzačních románů; „*Kalendář Národních listů*“ — nebyl tehdy ještě vydán.

358. Juliu a Růženě Grégrovým 15. září 1884, drobná navštívenka, papír nahnědlý, nelesklý, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

359. 15. září 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

návěstní — inzertní; *podmaršálek Friedberg* — Emanuel Salomon z Friedbergů (1829—1908), literárním jménem Mírohorský; 27. září 1884 byl v NL otištěn jeho fejeton „Do Tater“; další jeho příspěvek „Tři hostiny přerůzné v jednom měsíci“ viz v NL 15. listopadu (zn. Msý); *doktor Chudoba* — viz dopis č. 293; *restujeme ještě s třemi o Beneši Třebízském* — vzpomínky Jindřicha a Karla (V.) Raisů „Ze života V. Beneše Třebízského“, byly otištěny ve fejetonu NL 2. a 3. září a dokončeny až 18. a 24. září; *Holeček se vlekl* — fejetony „Letním cestovatelům“ vycházely od 21. srpna do 12. září; *Glückselig* — „Panoráma bitvy u Razonville“ Alexandra G. (1861—1908), úředníka a pak ředitele Spolku buštěhradsko-kladenských dolů, fejeton v NL z 21. října o díle kreslířů Edouarda Detaille a Alphonse de Neuville.

360. 21. září 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr podtrhl v dopise modrou tužkou slova „zlatou holandskou minci s sebou“.

361. 21. října 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

slíbený rukopis — román pro přílohu NL, viz dopis č. 341.

362. 22. října 1884, 1 list, 8°, m., NM.

S románem jeho začneme — Čech román nedodal; *román z francouzského* — od spisovatelů Emila Erckmanna (1822—1899) a Alexandra Chatriana (1826—1890) v překladu Ladislava Pinkase (1863—1936), syna malíře Soběslava Hypolita P. (1827—1901); překlad byl však už zadán Edvardu Valečkovi pro edici Album výtečných povídek; *Lotr Gólo* — Arbesův vyšel až r. 1886 v Čechových Květech.

363. 23. října 1884, soukr. maj., fotokopie: NM.

364. 24. října 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

365. 28. října 1884, drobná navštívěnka bez tištěného jména, NM.

Žádal... dvacet zlatých — jde o Josefa Jakuba Toužimského anebo o Emanuela Salomona z Friedbergů-Mírohorského; viz dopis další.

366. 13. listopadu 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Toužimský — Josef Jakub T. (1848—1903); fejetony „Z cest po Bulharsku“, otiskované od 7. listopadu, přesáhly až do r. 1885; *Herites* — „Přátelé literatury“ Františka H., NL 5. listopadu; *Mírohorský* — viz dopis č. 359; *Reichova brošurka* — patrně Antona Reicha Die Organisation der Kriegsmacht der österreich-ungarischen Monarchie, Wien, 1884.

367. 17. listopadu 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

něco o Pausingrovi — Mikuláš Lehmann, pražský obchodník s obrazy, uspořádal výstavu 122 „velikých původních“ obrazů rak. malíře Franze von Pausingera (1839—1915), určených za ilustrační doprovod knihy rakouského následníka trůnu Rudolfa Habsburga (1858—1889) Eine Orientreise (1884), vydané pak i v českém překladu M. Kováře (Cesta korunního prince Rudolfa do zemí východních); *za sobotní vysoký fejeton* — viz dopis č. 359.

368. 27. listopadu 1884, 1 list, 8°, m., NM.

volby — pražské obecní volby; *Petrů* — Václav P., viz dopis č. 329.

369. 11. prosince 1884, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj.

pohladit trochu citelně Riegra — ve fejetonu ze 14. prosince (DK V) zaútočil Neruda na Riegra pro jeho prohlášení v Českém klubu poslancském („Slováci v pozdější a poslední době zřekli se společenství s naším národem“), jež Slováci prudce odmítli v NL z 10. prosince.

370. 21. prosince 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

lokální fejetony — fejetony s náměty místními, psané členy redakce na úterý (Josef Kuffner, šifra -β), čtvrtek (Vilém Ryba, šifra -a) a neděli (Δ); *NFP* — Neue freie Presse, *Berliner Tagblatt* — něm. deníky.

371. 24. prosince 1884, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Dnešní článek — „O co se jedná“, NL z 24. prosince, bez podpisu; mluví se v něm o poměru Čechů k Maďarům, Čechové mají být v Cislajtánii takovou národností, jakou jsou v Translajtániii Maďaři; *Tvá řeč v klubu* — Julius Grégr prohlásil v Klubu novoměstských voličů (NL z 22. prosince), že Praha při svých 200 000 obyvatelů má mít sedm poslanců na říšské radě.

372. 26. prosince 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

mám právo psát do „Literatury“ — N. převzal redakci literární rubriky od ledna 1885; *Bohuslav Čermák* — viz vysv. k Heydukovu dopisu u dopisu č. 271.

373. 29. prosince 1884, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Metlický — viz dopis č. 320; *Zlatá Praha nebo Květy* — byly v literární rubrice NL pravidelně sledovány; *před... 6 nedělemi měl literární článek* — referát o XV. až XVIII. svazečku PB, NL 4. listopadu, rubrika „Literatura“.

374. 30. prosince 1884, 1 dvojl., 12°, m., NM.

do druhého ranního čísla — v pátek 2. ledna NL vyšly, ale Neruda měl fejeton až v neděli 4. ledna; Č. — Bohuslav Čermák.

375. 3. ledna 1885, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

pro „Literaturu“ — v rubrice „Literatura“ se vyskytují v té době recenze a poznámky signované F., ale není vyloučeno, že jsou od Josefa V. Friče.

376. 6. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

je „Literatura“ už v plném proudu — 3. ledna byl v rubrice „Literatura“ referát o díle Jaroslava Vrchlického *Poezie italská nové doby* (in c. značka #), 6. ledna příspěvky Bohuslava Čermáka a značky F. (Frič?, Friedberg-Mírohorský?) o knize spisovatele Primuse Sobotky (1841—1925) *Kratochvilná historie měst a míst koruny svatováclavské*; „avis aux lecteurs“ — upozornění pro čtenáře; *Vrchlický* — měl v NL 22. ledna podepsaný referát o franc. poezii; *Lumír* — NL 4. ledna, „Literatura“; *Zora* — referát o třetím ročníku tohoto „almanachu moravské omladiny“ (1885) v NL 10. ledna (in c.: F. = J. V. Frič?); *Braun* — Josef B. (1864—1891), literární žák Václava Beneše Třebízského, otiskoval v NL od 27. října 1884 práci *Z pamětí krevních písařů*; *slečna Pollandova* — Žofie P., sestra Jindřicha Pollanda, člena administrace NL, osmačtyřicátníka, přítele Nerudova; Neruda psal o něm ve fejetonu z 28. října 1883, kdy bylo v NL otištěno i jeho úmrtní oznámení (DK IV.).

377. 11. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m. Postskript je napsán tužkou,

Neruda sám vyznačil některá místa po stranách červenou tužkou. NM.

To si myslím — oba první odstavce se týkají E. S. Friedberga-Mírohorského; lokálního rázu je jeho fejeton z 10. ledna 1885 („V Praze 9. ledna. O ledačem.“ In c. : Msý); *referát o knize Matice lidu* — o hist. románu Karla Škáby (1858—1904) Na cestě křížové, vydaném v Matici lidu, anonymní; *Pan Anyž* — Josef Anýž (1852—1912), člen redakce NL, politik a publicista; *Vilímek Tě mnou prosí* — podobizna Julia Grégra byla v Humoristických listech otištěna 14. května 1886 (Pod. III, 112); podobizna Gustava Eima 13. března 1885 (Pod. III, 23); *jubileum našich listů* — čtvrtstoleté; *nějaká novoroční reklama* — Neruda zařadil do NL referát o Humoristických listech (zn. F. = Frič?, Friedberg Mírohorský?); *Rayman* — Bohuslav R. (1852—1910), chemik, docent české techniky, od ledna 1885 spolupracovník NL.

378. 20. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Neruda škrtl v postskriptu slova: „Nebo líp: neříkej mně třeba nic a ujednej s[ám].“ Grégr podtrhl červeně v třetím odstavci slovo „dva“ a pod Nerudův podpis si poznamenal o honoráři: 6 zl.

spisovatele všech „poetických stran“ — lumírovce, skupinu Rudolfa Pokorného i moravské herbenovce; *Sobotka* — viz dopis č. 376; *slečna Pollandova* — viz dopis č. 376; *kousek... od Holečka* — fejeton „Panslávský rejz v Tisovci. Obrázek z veřejného života na Slovensku“, NL 14. a 18. února.

379. 11. února 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr škrtl (nebo spíše podtrhl) slovo „Štolbovi“.

Divím se ale Štolbovi — týká se referátu o jeho Novelách I (J. R. Vilímek, 1885) od Bohuslava Čermáka, NL 7. února; *To s tím Clamem* — Jindřich Jaroslav Clam-Martinič (1826—1887), velkostatkář, vůdce konzervativní šlechty z Čech, byl r. 1885 nemocí vyřaděn z politického života. Jeho odstoupení bylo zpočátku považováno za rezignaci, vynucenou neúspěchy staročeské politické taktiky od dob bojů o fundamentální články; *NFP... aby nás koplá* — něm. liberálové často zaměňovali české národní hnutí za reakční politickou praxi buržoazních poslanců.

380. 17. února 1885, 1 list, 8°, NM.

Byl jsem... dnes překvapen — dva členové redakce NL dali o své újmě, aniž jeden věděl o druhém, do literární rubriky noticky o časopisu Zprávy spolku geologického v Praze („Nový vědecký časopis“ a „Nový časopis odborný“).

381. 18. února 1885, 1 list, 8°, psáno tužkou, NM.

článek Friedbergův — „Něco o mapách“ (in c.: M.); vyšel nakonec v rubrice „Literatura“ 25. února; *Friedbergův dopis* — F. vyčítá Grégrovi snižování honoráře za příspěvky do NL (viz pozůstalost Julia Grégra v Archívu Země české).

382. Růženě Grégrové 25. února 1885, 1 dvojl., 8°, NM.

výraz soustrasti mé — 19. února 1885 zemřel syn Grégrových Karel (nar. 1882), v rodině mu říkali Kornelek.

383. 27. února 1885, 1 list, 8°, m., NM.

„Krevní písaře“ — sedmá část vyprávění Josefa Brauna „Z paměti krevních písařů“ (NL v pátek 2. března); *mapku Súdánu* — 25. února přinesly NL zprávu o britské kolonialistické agresi „Válka v Súdánu“; *Ledru-Rollin* — Alexandre L. R. (1807—1874), franc. radikální burž. republikán, politik a publicista, jeho jméno, spojované se zavedením všeobecného hlasovacího práva ve Francii, se mohlo stát příležitostí k zdůraznění aktuálního programového hesla NL.

384. 11. března 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Tu úvahu — práci Josefa Jakuba Toužimského „První buditel národa bulharského“ (text jeho přednášky o otci Pajsiovi ze 4. března 1885) otiskly NL v rubrice „Literatura“ 10. března 1885; *Holub* — dr. Emil H. (1847—1902); jeho práce tehdy v NL nevyšla; *korektury je třeba veliké* — Emil H. psal špatně česky.

385. 23. března 1885, 1 dvojl., 8°, NM.

Gowalewski — Karl Wilhelm Gawalowski, autor knihy „Ramphold Gorenz. Ein deutsches Lied aus der Hussitenzeit“ (Cheb, 1885); *Graupner* — F. G. vydal v Berlíně r. 1884 knihu „Tschech. Ein mythologisch-nationales Gedicht in 39 Gesängen“; v noticce NL 28. července je tato kniha posuzována příznivě jako projev národnostní smířlivosti.

386. 24. března 1885, 1 dvojl., 8°, m. Postskript je psán tužkou, NM.

Eim tu věc napsal — stať „Z paměti českého osmačtyřicátníka. Podle vlastních jeho zápisků.“; byla otištěna k sedmdesátinám JUDr. Aloise Pravoslava Trojana 26. března, 3., 10. a 27. dubna; 2. dubna měly NL v denních zprávách jen noticku o Trojanově sedmdesátce.

387. 2. dubna 1885, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

388. 23. června 1885, 2 dvojl., 8°, m., NM. Julius Grégr podtrhl červeně: „Reymanna“.

Prokop — Prokop Grégr (1868—1926), nejstarší syn Julia Grégra; *Schulz* — Ferdinand S., viz dopis č. 124; *Tůma* — Karel T., viz dopis č. 124; *to bych musil sedět ve drožce* — Julius G. byl na svém venkovském sídle; *žurnalistická akce pánů staročechů* — přípravy k přeměně deníku Pokrok v nový list Hlas národa, k níž došlo 21. března 1886; *Schick* — Ignác S. (1841—1899), českoněmecký novinář, první předseda Spolku českých žurnalistů; *Josef de Maistre* (1754—1821), franc. katolický publicista; *Reymann* — Bohuslav Raýman, viz dopis č. 377; NL měly od něho

občasné příspěvky už od počátku r. 1885 (např. 17. ledna „Vzduch kapalinou“, in c. B. R.); *Mádl* — Karel B. M. (1859—1932), historik výtvarného umění; od 23. dubna 1885 tiskl už v NL na pokračování rozsáhlý referát „Z obrazárny v Rudolfinu“; *Schönerer* — Georg S. (1842—1921), rak. politik, velkoněmecký šovinista.

389. 29. června 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

polovina... je... označena... šifrou — v té době se vyskytují v NL v rubrice „Literatura“ značky a šifry: V. — Jaroslav Vrchlický, F. — J. V. Frič nebo Friedberg Mírohorský, -na, Nemo, †, =.

390. 30. června 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Julius Grégr škrtl část dopisu, kde se mluví o historickém románu, shora dolů tužkou.

Škába — Karel Š. (viz vysv. k dopisu č. 377); *Pokrok* — reagoval 30. června 1885 obsírně na Nerudův fejeton z 28. června, na pasus: „...vzdělaný člověk musí umět německy, učí naši političtí vůdci...“, mířící na staročechy a zejména na Riegra (viz též dopis č. 328); *Pokrok* napsal na adresu NL, že poučují ostatní noviny o vlastenectví, ale samy že jsou „kšeftovní list páně Grégrův“ a „špekulační list“, který odmítá němčinu, ale doporučuje německé knihy; Nerudovi pak vyčetl citáty z něm. spisovatelů v jeho fejtonech.

391. 2. července 1885, 1 list, 8°, m., soukr. maj.

studie Mírohorského — v NL počínajíc 10. červencem s podtitulem „Studie Eman. Mírohorského“.

392. 8. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr zaškrtl modře věty „Mají na něho beztoho tisíc chutí. Se Škábou nedělej si starostí.“

referát o Heritesovi — o románu Františka H. Tajemství strýce Josefa; *Jeřábkovi psát nebudu* — František Věnceslav J. se rozcházel s Nerudou literárně i politicky od období Hřbitovního kvítí a zejména pak v sedmdesátých letech; přes odmítnutí Nerudovo stal se však nedlouho nato spolupracovníkem NL právě v rubrice „Literatura“ (1887—1888); *článek... v Pokroku* — viz dopis č. 390 a vysvětlivku k němu; *článek Masarykův z Athenea* — „Jak zvelebovati naši literaturu náukovou“ (II, 15. června); *Dnešní „vědecký“ fejeton jejich* — Rozprava o organických jedech; signováno in c. B. R. (Bohuslav Raýman, viz dopis č. 377); *Pfennigmagazin* — něm. nejlacnější časopis; *Mají na něho... tisíc chutí* — Karel B. Mádl měl ještě 1. a 8. července v NL pokračování své studie „Z obrazárny v Rudolfinu“, ale 16. července je už jeho fejeton „Český žánr“, podepsaný plným jménem, otištěn v *Pokroku*; *promesy* — druh cenných papírů, poukázky na budoucí akcie; *Pernikářka* — samota a vinice na bělohorské silnici pod Strahovem (Praha-Košíře), letní sídlo Julia Grégra.

393. 16. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

hodlají je tedy vynutit sprostáctvím — Pokrok napsal např. 13. července: „Orgán k vydělávání peněz na vydržování dr. Julia Grégra se opět jednou nalezá v radostné shodě s listy německonacionálními. [- - -] List tohoto kalibru pozbyl práva zasedati na soudcovskou stolicí o věcech vlasteneckých. — Ostatně se může lehce státi, že za několik dní Národní listy opět budou hájiti poměrné zastoupení Němců v zastupitelstvu pražském, neboť od pana Julia Grégra se dá očekávati, že zítra mu bude bílým, co dnes je mu černým.“; *Zeithammer* — Antonín Otakar Z.(1832—1919), staročeský politik a žurnalista; *to s Němci v Praze* — NL napsaly na adresu staročechů 14. července: „...Nejnovější orgán pro osobní surovosti napadá na straně naší jednotlivé osoby [- - -], hledí se omluviti z toho, že chtěl vydati Němcům Prahu, a proto nám vyčítá, že prý jsme při posledních volbách ve prospěch Němců podporovali kandidáty ze středu pražského živnostnictva“; *Kuffner* — viz vysv. k dopisu Heydukovu u dopisu č. 271; *Mádl... píše do P.* — do Pokroku, viz vysv. k dopisu předešlému; o dalším vývoji spolupráce K. B. Mádl s NL viz v dopise č. 399.

394. 17. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Přikládám Ti ... celý list — JUDr. Jaromír Čelakovský (viz vysv. k dopisu č. 215) v něm vypsal Nerudovi svůj zdravotní stav; Neruda mu poslal 29. července 1885 dopis korigující rozhodnutí Grégrovo o délce dovolené; dopis Čelakovského v pozůstalosti Nerudově dochován není.

395. 28. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

dr. Dvořák — prof. dr. Rudolf D. (1860—1920); otiskl v NL z 27. a 29. května 1885 fejeton „Příhody vezíra lankuranského, první veselohra Peršanů“; *Pachmayer* — Josef P., viz dopis č. 318; *Ryba* — Vilém R. fejeton na čtvrtek 30. července dodal.

396. 2. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

žádám za dovolenou — viz dopis č. 399; *půjč mi šedesát zlatých* — G. místo půjčky poslal Nerudovi peněžitou výpomoc; viz dopis další.

397. 4. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

stran toho nalehavého pána — míněn patrně PhDr. František Bačkovský (viz vysv. k dopisu č. 235) a jeho příspěvek „Nastolení Slovanů“, podepsaný Dr. B. (NL 12., 13. a 14. srpna 1885); dopis Nerudou mu poslaný není znám.

398. 18. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Slovinci — přijeli do Prahy 17. srpna, NL měly už 18. srpna anonymní fejeton „Jihoslovanští hosté v Praze“; v Národním divadle bylo pro ně uspořádáno slavnostní představení.

399. 30. srpna 1885, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Na neděli... píšu už — na 6. září (Spol. V); *Mádl* — K. B. Mádl měl v NL příspěvek 28. srpna a 5. září; *u Brože* — viz vysv. k dopisu č. 354; *Friedberg* — měl v NL od 2. července deset fejetonů „O Dalmácii“; viz vysv. k dopisu č. 381.

400. 25. září 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

o tom „svat. daru“ — o svatováclavském národním daru ve prospěch Ústřední matice školské psal Neruda pak 27. září; Josef Kuffner psal na úterý 28. září fejeton na téma „šplechty o činnosti pražských dám“.

401. 6. října 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Holečkovy články — „Slované na uherské výstavě zemské“ (26. srpna, 2. a 4. září), „Duševní práce Maďarův“ (šifra -k. od 12. září do 31. října).

402. 9. října 1885, 1 dvojl., 12°, m., NM.

spis „nejzúřivějšího“ mladočecha — snad narážka na Novely Josefa Štolby (viz dopis č. 315, 379).

403. 23. října 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Jaromír — dr. Jaromír Čelakovský (viz vysv. k dopisu č. 215); referát o jeho spisu *Codex juris municipalis regni Bohemiae* (Praha 1886) napsal Jan Herben (NL 12. listopadu 1885, in c. H.); ukázkou z knihy (O spojení měst pražských v jednu obec) otiskly NL ve fejetonu 29. října.

404. 28. října 1885, 1 dvojl., 8°, m., poznámka pod čarou je napsána tužkou, NM.

Hattala — Martin H. (1821—1903), profesor Karlovy university, slovenský filolog, urputný obhájce pravosti Rukopisu královédvorského a zelenohorského; v *Osvětě* (1885, str. 1013) vyšel jeho článek „O národním smýšlení královédvorských epiků. Ukázka obrany RK, kterou chystá prof. Martin Hattala“; v NL 29. prosince 1885 v rubrice „Věda a literatura“ pak článek „Protivníci Královédvorského rukopisu dovolávají se zázraku proti němu. Druhá ukázka...“; v NL první článek Hattalův nebyl zvláště glosován; Grégr odpověděl Nerudovi na dotazy týkající se Hattaly ještě téhož dne (viz dále) a Neruda podle jeho odpovědi dopsal Hattalovi 2. listopadu 1885 (NM), přičemž ji doslovně citoval (viz Dop. III); *Gebauer* — prof. dr. Jan G. (1838—1907); *starý Šembera* — prof. Alois Vojtěch Š. (1807—1882), viz Dop. II; *Šembera* — Vratislav Kazimír Š. (viz vysv. k dopisu č. 102) si stěžoval v nedochovaném dopisu na notici NL z 12. září 1885, týkající se srážky Čechů s Němci ve Dvoře Králové 23. srpna 1885; něm. noviny udělaly z tohoto konfliktu zákeřný útok na Němce a rada města Dvora Králové vydala pak pamětní spis, v němž obvinění vyvrací; tento spis byl poslán vládě a stal se novým předmětem útoků něm. listů; NL na ně reagovaly notickou, v níž na konci napadly také V. K. Šemberu, redaktora *Wiener Tagblattu*:

„Neues Wiener Tagblatt věnuje ‚českým kamenům‘, jimiž děláme prý nyní politiku, téměř celé včerejší číslo. V úvodním článku perzifluje zmíněný již pamětní spis a vzadu povznesl se dokonce na takzvaný ‚bänkel‘ — na odrhovačku, v níž bývalý český básník, jenž jindy zpíval z mladých ňader a nyní co německý žurnalista ze starých ňader tupí vlastní národ a posmívá se vlastní krvi, líčí po způsobu ‚kaprála od hulánů‘ bitvu královédvorskou. Nejsme nepřátelé dobrého vtipu a rádi se zasmějeme, ale svou ‚hrůzostrašnou baladou‘ pan Kazimír Schembera dokázal, že to s ním jde už z kopce. Byly doby, kdy pan Schembera daleko byl vtipnějším a kousavějším, — patrně mu vypadaly už zuby.“ — V. K. Šembera, jenž kdysi sbírku básní *Z mladých ňader* (1863) připsal Janu Nerudovi, autorem pamfletu nebyl (viz též *Dop.* II, 393); Neruda k odpovědi Šemberovi přiložil výstřižek z omluvného dopisu Grégrova z 28. října 1885.

Dopis Julia Grégra Janu Nerudovi z 28. října 1885 (NM), z něhož jsou vystříhány jak kusy pasáže o Hattalovi, tak celá omluva V. K. Šemberovi, zní po restituci (na základě dopisu Nerudova Hattalovi a výstřižku poslaného Šemberovi) takto:

28/10 885

Milý Jene!

Víš, jak velice držím na prof. Hattalu. Těším se [ji]ž dlouho na jeho [kritické pojednání o] Král. dv[orském] ruk. [Z toho můžeš soudit,] že bych měl uk[ázku ze spisu] jeho velice rád v listu i dobře bych ji honoroval, však ovšem krátkou, nanejvýše asi tak na 4 sloupce *Nár. listů*; tedy více než o polovici menší než ten v *Osvětě*. Máme hrozný nedostatek místa. [Za toho Šemberu nemohu; byla mi ta notice velice nepříjemná.] *Vlčkovu Osvětu* neohlašuju. Ovšem bych však rád měl jednou dobrou a spravedlivou kritiku této nejmizernější ze všech revuí.

Tvůj Julius

(Místa vystříhaná otiskujeme v [...]).

Páně Holečkův návrh — námět vytvořit v *NL* revui, soustavný přehled věcí slovanských.

405. 2. listopadu 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

406. [Před 9. listopadem 1885], 2 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle dopisu dalšího. Grégr přetrhl tužkou slova „nebo 1. ledna“, zatrl po straně větu „Prosím Tě tedy snažně — smím si tam dát do listu na několikrát zdarma inzerát?“, zaškrtl tužkou a přeškrtl modře odstavec „A ještě něco... k vydavatelstvu.“

do slavnostního čísla — pro *NL* z 1. ledna 1886 napsal Neruda jeden z příštích *Zpěvů pátečních*, „Jen dál!“; *alterum tantum* — druhá možnost; *ještě ani jednou v Národním divadle* — od r. 1880, kdy se vzdal divadelního

referátu, třebaže mu dal ředitel Fr. Ad. Šubert lóži k dispozici a třebaže mu navrhoval, že ho dá na křesle zadním vchodem do lóže vynést; *Eduard* — MUDr. Eduard Grégr, majitel nakladatelství Grégr a Dattel; *Valečka* — viz dopis č. 188; *inzerát* — viz NL od 10. listopadu do 24. prosince; *referát o 1. svazku bibliotéky Přítel lidu* — spr. Přítel domoviny, NL 4. dubna 1885, ale se šifrou A. Š. (Antonín Šnajdauf); referát o 2. a 3. svazku nebyl v NL otištěn; *Biografie... všech našich zesnulých členů* — pozdější „Hřbitůvek Národních listů“; *Metlický, Brož* — viz dopis č. 320 a 354.

407. 9. listopadu 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr červenou tužkou škrtl slova „fejeton Rybův místo čtvrtka“ a připsal ϑ , u slov „zas já“ připsal „nebo Ryba“, zaškrtl odstavec „Pročpak má ta báseň...“, podškrtl slova „nesmí být“, podtrhl „Přítele našeho lidu“ a zaškrtl Nerudovy námitky.

napišu... vzpomínku — Hřbitůvek Národních listů; *substituce* — Neruda nepsal nedělní fejetyony po 14. listopadu až do konce roku 1885, zastupoval ho Vilém Ryba (-a); *Tůma* — viz dopis č. 124; *vyzvat... literární přátele našeho listu* — z uvedených jmen je v slavnostním čísle jediný Josef V. Sládek (báseň „Sursum corda!“).

408. 18. listopadu 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. U prvního odstavce poznámka Grégrova: 10 fl.

na chudé žactvo opavských českých škol — OT z 25. listopadu 1885 má zprávu: „Milodary na ošacení chudých dětí na matečních školách v Opavě a v Kateřinkách. [- - -] pánové dr. Julius Grégr 10 zl, J. Neruda 5 zl [- - -]; *do slavnostního našeho čísla něco o Opavě* — neuskutečněno; *vzpomínka na první český časopis* — v slavnostním čísle je stať „První české noviny“ (in c. značka -ides); *dáta o Havlíčkovi* — nebyla v slavnostním čísle nijak připomenuta.

409. 20. listopadu 1885, 1 list, 8°, m., NM.

Děkuju... za příspěvek — pro opavské žactvo; *Feistmantel* — MUDr. Otakar F. (1848—1891), profesor na technice; jeho stati o Cejlonu vyšly v NL v rubrice „Z oboru vědy“ 10., 12., 15. a 16. prosince; *Hattalovi abys napsal* — urgenci slíbeného příspěvku o Rukopise královédvorském (viz dopis č. 404).

410. 23. listopadu 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

411. 26. listopadu 1885, 1 list, 8°, m., NM.

412. 30. listopadu a 1. prosince 1885, 1 dvojl., 12°, m., NM. Slovo „Vertel“ napsal Neruda tužkou.

Uman — František U. (1829—1864), redaktor NL; *Donovský* — Václav

Žížala Donovský, viz dopis č. 297; *Sokol* — Antonín H. Sokol (1847 až 1889), spisovatel, dramatik, dávný přítel a spolupracovník Nerudův (viz Div. hry, 241 a d.); jeho odpověď není dochována.

413. 5. prosince 1885, 1 list, 8°, m., NM.

414. [Před 10. prosincem 1885], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datace podle otisku první části statí Otakara Feistmantla o Cejlonu v NL (10. prosince 1885).

Schulz — Ferdinand S. napsal do slavnostního čísla NL stať „Politika a literatura“; *jakés dějiny* — stať „Z paměti Národních listů“ a „Z paměti redakce a administrace“.

415. 18. prosince 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM. Celý dopis je psán cizí rukou, snad rukou Františky Haralíkové, viz vysv. k dopisu č. 557.

416. 21. prosince 1885, 1 list, 8°, m., NM.

417. 23. prosince 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.
habent sua fata manuscripti — mají své osudy rukopisy.

418. 27. prosince 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.
něco pro slavnostní číslo — příspěvek B. Čermáka otištěn nebyl.

419. 30. prosince 1885, 1 dvojl., 8°, m., NM.

420. Růženě Grégrové 1. ledna 1886, národní navštívenka Ústřední matice školské, typ: J. Á. Komenský stojící, NM.

421. 1. ledna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.
za příjemnou kasovní zprávu — patrně za novoroční peněžní výpomoc.

422. 5. ledna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.
na neděli — na 10. leden (DK V); Kuffner psal fejeton na středu 7. ledna (-β); v pátek 9. ledna neměly NL fejeton; *přiložený list* — Antonína Smitala (1863—1897), českoněmeckého spisovatele, jemuž Neruda na konci let sedmdesátých (1878?) opatřil místo v redakci NL; nyní se hlásil Smital, úředník banky Slávie, znova, ale do redakce NL již přijat nebyl; jeho korespondence s Nerudou není známa, třebaže přeložil v letech 1883—1884 z Nerudovy povídkové prózy výbor *Genrebilder* (Žánrové obrázky).

423. 7. ledna 1886, 1 list, 12°, m., NM.

Hattala — viz dopis č. 404; *Ein achtunddreißig Jahre...* — Úvodník starý osmatřicet let.

424. 12. ledna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

To s tím Žížalou — noticka o daru majitele a redaktora pivovarského časopisu Kvas prof. Ant. St. Schmelzra českému gymnasiu v Opavě, napsaná Václavem Žížalou Donovaným (viz dopis č. 297), v té době administrátorem NL; *usnul dobrý Homér* — lat. přísloví „Etiam bonus dormitat Homerus“ ve významu našeho „I mistr tesař se utne“.

425. 26. ledna 1886, 1 list, 8°, m., NM.

na neděli — 31. ledna měl fejeton Vilém Ryba (-a); *Erpek* — MUDr. Antonín E. (1843—1921), chirurg, odborný spisovatel, bydlil ve Spálené ulici.

Odpovědí na tento dopis Nerudův by mohl být nedatovaný souhlas Julia G. na navštívence (NM):

Milý Jene!

Učinil jsem tedy již opatření, abys nemusel v sobotu psát fejeton. Až budeš chtít opět nastoupit, ohlas mi.

Dr. Julius Grégr

426. 27. ledna 1886, 1 list, 8°, m., NM.

„*tam*“ — v staročeské straně; *Česká politika* — v té době česká příloha něm. pražského deníku Politik.

427. 1. února 1886, 1 list, 8°, m., soukr. maj.

Tenhle týden — na neděli 7. února (DK V); *Bismarckova řeč* — byla proslovena 28. ledna a proklamovala zejména germanizaci Poláků.

428. 3. února 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

To s tou „nervozitou“ Bismarckovou — viz úvodník NL z 2. února „Ozvěna slov Bismarckových“; *Glückselig* — Alexandr G. (viz dopis č. 360) otiskl cestopisný fejeton v NL 11. prosince 1885; *Ryba* — psal fejeton na pátek 5. února.

429. 5. února 1886, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Opis: NM.

Menčíkův list — dopis Ferdinanda M. (viz dopis č. 331), snad se týkal cyklu „O divadle prostonárodním“ (NL 7., 13., 15., 28. a 30. ledna); *Gräve* — polský poslanec baron G. promluvil na obranu českého národa v německém parlamentu, NL přinesly o jeho řeči 30. ledna zprávu svého berlínského dopisovatele (šifra H.).

430. 8. února 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

akce v příčině fakulty bohoslovecké — v jednáních o rozdělení pražské university na českou a německou nepokládali mladočeští liberálové vytvoření teologické fakulty za nutné jak z důvodů vědeckých, tak z důvodů národnostních.

431. 25. února 1886, 1 list, 8°, m., NM.

nekrolog † Jarolímka — v NL 26. února 1886 v rubrice „Listy z kraje“: „Z Příbrami. (Dvorní rada Jiljí Jarolímek.)“ [In c.] Č. Vyhnis (viz dopis č. 286).

432. 2. března 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM. Neruda slovo „individualitám“ opravil na „individuálnostem“. Grégr podtrhl červeně místa: „pohlavní lásce, jak se různě jeví... ve Zbyhoni... v německoromantickém... různých... individualit... jiní na starý pergamen, ingoust, písmo... jedné individuality“; a v postskriptu slova „Chceš ho už?“

» *Böhmische Revue* — k jejímu vydání nedošlo; *jak může Gebauer žádat... znovu zkoušky* — v Atheneu z 15. února 1886 (III, 152) v článku „Potřeba dalších zkoušek Rukopisu k. a z.“; prof. dr. Josef Kalousek (1838—1915), historik, odpověděl Gebauerovi v Osvětě (I, 286) úvahou „O potřebě dalších zkoušek Rukopisu k. a z.“; *článek o mravech a zvycích v Indii* — „Rozličné slavnosti Indů“; pro rozsáhlou Grégrovu obranu Rukopisů byl otiskován až od 9. května.

433. 9. března 1886, 1 list, 8°, m., NM. Tužkou jsou podtržena (asi Grégrem) slova „obsahem... poslední“.

že jsi se stal sám ...harcovníkem — Grégrova polemika byla zahájena 4., 5., 7. a 9. března; petitová poznámka je až u V. části, otištěné 10. března, již Neruda měl v ruce patrně ještě před otištěním; *III. (a poslední) článek o služebnictvě ženském* — „Slovíčko o služkách“, I a II, NL 28. února a 7. března; III. část otištěna nebyla.

434. 17. března 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Pokrok prý... se změní — viz noticku „Pokrok přestane vycházeti“ v NL 19. března (viz vysv. k dopisu č. 439).

435. 18. března 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

436. 22. března 1886, 1 dvojl., 8°, š., soukr. maj. Fotokopie: NM. Grégr podtrhl tužkou slova: „účelný, chtěl a priori, aby mohl dokázat faleš, ...ty Masarykovy věci“.

Atheneum — vyšly tam 15. března tyto studie o RKZ: T. G. Masaryk, „Všeobecná pravidla, dle nichž veřejná literární kritika má posuzovati zkoumání Rukopisů“, Jan Gebauer, „Poznámky k diskusi o Rukopise k. a z.“, T. G. Masaryk, „O lyrických básních RKho“ a „Příspěvky k estetickému rozboru RKho a RZho“; *H.* — Martin Hattala.

437. 25. března 1886, 1 dvojl., 8°, m., Archív NM (Archív země České).

k tomu M. doslovu — k článkům T. G. Masaryka v březnovém čísle Athenea; Neruda o RKZ nepsal ve fejetonu, nýbrž v samostatné stati „Všeobecné slovo v záležitostech Rukopisu královédvorského“ (příloha NL z 15. dubna).

438. 27. března 1886, 1 list, 8°, m., Archív NM (Zemský archív).
Po přečtení Tvého článku — rukopisu Grégrovy stati „Na obranu Rukopisu k. a z. Druhá řada, I. část“ (NL 28. března); *fejeton svůj* — viz dopis předešlý.

439. 29. března 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr podtrhl modře: „míníš-li — piš mu; Souhlasíš-li, pozvu ho k sobě, stran honoráře, píše kritiky a to se... nelíbí; pikantní, mladou, na neděli.“

Slávia — viz vysv. k dopisu č. 335; *Žurn. spolek* — Spolek českých žurnalistů; „*konkurence*“ — staročeský deník (viz vysv. k dopisu č. 439); *já mu psát nemohu* — Františku Věnceslavu J. (viz dopis č. 320 a vysv. k němu); *Lier* — Jan L. (1857—1916), novelista, fejetonista; *mám na ně mladou sílu* — patrně Antonína Šnajdaufa (1860—1951), jehož šifra je v NL už pod recenzí z r. 1885 (viz dopis č. 406 a vysv. k němu) a jenž byl v l. 1887—1890 členem redakce; *Každodenně nepiš článek* — pokračování II. řady „Na obranu Rukopisů k. a z.“ vyšlo v NL 28., 30., 31. března, 2., 7., 10., 14., 20. a 21. dubna.

440. 29. a 30. března 1886, 1 dvojl., 8°, m., Archív NM (Archív země České).

fejtonek... „*Podzemní Praha*“ — architekta Antonína Wiehla (1846 až 1910), NL 4. července; *pilíř mostu přes Vltavu* — tzv. mostu Juditina, který byl už ve 12. století přibližně v místech dnešního Karlova mostu; *na svém staveništi* — na staveništi Muzea města Prahy; *To III. číslo* — 3. pokračování Grégrovy II. řady Obrany RKZ (NL 31. března); *nařknutí Jungmanna* — odpůrci pravosti RKZ psali o J., že věděl o podvodu Václava Hanky a že byl na něm dokonce zúčastněn; G. pak napsal obranu Josefa Jungmanna v V. a VI. části svého článku 7. a 10. dubna; *čtyři pomáhači* — Josef Truhlář (1840—1914), literární historik a filolog, Jindřich Vančura (1855—1936), historik, Jaroslav Vlček (1860—1930), literární historik, a Karel Irenej Černý (1864—1934), filolog; *proud... proti Šaršmídovi* — proti návrhu něm. liberála Maxmiliána Scharschmida von Adlertreu (1831—1905), aby byla v Rakousku zavedena němčina jako státní jazyk.

441. 31. března 1886, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Opis: NM.

Hlas národa — měl rozsáhlá čísla nedělní, Grégr se mu chtěl vyrovnat rozsahem nedělních čísel NL; *z dopisů... paní Černínové* — v knize Františka Dvorského (1839—1907), historika a archiváře, „Zuzana Černínová z Harasova. Dopisy české šlechtičny z polovice 17. století“ (1886), viz v „Literatuře“ NL 2. dubna referát Bohuslava Čermáka; ukázkou z knihy však NL neotiskly; *článek Feistmantelův* — viz dopis č. 432.

442. 31. března 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Lier... Šnajdauf — viz dopis č. 439; *nebude-li nic s Jeřábkem* — Julius G. získal Jeřábka pro NL r. 1887.

443. 19. května 1886, 1 list, 8°, m., NM.

fejeton Hovorkův — Františka Ladislava H. (1857—1917), politika, žurnalisty, divadelníka, organizátora česko-polské vzájemnosti, o pol. pěvci Władisławu Mierzwińském (1850—1909, r. 1886 hostoval v Praze) vyšel 22. května v příloze NL; *číslo Athenea* — v dubnovém čísle byla otištěna práce T. G. Masaryka „Příspěvky k estetickému rozboru RKho a RZho“.

444. 1. června 1886, 1 list, 8°, m., NM. Hranatá závorka je v originále.

Feistmantlův článek nový — „Slavnosti mohamedánů“, NL 9. (v příloze), 11. a 22. června; *článek minulý* — viz dopis č. 432; *Pro poklad duše* — v příloze NL 28. a 29. května.

445. 7. června 1886, 1 list, 8°, m., NM. Grégr podtrhl modře „čtyřicet zlatých“.

článek dodatečný — „Slavnosti mohamedánů“ (viz dopis předešlý); *Hanspaulka* — někdejší vinice, letní sídlo Julia Grégra.

446. 29. června 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Dobry článek — Grégrův „Na obranu Rukopisů k. a z. Odpověď prof. V. Jagicovi“; *na čtyry neděle prázdná* — na neděli 4. července psal fejeton Vilém Ryba; *za tři články* — za článek „Slavnosti mohamedánů“, otištěný natřikrát; *příspěvky... od Herbena* — referát o Výboru z literatury české, doba stará, sestaveném Josefem Grimem a Janem Pelikánem, NL 12. července; *Holeček* — Josef H. měl v NL od 1. do 10. července články o Černé Hoře a o válce Černohorců s Turky (Kámen Sisypův, Fruškohorské monastýry, Sláva v Ravanici); *příspěvek Bačkovského* — fejeton dr. Fr. B. (viz vysv. k dopisu č. 235) „Jak častovala české spisovatele cenzura“, NL 13. července.

447. 2. července 1886, 2 listy, 8°, m., NM. Neruda původně napsal „směl ne“ —, což opravil tužkou: „směl by“.

Četl jsem článek — referát Jana Liera (NL 2. července, šifra A.) o knize Antonína Mattušky *Život Boleslava Jablonského*.

448. 28. července 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

na... Hattalovy články — o jeho článku v NL z 29. prosince 1885 viz dopis č. 404.

449. 23. srpna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

pro příští neděli — 29. srpna; *Battenberg* — Alexandr B. (1857—1893), první kníže samostatného Bulharska, člen německého panovnického rodu; pod nátlakem Ruska byl r. 1886 vyvezen ze země; po návratu ještě téhož roku abdikoval; NL mají o něm 25., 26. a 28. srpna fejeton Šišmana Naumova „Panování Alexandra Battenberga“.

450. 25. srpna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.
na neděli — na 29. srpen (Spol. V); *na sobotu* — v NL bylo toho dne dokončení fejetonu „Panování Alexandra Battenberga“.

451. 30. srpna 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.
do ranního čísla... do odpoledního — odpolední NL vycházely tehdy ne-soustavně a nepravidelně, jen podle potřeby.

452. 1. září 1886, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.
inzert — viz dopis č. 406.

453. 6. září 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.
fiat voluntas Tua — buď vůle Tvá.

454. 7. září 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM. Postskript je připsán v záhlaví dopisu, ale obráceně.

S těmi konfiskacemi — NL mají 5. září v denních zprávách noticku o konfiskaci 14 listů (z toho byly zkonfiskovány NL pětkrát) pro zprávy o balkánských událostech a o vztazích rusko-bulharských; 5. září byly NL zabaveny dokonce dvakrát, i s fejetonem Nerudovým; *drama „Hus“* — dánského spisovatele Henrika Scharlinga; Josef Kuffner o něm psal ve fejetonu NL 5. února 1887 (in c. šifra š.); *Tůma* — Karel T., viz vysv. k dopisu č. 124.

455. 13. září 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM. Přípisek je v originále napsán v záhlaví listu nad oslovením obráceně.

fejton od Steckra — viz dopis č. 345 a d., o výsledku viz dopis č. 458.

456. 22. září 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

ČP — v odpoledních NL z 21. září je polemická noticka proti orgánu staročeského vydavatelského družstva České politice, jež napsala o členu výboru Klubu novoměstských voličů Jindřichu Kretším, učiteli obecné školy v Praze u Sv. Františka a řediteli feriální kolonie v Týništi, že zabil dítě jemu svěřené.

457. 10. října 1886, 1 list, 8°, m., NM. Na rubu účetní poznámky Julia Grégra.

Eman Tonner — Emanuel T. (viz dopis č. 33), r. 1886 sedmapadesátiletý, se oženil s Idou Bürglovou ze Sušice, mladší o pětatřicet let; *Audaces fortuna* — Odvážným štěstí přeje; *I. sešit... Žertů* — druhé vydání Žertů, hravých i dravých, bylo oznámeno v „Literatuře“ NL 8. října 1886.

458. 28. října 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

články Steckerovy — 30. října 1886 byl v NL otištěn první jeho fejeton „Z poslední mé výpravy do Afriky. I. Do Habeše“; *Holeček* — Josef H. měl 29. října ve fejetonu přílohy Národních listů IX. část „Obšitu“.

459. 29. října 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

nekonečnost Holečkova „Obšitu“ — vycházel od 28. července; *Steckra dáš... na zítřek* — fejeton dr. Antonína S. „II. část. Rudým mořem do Massavy“, NL 3. listopadu.

460. 9. listopadu 1886, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Stecker — další jeho fejetony byly otištěny 5., 6., 12. a 13. listopadu; *Metlický* — viz dopis č. 320.

461. 18. listopadu 1886, drobná navštívenka bez tištěného jména, soukr. maj.

nemáš žádného Steckra — sedmá část jeho cyklu vyšla v NL 19. listopadu.

462. 22. listopadu 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

„*avance*“ — záloha.

463. 7. prosince 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

německý korunní princ — Vilém Hohenzollernský (nar. 1859), od r. 1888 něm. císař Vilém II.; *Battenberg* — viz dopis č. 449.

464. 21. prosince 1886, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Opis: NM.

Fejeton Winterův — Zikmunda W. „Štědrý den v radnici staroměstské“; vyšel v NL celý 22. prosince 1886.

465. 22. prosince 1886, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Opis: NM.

fejeton (povídka) — práci Svatopluka Čecha „Toť se rozumí, že vánoční povídka“ (příloha NL v sobotu 25. prosince).

466. 30. prosince 1886, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Opis: NM.

něco... od Šnajdaufa — scéna Ant. Š. (viz dopis č. 439) „U mohyly otců“, provedená 31. prosince 1886 v pražské Měšťanské besedě (viz přílohu NL z 1. ledna 1887).

467. 4. ledna 1887, 1 dvojl., 8°, š., NM. „Špindlerovi“ připsal Neruda v záhlaví 4. strany tužkou. Grégr označil si tužkou nejdůležitější básnická jména: Heyduk, Krásnohorská, Sládek, Hurban Vajanský, Fr. S. Procházka; škrtl: K. Tůma, A. Stašek; připsal tužkou: Frič!, Čech.

také jsem... jednal — viz dopis č. 662; *audaces fortuna* — viz vysv. k dopisu č. 457; *Sokol* — slavnostní výbor vydal v červnu sborník *Za praporem sokolským*, redigovaný Svatoplukem Čechem, Jaroslavem Vrchlickým a malířem Františkem Ženíškem; Neruda do něho nepřispěl; *Umělecká beseda* — Umělecká beseda připravovala na r. 1888 sborník, jenž byl v redakci Josefa Holečka vydán s názvem „Literární prémie Umělecké besedy v Praze na rok 1888“; Neruda ani v této publikaci nemá příspěvek.

468. 5. ledna 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

469. 6. ledna 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

470. 13. ledna 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM. Na počátku třetího odstavce škrtnl Neruda slova „Než ku věci!“

konv. slovník — Ottův slovník naučný, jenž začal vycházet r. 1888; T. G. Masaryk není na něm jmenován jako vedoucí člen redakce ani jako spolupracovník.

471. 17. ledna 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

nějaký fejeton cizí — NL měly v období mezi 17. a 28. lednem jen třikrát fejeton externích spolupracovníků, dva překlady a stať Františka Bačkovského „Božena Němcová Českám“.

472. 28. ledna 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr podtrhl červeně slova „mi delší... nepíšeš, je mi“, po straně červeně zatrhl „Snad bude už zase místa? — S redakčními kolegy nikde se nesejdu...“, modře po straně zatrhl odstavec „Nejspíš neučinil jsi...“ a podtrhl slova „v tiskárně zatím dosti“. V záhlaví listu je modrou tužkou připsána Grégrova poznámka: „od 45. roku naroz. až ? 68“.

příští týden — od 28. ledna do 4. února měly NL dva cizí fejtony, podepsané dr. Garrulem (31. ledna a 1. února v příloze) a Rudolfem Pokorným (4. února), dále fejton Rybův (2. února) a div. referát Kuffnerův.

473. 3. února 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

bazilikové losy — uherské losy; *vojna nebude* — hrozící konflikt Rakouska a Ruska v otázce vlivu na Balkáně.

474. 7. února 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

On slaví pořád něco — NL přinesly 7. února zprávu, že ve středu 9. února slaví J. J. Kolár své pětasedmdesáté narozeniny; Kuffner na středu 9. února fejton o Kolárovi nenapsal, byla mu však věnována rozsáhlá nepodepsaná stať v rubrice „Dramatické umění“; o vztahu Jana Nerudy ke Kolárovi viz dopis č. 350.

475. 9. března 1887, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

máš dnes dobrý článek — stať „Berliner Blau (Na obranu Rukopisu královédvorského)“ v NL 9. března.

476. 15. března 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

básničku Quisovu — báseň Ladislava Q. v NL otištěna nebyla, snad proto, že trval na neurčitém pseudonymu Venkovan; Grégrovi šlo především o reklamu zvučných jmen; *Eduard mne potěšil* — MUDr. Eduard

Grégr (viz dopis č. 406) pronesl ve vídeňském parlamentě řeč proti jednojazyčnosti rakouských bankovek (NL 15. března).

477. 11. dubna 1887, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami. — Gratulace k jmeninám.

478. 21. dubna 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

„Přeložil“ — patrně šlo o fejeton ze 7. května „Kousek národního života na Rusi. Přeložil V. H. S.“; *Prusík* — F. X. Prusík (1845—1905) vydal r. 1886 „Rukopis královédvorský“ s ilustracemi Josefa Mánesa; „*Nihilističtí pavouci*“ — NL otiskovaly v té době stať „Filosofové sebevraždy“, odmítající T. G. Masaryka; 23. dubna vyšla 7. část, útočící proti národním nihilistům; některý časopis za to patrně pojmenoval Národní listy a mladočechy nihilistickými pavouky.

479. 26. dubna 1887, 1 list, 8°, m., NM.

480. 29. dubna 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.
dva seriézní nedělní fejetony — nebyly otištěny.

481. 12. května 1887, 1 dvojl., m., 8°, NM. Grégr podtrhl tužkou „ani rozhodnout nesmím“.

povídka... pro nedělní přílohu — v NL z 15. května 1887 vyšla na prvním místě přílohy humoreska „Nešťastné manželství. (Dle motivu anglického.)“ s šifrou R.; *něco pro svatojanský fejeton* — Nerudův fejeton v neděli 15. května je bez tematiky svatojanské.

482. 18. května 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM. — Poděkování za přání k jmeninám.

výtržnosti ve Vídni — proti slovanským členům říšské rady.

483. 27. května 1887, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

484. 31. května 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

že bych redigoval přílohu — nedělní beletristickou přílohu; *to je teď mela!* — v květnu 1887 se rozpadl jednotný poslanecký Český klub ve Vídni odchodem MUDr. Eduarda Grégra a jeho druhů; *Hanspaulka* — letní sídlo Julia G.

485. 6. června 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

dr. Chudoba — viz dopis č. 293; *mišmaš po smrti Martinicové* — viz dopis předešlý.

486. 10. června 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

487. 27. června 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM. Vysvětlivky pod čarou napsal Neruda v záhlaví 4. str. obráceně.

Metlický — viz dopis č. 320; *do korespondence redakční* — v „Listárně redakce“ otiskly NL 28. června 1887 Nerudovo vysvětlení: „Anonymus v Praze. Mýlíte se. Za přispění Svatoboru konal náš spolupracovník J. Neruda jenom cestu jedinou, a sice hned před pětadvaceti lety do Paříže. Od té doby mu Svatobor nepřispěl nikdy a k ničemu.“

488. 29. června 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Tvůj laskavý, přátelský list — G. v něm navrhoval Nerudovi pobyt v lázních nebo na venkově.

489. 30. června 1887, drobná navštívka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM. — Poděkování za peněžitou výpomoc.

490. 30. června 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

491. 16. srpna 1887, 2 listy, 8°, soukr. maj. Opis u vydavatele.

v neděli — 14. srpna fejton: „Císař brazilský (E. de Sutil)“; *nás máš... tři pro něj* — Nerudu, Kuffnera, Rybu; *dávám se Ti už k dispozici* — Neruda měl mít od 3. července do 28. srpna dovolenou; fejton na 21. srpen napsal Vilém Ryba; *S tou noticí o „redakčních“ výtiscích* — NL otiskly 14. srpna v „Literatuře“ noticku: „Žádáme nakladatele a vydavatele tiskopisů, aby nám žádných spisův na ukázkou a k posouzení neposílali. Opatříme sobě sami na vlastní náklad každý český spis, který tiskem vyjde, takzvaných ‚redakčních‘ neb ‚recenzních‘ výtisků více nepřijímáme. Redakce Národních listů.“

492. 17. srpna 1887, 1 dvojl., lež. 12°, m., NM. Červenou tužkou napsal Neruda: (5.).

něco... od Menčíka — stať Ferdinanda M. „Ze zápisků jezuitských“ v NL 26., 27. a 31. srpna a 2. září.

493. 22. srpna 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

na příští neděli — na 28. srpen (Spol. V); *toho Menčíka* — viz dopis předešlý; *pro jistou slezskou knihovnu* — patrně pro Matici opavskou; *románky* — z románové přílohy NL; *abiturient z Vysokého Mýta* — Josef Šotka (1865—1934), chránělec Zdenky Šemberové (viz Dop. II, 417, 418).

494. [25. srpna 1887], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. Datace podle odkazu v dopise dalším. Grégr podtrhl modře „přílohy“. „Notice zajímavé zastárnou,“ ... „Čermáka se nezbavuj“ — „Kuffner“. Tužkou je podtrženo slovo „pranic“ [svést].

do Athenea — psali tam roku 1886 Antonín Rezek a František Vejdov-

ský, roku 1887 Otakar Hostinský, do Hlasu národa Jan Lier, K. B. Mádl, Jaroslav Vrchlický; *o anglické literatuře* — anonymní stať „Angličtí romanopisci našich dnů“ (23. a 24. srpna); *Kalaš* — Josef V. K. (1850—1930), překladatel, zejména z ruštiny; *Veselý* — Jan Benešovský V. (1854—1905), redaktor NL od r. 1874; *Šnajdauf* — Antonín Š. (viz dopis č. 439) vstoupil do redakce NL 1. července 1887.

495. 26. srpna 1887, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

496. 30. srpna 1887, drobná navštívenka, bez tištěného jména, NM.

Friedberg — jeho cyklus „Z benátské výstavy“ byl otištěn v NL 7., 9. a 10. září (in c. : M.), viz vysv. k dopisu č. 498; *Frič* — J. V. F., „Z memoárů Fr. Palackého“.

497. 5. září 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

498. 9. září 1887, 1 list, 8°, m., NM.

na adresu do Plzně — v pozůstalosti Julia Grégra (Archív Nár. muzea, Archív země České) se dochoval dopis Friedberga Mírohorského, psaný z Budňan u Karlova Týna 6. září 1887, v němž je udána plzeňská adresa: Setník zem. obrany, redaktor Vojen. listů Patrik Blažek; *jeden ještě nedokončený* — „Z benátské výstavy“, viz vysv. k dopisu č. 496; *nezačatý článek* — „Vídeň v srpnu“, na nějž došlo v NL až 7. a 8. října 1887 (in c. M.).

499. 20. září 1887, fragment dopisu, jeho závěrečná část, drobná navštívenka bez tištěného jména, soukr. maj.

článek musí být... zítra — 21. září 1887 měly NL ve fejetonu nekrolog „Rudolf Pokorný. Napsal František Chalupa.“

500. 3. října 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Holeček — 30. října a 6. listopadu měl fejeton „Jak se Rusové mají.“; *o Sevastopolu* — cyklus fejetonů H. Jaroše, tj. Jaromíra Hrubého (viz dopis č. 288), tehdy vychovatele na Rusi, „Z Ruska. Nový Sevastopol“ (NL 30. září, 14. a 15. října).

501. 20. října 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

„*Rusko*“ od Jaroše — NL 23. října 1887 v příloze: „Z Ruska. (Mimochodem na vsi).“; *v národě rozvlněno* — rozchod mladočechů se staročechy, boj o pravost RKZ, polemiky pro úvodní článek H. G. Schauera v 1. čísle Času z 20. prosince 1886 („Naše dvě otázky“); *Čermák nám nějak nepíše* — Bohuslav Č. měl poslední referát v NL 2. října, další recenzi pak 27. října.

502. 7. listopadu 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM.
Durdík — Pavel D. (1843—1903) měl v NL 7., 11. a 16. listopadu stať „Reální ráz dramatické literatury u Rusů“; *Redakci pondělníka* — *fejetonu* — měl ji patrně Antonín Šnajdauf (viz dopisy č. 439 a 494); *Článek literární* — napsal-li jej Neruda vůbec, mohl by to být referát o knize Josefa V. Sládka Sluncem a stínem v NL 17. listopadu, signovaný -e-.
503. 21. listopadu 1887, 1 list, 8°, m., NM.
opravu tiskových chyb — ve *fejetonu* z 20. listopadu; byla otištěna v denních zprávách 22. listopadu; *včerejší schůze* — politická.
504. 29. listopadu 1887, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj.
505. 29. listopadu 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.
článek od Raise — „Český svatý Mikuláš“ Karla V. R. (NL 3. prosince); *Kuffner* — podle toho byla v této době už rubrika „Literatura“ redigována Josefem K., který psal kromě toho jeden lokální *fejeton* týdně a řídil divadelní referát.
506. 21. prosince 1887, 1 dvojl., 8°, m., NM. Porušeno, vytržené místo otiskují v [. . .].
bratranec Tichý — Alois Tichý, viz str. 567; *nové písmo* — NL jsou jím sázeny od 19. prosince 1887; *hrozící vojna* — konflikt aliance rakousko-německé s Ruskem a Francií (viz např. NL 9. a 11. prosince).
507. 9. února 1888, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.
exemplář... Trhanů — nakladatel František Topič oznámil nové samostatné vydání *Trhanů* v NL až 14. února 1888.
508. 7. března 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM, R. Morawetz.
prémie do „Slávie“ — Neruda měl v bance *Slávii* životní pojistku ve výši 1500 zl; *po Barákovi* — Neruda splácel patrně stále ještě *Barákův* dluh vzniklý financováním almanachu *Máj* r. 1858.
509. 22. března 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.
ty tříštky pod kůží — 18. března 1888 večer Neruda, odcházející z návštěvy u svých příbuzných Vlachových, sklouzl v Jirchářích v průchodícím domě nedaleko policejní strážnice na kluzkém dláždění. Natrhl si na noze sval a rozdrtil česku v koleně. Strážníci jej našli a dopravili do bytu (viz NL 19. března, *Denní zprávy*); *dr. Michl* — MUDr. František M. (1850—1900), chirurg, odborný spisovatel (viz *Dop.* III).

510. 27. března 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

511. 29. března 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

Šípy — satiricko-politický ilustrovaný týdeník, Julius G. je převzal v únoru 1888 od Josefa V. Friče; hlavním ilustrátorem byl kreslíř Karel Krejčík, úroveň literární byla nízká, přesto však r. 1888 dosáhly nákladu 5893 výtisků.

512. 3. dubna 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

513. 7. dubna 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

514. 11. dubna 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou. — Blahopřání k jmeninám (12. dubna).

515. 11. dubna 1888, 1 list, m. 8°, psáno tužkou, NM.

příspěvek od Menčíka — fejeton Ferdinanda M. (viz dopis č. 331) „Výprava Švédů proti Rusku r. 1708“ (NL 13. a 14. dubna).

516. 17. května 1888, čtyři drobné navštívenky bez tištěného jména, psáno tužkou, NM. Julius G. poslal po tomto sdělení Nerudovi týž den nedatovaný dopis (NM), v němž mu gratuluje k uzdravení, vybízí k opatrnosti i nabádá k odvaze. Závěrem píše o mimořádné výpomoci dvakrát po 50 zl a dodává:

„...Že bys mne byl potěšil zprávou o výpomoci ze Svatoboru, nemohu říci. Já měl za to, že Ti stačí můj slib, že Ti vždy vypomohu, kdykoliv toho budeš míti potřebu. —“

ze Svatoboru něco — o této podpoře neznáme oficiální záznam.

517. 17. května 1888, čtyři drobné navštívenky bez tištěného jména, psáno tužkou, NM, R. Morawetz.

518. 5. června 1888, 1 dvojl., 8°, m., psáno tužkou, NM, R. Morawetz. *dr. Michlovi krátký lístek* — odpověď dr. Michla na Grégrův lístek zní (NM):

Vysoce ctěný pane!

Zdravotní stav pana Nerudy jest uspokojivým. Zhojení zlomeniny češky pokročilo již v také míře, že nemocný po delší dobu již, dílem chodě, dílem v křesle sedě, mimo lůžko meškati může. V nejbližších dnech bude

lze obvaz dosavadní nahraditi přístrojem ochranným. Jakmile vhodný přístroj také zhotoven bude — zhotovení na starosti má bandážista pan Mang —, pak doufám, že velectěný nemocný náš na ulici vyjítí a s obvyklými procházkami svými, byť pro počátek v míře sporší než dříve, — započítí moci bude.

Prose za prominutí, že jsem referát svůj Vašnosti ústně sděliti nepřišel, trvám v hluboké úctě

9. června 1888

Dr. Fr. Michl.

519. 15. června 1888, 1 dvojl., 8°, m., psáno tužkou, NM, R. Morawetz.

p. Mang — Josef M., nožíř a výrobce „nástrojů chirurgických i obvazovadel“ v Praze I, Ferdinandova tř. 31, dodal Nerudovi na koleno železný tutor za 20 zl (účet v NM); *o pohřbu paní Šemberové* — Františky Š. (1815—1888), vdovy po prof. Aloisu Vojtěchu Šemberovi, viz NL 16. června.

Julius G. na dopis Nerudův odpověděl (NM) 16. června; k odpovědi přiložil list Michlův.

520. 18. června 1888, 1 dvojl., 8°, m., psáno tužkou, NM, R. Morawetz.

fejton od Menčíka — „Panské řízení. Příspěvek ku dějinám poddanství. Sděluje F. M.“, NL 27. a 29. června.

521. 5. července 1888, 1 list (pruh dvou souvisících 12° na výšku), m., psáno tužkou, NM, R. Morawetz.

stran toho... (epigramového) fejtonu — NL 7. července (Básně II, 249 a d.); zmíněný dopis Nerudův Grégrovi není dochován.

522. 6. července 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.

523. 2. srpna 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.
průvodce — veřejný posluha Václav Werner.

524. 6. srpna 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.
něco od Menčíka — v té době v NL od M. žádný fejton nevyšel.

525. 24. srpna 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

Eman Vávra — Emanuel V. (1839—1891), radikální demokrat, kdysi Nerudův druh z Hlasu, pak redaktor NL; *Lamaňský* — Vladimír Ivanovič Lamanskij (1833—1914), slavista, teoretik slavjanofilství, neuznával historické právo českého národa na sebeurčení a řešil českou otázku na základě přirozených podmínek jazykových; vytýkal české politice malichernost a nereálnost, a proto vzbuzoval proti sobě odpor nejen v Rusku, ale i v Če-

chách. Teoretizoval o rozdělení Čech, jako bylo rozděleno Polsko; v NL mu odpovídal podle Josefa Holečka (Tragédie Julia Grégra, 366 a d.) Julius G.: hájil charakter českého národa a celistvost a jednotu země (viz NL z 12., 14., 15., 18. a 21. srpna); *připomínku na dobu roboty* — NL z 16. srpna měly na 1. straně stať k čtyřicátému výročí zrušení roboty (7. září 1848) „Dlouho-li zůstanou ještě zbytky roboty neodklizeny?“, podepsanou šifrou -dl- (Ervín Špindler?); *jako svého času plán proti Francii* — r. 1870—1871; *ještě jednu ukázkou „epigramů“* — viz dopis další.

526. 27. srpna 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM, R. Morawetz. Neruda připsal tužkou slova „list [8a]“ a „[bych je] hned“; za slovy „nahradil bych je hned“ škrtl slovo „jinými“.

ukázka druhá — v NL 28. srpna s názvem „Jiná ukázka z epigramů Jana Nerudy“ (Básně II, 406 a d.); na listech 8a a 8b byly epigramy Česká politika, Nejlepší přítel, Velikonoční.

527. 28. srpna 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM, R. Morawetz.

tiskové chyby — Nerudova oprava byla otištěna 29. srpna v „Denních zprávách“: „Do včerejších, ve fejetonu otištěných Epigramů vloudily se některé chyby. V epigramu Stejná příčina etc. má stát ‚naivnost mládí‘ místo ‚naivnost mladí‘ a v epigramu Nejlepší přítel č. 2 má stát ‚o tom štěbot‘ místo ‚o tom štěkot‘.

528. 1. září 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

Píšeš vůbec trefně — viz dopis č. 525.

529. 6. září 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

na neděli 16. září... fejeton — viz DK VI.

530. 18. září 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

Psala mi zase jednou slečna Šemberova — o prodeji knih z pozůstalosti prof. Aloise Vojtěcha Šembery (Dop. II, 446); *Články „na obranu“* — proti V. I. Lamanskému (viz dopis č. 525), v NL od 9. září do 4. října s názvem „Na obranu západního Slovanstva. Otevřené listy Jeho Excelenci slovutnému pánu, panu Vladimíru Ivanoviči Lamaňskému v Petrohradě“; Grégr je in c. podepsán teprve u poslední části.

531. 26. září 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM, R. Morawetz.

něco pro Šípy — viz vysv. k dopisu č. 511; příspěvek „Čili: Kam vede svoboda obžerství“ (Básně II, 262 a d.); *ad diem* — ke dni; *článek od Menčíka* — „Tragédie v domě martinickém“, NL 29. září; *dr. Brandt* — dr. Victor de B., londýnský dopisovatel NL.

532. 6. října 1888, 1 list, 8°, m., psáno tužkou, NM.

Články jsou výborny — viz vysv. k dopisu č. 530.

533. 6. listopadu 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

534. 29. listopadu 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM. *festivity chystané Riegrovi* — k sedmdesátým narozeninám (nar. 10. prosince 1818); NL měly 11. prosince nepodepsaný úvodník „Jubileum pana dr. Fr. L. Riegra“.

535. 3. prosince 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

A ta politika! — NL měly např. 2. prosince noticku o útocích německých šovinistů na rak. min. předsedu Taaffa, představitele politiky taktického manévrování v národnostních rozporech uvnitř Rakouska, při němž se využívalo neněmeckých národností proti německým buržoazním liberálům. Tato taktika budila odpor nejen u německé buržoazie v Rakousku, ale také v sousedním Německu; buržoazní nacionalisté v ní viděli ohrožení svých pozic v Předlitavsku. Útoky něm. nacionalistů zesílily, když konzervativec Fr. Thun 5. října 1888 na českém sněmu žádal korunovaci českého krále. K tomuto požadavku, jenž znovu stavěl na pořad Taaffem pohřbenou otázku českého státního práva, se připojili především mladočeši (Herold).

536. 6. prosince 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, dolní levý roh nepatrně poškozen, NM.

Mohu psát na neděli? — na 9. prosinec (DK VI).

537. 11. prosince 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM, R. Morawetz.

přijmi knižičku mou — II. vydání Prostých motivů z PB, oznámené v bibliografii NL 13. prosince; *od Menčíka* — „Černí Španělé v Emauzích“, NL 22. prosince 1888; *Dnešní úvodní náš článek* — viz dopis č. 534.

538. 19. prosince 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM, R. Morawetz.

seznam... starých knih — viz dopis č. 530.

539. 23. prosince 1888, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

trúbl s tou stávkou — v Praze vypukla v sobotu 22. prosince večer stávka téměř ve všech sazárnách. Sazeči žádali za 1000 písmenek 20 kr místo dosavadních 18 kr nebo stálý plat týdně aspoň 13 zl. Stávka trvala do 27. prosince; majitelé tiskáren přistoupili na 20 kr za 1000 písmenek a sazeči přijali týdenní plat 12 zl.

540. 14. ledna 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM. Postskript je připsán cizí, ženskou rukou (Františkou Haralíkovou, viz vysv. k dopisu č. 557).

pro meliore futuro — pro lepší příští; *Veselý* — Jan Benešovský Veselý, viz dopis č. 494; *Prošek* — patrně JUDr. Jindřich P., známý z přátelských styků s Boženou Němcovou na Slovensku; *Srědec* — Sofie; *Červený* — Otakar Červený, původem z Hradce Králové, Neruda si s ním dopisoval;

Pokorný v Římě — František P., úředník rakouského vyslanectví v Římě; Nerudovu korespondenci s ním viz Dop. III.

541. 18. března 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Tagblatt — Berliner Tagblatt.

542. 3. dubna 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.

článek od Menčíka — „Polští filomati a filaréti“, NL 21. a 28. června; „*profily*“ — Básnické profily francouzské (v NL r. 1882, druhá řada r. 1883 a r. 1884, knižně r. 1887); *odpověď* — Ferdinandu M. v redakční listárně NL 6. dubna 1889: Panu M. do Vídně. Náčrtky z francouzské revoluce: Ano, prosíme!; *Místopis* — Popis Království českého (1848).

543. 29. dubna 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

fejeton Menčíkův — „Ze života starých herců pražských“, NL 3. května; *někde naproti Roztokům* — snad v Dole u Libčic nad Vltavou, kde Julius G. r. 1896 zemřel.

544. 4. června 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.

pařížské cesty — na Světovou výstavu.

545. 24. června 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM. Grégr podtrhl modře „vodního zákona“.

Zeithammer nejspíš propadne — staročeský kandidát Ant. Ot. Z. (viz dopis č. 393) byl ve volbách poražen, dostal 150 hlasů; protikandidát Julius G. byl zvolen těsnou většinou jednoho hlasu za poslance pro Karlín—Brandýs—Královské Vinohrady.

546. 9. července 1889, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM. Neruda psal na rubu i na straně lícni, ale tak, že tisk jména je pod sdělením obráceně; souvislost textu naznačil obloučky.

v tom trůblu — ve zmatku před volbami: *od minulého úterka* — od 2. července, kdy NL oznámily kandidáty strany svobodomyšlné.

547. 12. srpna 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

do své villegiatury — na letní pobyt do Dolu u Libčic.

548. 27. srpna 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM. Slovo „Dämpfer“ připsal Neruda tužkou.

Dämpfer — dusítko, patrně šlo o rozpuštění Akad. čten. spolku 24. srpna 1889, nařízené vládou po volebním úspěchu mladočechů.

549. 8. září 1889, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

„*selský list*“ — Selské noviny, politicko-hospodářský týdeník, vydávaný

od 27. září 1889 Selskou jednotou pro Království české za předsednictví Václava Jandy, statkáře v Budohosticích u Velvar.

550. 10. září 1889, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

Palackého Místopis — viz dopis č. 542.

551. 11. září 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

nejnov. sv. Poetických besed — XL. sv., Elišky Krásnohorské Bajky velkých, ohlášené v bibliografii NL 13. září; byl o něm v NL 4. října v příloze Lit. hlídka referát Ant. Šnajdaufa; *články Herrmannovy* — v NL 11. až 13. září cyklus statí (se šifrou Y) „Ze staré věznice do nové. Procházka dvěma smutnými domy“ (o přepravě trestanců z novoměstské Svatováclavské trestnice na Pankrác).

552. 2. října 1889, 1 list, 8°, m., NM.

553. [Před 13. listopadem 1889], 1 dvojl., 8°, m., NM. Datace podle závěrečného referátu o Světové výstavě v Paříži v NL 13. listopadu a podle inzerátu Nerudových spisů v NL ze 14. listopadu.

Vossische — V. Zeitung; *inzerát* — byl otištěn do konce r. 1889 čtrnáctkrát; s vydáváním „sebraných spisů“ — začaly vycházet za redakce Ignáta Herrmanna až r. 1892.

554. 18. listopadu 1889, drobná navštívenka bez tištěného jména, NM.

když se bude pravice ve Vídni radit — hrabě Hohenwart svolal do Vídně konferenci vůdců pravice, aby byly urovnány neshody frakcí; *druhou universitu* — v Brně.

555. 3. prosince 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.

budu ku Tvému přání svým známým psát — Grégr poslal Nerudovi předtím vzkaz (NM):

2/12 889

Milý Jene!

Máš tolik známostí mezi spisovateli. Nechtěl bys přičiniti se k tomu, abychom dostávali od dobrých sil příspěvky pro fejeton a lit. přílohu?

Tvůj

Dr. Julius Grégr

inzerátek — o rozprodeji knihovny po A. V. Šemberovi (NL v neděli 8., 15. a 22. prosince, viz též Dop. II, 515); *Osvěta... má... jubileum* — v příl. NL 6. prosince v rubrice „Česká literatura“ nepodepsaná recenze; *Heller* — dr. S. B. Heller (viz dopis č. 283).

556. 7. prosince 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.
bohoslovecká fakulta — viz dopis č. 430.

557. 10. prosince 1889, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj.
dva exempláry... brošury — snad separát článku Aloise Vojtěcha Šembery „O rovnosti jazyka českého a německého“ z r. 1848; *Františka Haralíkova* — psávala Nerudovi dopisy i rukopisy podle diktanda, viz dopis č. 415 a 540; *Blahutova inzertní kancelář* — majitel Jan B. zemřel 30. září 1889.

558. 18. prosince 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.
Kalendářik lidstva — z r. 1876 (Epištoly svobody č. 10 a 11, Grégr a Dattel).

559. 23. prosince 1889, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj.
obraz Prahy z r. 1831 — rytina Josefa Šembery (1794 ve Vysokém Mýtě až 1866 v Litomyšli), vytvořená pro dílo Julia Maxe Schottkyho *Prag wie es war und wie es ist* (1832).

560. 13. ledna 1890, 1 dvojl. (dnes roztržený ve dva díly), 8°, m., NM.
cože stál který z novějších pomníků pražských — Neruda byl v komitě pro zbudování Husova pomníku v Praze; *Karlův, Františkův, Radeckého* — pomníky Karla IV. u Karlova mostu, císaře Františka II. na nábřeží, maršála Radeckého na Malostranském náměstí; *Krasoumná jednota* — vznikla r. 1839 ze Společnosti vlasteneckých přátel umění, do její zájmové oblasti spadalo i budování pomníků.

561. 20. ledna 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.
vyndat české... inteligenci — ve fejetonu NL 9. února (Spol. V).

562. 26. ledna 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.
tisková chyba — ve fejetonu z 26. ledna; byla opravena v pondělním čísle 27. ledna: „Ve včerejším nedělním fejetonu našem, ve druhém sloupci, má státi: ‚já už mám na Tvojem žvástu dost‘ — místo — ‚na dvojím‘.“

563. 29. ledna 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.
p. M. Haralíkova — třetí ze sester Haralíkových; *anonymní dárkyně* — Maruše Pavla Neureutterová, viz dopis č. 276.

564. 2. března 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.
Češi teď nepůjdou na Žofín — NL otiskly 2. března denní zprávu, jež se končí: „Na Žofíně nyní zase německé zábavy a bály pořádati se budou, a sice pod velkoněmeckými a prušáckými prapory, a společnost česká následkem toho bude se odtamtud stěhovati, aby si vyhledala útulek jinde“;

Konvikt — viz vysv. k dopisu č. 71; *ve prospěch „Ústřední“* — Ústřední matice školské; *Goll* — univ. prof. dr. Jaroslav G. (1846—1929), historik, tehdy stoupenec Masarykův.

565. 9. března 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

Chováš se jako muž — Alexander Scharf, vydavatel Wiener Sonn- und Montagszeitung, oznámil Gustavu Eimovi, že chce vytvořit družstvo kapitalistů, kteří by odkoupili od Julia Grégra NL; šlo tu o vládní politický manévr, o pokus zlomit mladočeskou opozici proti punktacím. Dne 9. března 1890 oznámily NL, že jsou proti nim podnikány už i donucovací ekonomické represálie: filiálkám byly zrušeny licence k drobnému prodeji.

566. 18. března 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

567. 24. března 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Od té doby, co nemám rubriku literární — viz dopis č. 505; *Frankfurter Zeitung* — něm. deník.

568. 11. dubna 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM. — Gratulace k jmeninám (12. dubna).

569. 23. dubna 1890, 1 list, 12°, m., NM.

570. 24. dubna 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

571. 5. června 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.

na konci té divoké kampaně — začala 19. ledna 1890; mladočeši na zemském sněmu zorganizovali proti tzv. punktacím všestrannou obstrukci, jíž se snažili postavit staročechy do nepříznivého světla jako přísluhovače Vídně.

572. 14. června 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.

573. 15. června 1890, 1 list, 8°, m., NM.

přípis s dotazem — Neruda dostal s datem 12. června 1890 dopis přípravného sboru České akademie věd a umění (NM):

„Slovutný pane!

V úctě podepsaní členové IV. sekce České akademie pro vědy, slovesnost a umění navrhují Vaši slovutnost v první řadě za řádného člena této Akademie. Vzhledem k zajisté obecnému přání, aby volby opakovány býti nemusily, žádáme Vaši slovutnost za brzké písemné vyjádření, zdali byste

volbu tuto přijal a tím všem stanovami určeným závazkům a povinnostem dostáti se zavázal.

S výrazem zvláštní úcty Vaší slovutnosti oddaní

Josef Hlávka, Antonín Dvořák, Jar. Vrchlický, Jos. V. Myslbek.

Odpověď račte adresovati: Jaroslav Vrchlický, Praha 1672/II.

Na Nerudovu zprávu Grégr odpověděl (NM):

16/6 890

Milý Jene!

Proč nechceš být jmenován členem Akademie? Zdravotní Tvůj stav tu nerozhoduje; nebudeš-li moci do schůze, budeš mít právo písemně sdělit své mínění, když půjde o věc důležitou.

Zde není na místě opozice. Nová ta akademie má mít důležitý kulturní úkol pro náš národ; musí být tedy péčí všech vlastenců, aby úkolu tomu dostáli. Nevymykej se tomu a neodpírej.

Tvůj

Dr. Julius Grégr

Díky za spis o něm. státním právu. Má pro mne cenu, neboť právě studuji poměr koruny české k říši německé.

574. 18. června 1890, 1 list, 8°, m., NM.

575. 1. července 1890, 1 list, 8°, m., NM.
schützenfest — střelecká slavnost.

576. 20. července 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

odpočinek — Neruda nastoupil dovolenou 20. července, další fejeton v NL měl 24. srpna; *co říkáš Akademii?* — Nerudovi byl proti mysli loajální, oficiální ráz Akademie.

577. 1. září 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Časopis výstavní — vydávaný Spolkem architektů a inženýrů od 1. srpna 1890; „*Prickelnd bis an die Nabelschnur*“ — svědivá, štiplavá až k pupeční šňůře; stupňovaný boj širokých vrstev proti punktačním dohodám, v němž hlavní agitaci vedly NL.

578. 11. září 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Zlobím se... — po pražské povodni z 2. září, jež pobořila i Karlův most (Neruda o ní psal v NL 7. a 14. září); svobodomyslní poslanci se podle zprávy NL ze 6. září rozhodli vyslat k ministerskému předsedovi Taaffovi do Vídně a k pražskému místopředsedovi Frant. Thunovi deputace žádající

o pomoc pro postižené Čechy; Taaffe v neděli 7. září deputaci nepřijal, protože prý už byla povolena císařským nařízením pomoc ve výši 2 miliónů zl; členy deputace pak přijal jednotlivě; výzva ke sbírkám pro postižené byla v NL otištěna 6. září; *Dunajewski* — Polák Julian D. (1822—1907), ministr financí.

579. 18. září 1890, orig. neznám, opis u vydavatele.

580. 6. října 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

fejton od A. Friče — „Létací stanice zoologická“, fejton univ. prof. Antonína F., přírodovědce, NL 11. října; mluví se v něm o návštěvě Jindřichova Hradce, o rybníku Vajgaru.

581. 21. listopadu 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

umíš krásně povídat — vztahuje se k řeči Julia Grégra proti punktacím na zem. sněmu (viz NL 21. listopadu).

582. 15. prosince 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Liduška Lvova — nar. 1868, dcera Nerudova přítele Josefa Lva; *F. A. Šubert* — František Adolf Š. (viz dopis č. 237); dopis Jana Nerudy Fr. A. Šubertovi ve věci Ludmily Lvové z 3. prosince 1890 viz Dop. III; *Adolf Čech* (1842—1903); *inzerát* — viz dopis č. 406 a 553; v NL od 27. prosince 1890 do 2. ledna 1891; *bratranec Tichý* — viz dopis č. 506.

583. 22. prosince 1890, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

584. 31. prosince 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Julius Grégr poslal Nerudovi nedatovaný dopis (NM), v němž ho zve na Nový rok na oběd a žádá ho, aby se dal do jeho bytu vynést.

585. 1. ledna 1891, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, fotokopie u vydavatele.

586. 22. února 1891, navštívenka se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

nekandiduješ — svolání k volbám do říšské rady (viz NL 22. února) sepsali Julius Grégr, J. Kaizl a T. G. Masaryk; v březnových volbách byla staročeská strana definitivně poražena.

587. 24. března 1891, navštívenka se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

Ten Sláma mne... těší — důvěrníci strany svobodomyslné doporučili 24. března v NL voličům východočeských měst jako kandidáta Slezana

JUDr. Františka Slámu (1830—1917), soudního adjunkta a spisovatele v Opavě, jenž byl pak při volbách 7. dubna zvolen absolutní většinou.

588. 28. března 1891, dvojitá navštívenka se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM. — Gratulace k velikonočům.

S-bovi — V. K. Šemberovi, viz dopis Julia Grégra z téhož dne:

Milý Jene!

Potřebuji časopisy, jež svého času mladý Šembera ve Vídni svým nákladem vydával (Hlas, Hlasy, Zvon). Dopíš laskavě Šemberovi, ať nám po jednom exempláři daruje.

Tvůj

Julius

28/3 891

589. [12. dubna 1891], navštívenka, jméno tištěno typy kaligrafickými, NM. — Gratulace k jmeninám (12. dubna).

590. 11. května 1891, navštívenka se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

na který den píšu — na neděli 17. května (Spol. V).

591. 15. června 1891, dvojitá navštívenka, jméno tištěno typy kaligrafickými; nyní je roztržena na švu přeložení ve dva kusy, NM.

kost o vyrovnací formulí — 27. května Taaffe prohlásil, že vláda trvá na vídeňských punktacích; 8. června však doznal, že se mu nepodařilo najít vyrovnávací formulí, a žádal z taktických důvodů o politické příměří.

592. 31. července 1891, navštívenka se slepotiskovým erbem Zemské jubilejní výstavy z roku 1891 a se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

něco zajímavého — snad Deutsche Zeitung z 31. července, citovaná pak v denních zprávách NL z 1. srpna: „Češi, když se pyšní rovnoprávností, měli by na své výstavě vedle pokladniček Ústřední matice školské vyvěsit i pokladničky Schulvereinu“ (spolku germanizujícího českou mládež).

593. 5. srpna 1891, navštívenka bez jména, tenčí papír, NM. Sdělení bylo posláno spolu s dopisem dalším.

na neděli — na 9. srpen Neruda už fejton nepsal.

594. 5.—6. srpna 1891, orig. neznám, opis u vydavatele. K dopisu byl přiložen dopis předešlý.

595. 6. srpna 1891, navštívenka se slepotiskem Zemské jubilejní výstavy a se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

596. 7. srpna 1891, navštívenka se slepotiskem Zemské jubilejní výstavy a se jménem tištěným typy kaligrafickými, NM.

„zasláno“ stran „ceny“ — otištěno v NL v neděli 9. srpna 1891 (viz též dopis č. 276).

DOPISY NEDATOVATELNÉ

597. [Léta osmdesátá], navštívenka drobná, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM.

598. [Léta osmdesátá], 1 list, 8°, NM.

LADISLAVU QUISOVI

(1874—1890)

První stopou písemného styku je obálka s adresou ze 7. března, místo razítka nakreslil Neruda kroužek, do něhož vepsal jméno Horák a dataci (den a měsíc), NM. Datace rokem 1874 podle Knihy vzpomínek Ladislava Quise, str. 344—345; do Horákovy kavárny chodil Neruda r. 1874.

599. [Z Helgolandu 18. srpna 1875], korespondenční lístek, orig. není znám, otisk: L. Quis, Kniha vzpomínek, 359.

600. [26. listopadu 1875], korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Prag /26/11/75/, NM.

zásilku — viz dopis č. 603.

Z dopisu ze 6. prosince (?) 1875 se dochovala jen obálka, poštovní razítko zčásti utrženo: Prag /6/1[2?]/ 75/, NM.

601. [V prosinci 1875], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Quis datoval červenou tužkou: Prosinec 1875.

zásilky Tvé — viz dopis č. 603; *Pracuj... na Goethovi* — na překladu Balad J. W. Goetha, jež vydal knižně r. 1879.

602. [13. prosince 1875], korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Prag /13/12/75/, NM.

exemplář svých básní — Z ruchu (1872); *pro knihovnu brémských Čechů* — Neruda s nimi navázal styk na cestě po sev. Německu (viz Dop. III, Emilu Švagrovskému).

603. [Před 24. prosincem 1875], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s údajem

o vložených cenných papírech, zapečetěná pětkrát pečeti s iniciálami JN v oválu, NM. Quis připsal červeně datum: Prosinec 1875.

Tvoje verše vyjdou v pátek — anonymní překlad romance „Štědrý den“ něm. básníka Johanna Friedricha Kinda (1768—1843); *Goethe* — viz dopis č. 601.

604. [1876], 1 dvojl., 8°, b. d., Quis datoval červenou tužkou: 1876, NM.

s *Goethem* — viz dopis č. 601; *Žulek* — Julius Grégr; *Halm* — Friedrich H., vl. jm. Eligius Franz Josef Münch-Bellingshausen (1806—1871), něm. spisovatel; *Die Glocke ...* — „Zvon v Innisfare“ z antologie Ignáce Huba „Kniha balad“.

605. [Listopad? 1879], 1 list, 8°, b. d., Quis datoval červenou tužkou: 1879, NM.

stran té věci Vilímkovy — nakladatel Josef R. Vilímek chtěl mít na první straně Humoristických listů cyklus ilustrovaných básní a z tohoto podnětu vznikl Quisův cyklus Hloupý Honza, otiskovaný anonymně po celý rok 1880, vždy jedna báseň měsíčně; ilustroval jej Karel Krejčík; celek vyšel knižně, již se jménem autorovým, r. 1880 s původními ilustracemi Krejčíkovými a později (1892) s kresbami Mikuláše Alše; Quis napsal k těmto dvanácti básním Hloupého Honzy ještě dva doplňky, jednu báseň otiskl ve sborníku *Národ sobě*, redigovaném Nerudou (1880), s pseudonymem Anonym z Humorů, druhou zařadil do knížky svých *Balad*, vydané jako IV. svazeček *Poetických besed* r. 1883, viz dopisy č. 617, 626, 628; *Knobloch* — hostinec Knoblochův na Betlémském náměstí; *pozdrav Tvé choti* — Kamile Quisové.

606. [Kolem 25. listopadu? 1879], drobná navštívenka, bez tištěného jména, b. d., Quis datoval tužkou: 1879, NM. Datace podle obsahu (viz *Dop. II*, 247).

rozkvětlo — těžko čitelné slovo, snad narážka na zdravotní obtíže; *přijít ke mně* — Neruda bydlel tehdy v Konviktské ulici č. 28 v II. patře.

607. [Konec roku 1879], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Psáno tužkou, Quis datoval červenou tužkou: Prosinec 1879 a připsal, oč v dopise jde: H. Honz. Datace podle obsahu.

Dobře to bude — první část cyklu „Honza v kostele“ byla otištěna v *Humoristických listech* 3. ledna 1880, druhá „Sedm výprasků“ 7. února 1880; *ty fejetony* — nebyly patrně otištěny; právnické fejetony Quisovy vycházely v *NL* v srpnu a září 1879 anonymně (viz dopis č. 622).

608. 19. února 1880, 1 list, 8°, NM.

časopis májový — sborník *Národ sobě* (viz dopis č. 127); Josef V. Frič pomáhal Nerudovi anonymně v redakci sborníku; *extra-Honzu* — viz

dopis č. 605; Humoristické listy pak 1. prosince přetiskly i tuto třináctou báseň cyklu.

609. 6. listopadu 1882, korespondenční lístek, NM.

E. — Eduard Valečka (viz vysv. k dopisu č. 188), jde o Quisovu knihu *Balad*.

610. 23. listopadu 1882, 1 dvojl., 8°, NM.

Chci vydávat sbírku básní — Poetické besedy; *Do prvního sešitu přijdeš Ty* — jako první svazeček vyšly Nerudovy *Balady* a romance (koncem r. 1882 s vrocením 1883).

611. 25. listopadu 1882, korespondenční lístek, NM.

612. 25. listopadu 1882, korespondenční lístek, NM.

H. H. — Hloupý Honza; v PB nevyšel, o dodatku v *Baladách* viz dopis č. 605.

613. 11. prosince 1882, korespondenční lístek, NM.

zásilka — rukopis *balad*.

614. 8. ledna [1883], 1 dvojl., 8°, z., NM. V dataci dopisu je chyba obvyklá na počátku nového roku: 1882.

Otto — nakladatel Jan O.; *sešit první* — viz vysv. k dopisu č. 610; po Nerudovi následoval Heyduk (Oldřich a Božena), Čech (Petrklíče), Vrchlický (Staré zvěsti) a opět Neruda (Prosté motivy); Quis byl až šestý, J. V. Sládek třináctý.

615. 9. ledna 1883, orig. neznám, opis u vydavatele; v orig. chyba v datu: 1881!

616. 14. ledna [1883], 1 dvojl., 12°, NM. V orig. opět chyba v dataci: 1882. Postskript je psán tužkou.

životopisná data — pro závěrečnou vydavatelskou poznámku.

617. 15. února 1883, 1 dvojl., 8°, m., záhlaví *Národních listů*, zelená obálka s týmž záhlavím, NM.

po mých baladách Tvé nemohly přijít — viz vysv. k dopisu č. 614; v sedmém svazečku byla *Griselda Julia Zeyera*; *přednášku o mně* — v Čáslavi 22. ledna.

618. 17. března 1883, korespondenční lístek, NM.

stran obsahu obou balad — dvě nové balady pro sbírku, viz o nich v dopise dalším.

619. 25. března 1883, korespondenční lístek, NM.
(*H. & D.*) — Hloupý Honza a Balada o posledním draku, viz dopis č. 628.

620. 25. března 1883, korespondenční lístek, NM.

621. 28. března 1883, 1 dvojl., 8°, z., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

celého Honzu — cyklus Hloupý Honza; *Promluví... s Urbánkem* — o přetištění básně, jež původně vyšla v časopise vydávaném některým z nakladatelů Urbánků.

622. 29. března 1883, 1 dvojl., 8°, z., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

olim-fejetony „právnické“ — v NL anonymně od 6. srpna do 4. září 1879 s názvem „Ze života právníkého“; *o tom „Honzovi“* — viz předcházející dopis.

623. 2. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, z., psáno tužkou, obálka se záhlavím Národních listů, NM.

cos tenkrát vyjednal s Vilímkem — r. 1880, viz vysv. k dopisu č. 605; šlo např. o to, nemá-li V. zajištěna i další vydání; *dotatky k „Dudám“* — úprava básně „Švandovy dudy“ podle pokynů z dopisu č. 621; *baladu novou* — viz dopis č. 619.

624. 3. dubna 1883, korespondenční lístek, NM.

Vilímkem dělá obtíže — nesouhlasil s novým vydáním Hloupého Honzy.

625. 4. dubna 1883, korespondenční lístek, NM.

tu jednu + 14. H. — viz dopis č. 619.

626. [8. dubna 1883], korespondenční lístek, b. d., NM. Poštovní razítko: Prag /8/4/83/.

„*H*“ — Hloupý Honza; *že satirizuju jen sebe* — ve fejetonu z 18. března a 3. dubna.

627. 14. dubna 1883, korespondenční lístek, NM.

na obálce mých PM — viz dopis č. 623.

628. 17. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, obálka se záhlavím Národních listů, NM.

„*Drak*“ — „Balada o posledním draku“, viz dopis č. 619; další dodatky k baladám Quis nedodal; *Na prahu ráje* — kniha Josefa V. Sládka z r. 1883.

629. 28. dubna 1883, 1 list, 8°, m., psáno tužkou, obálka se záhlavím Národních listů, NM.

„*právnícké*“ — fejetony.

630. 29. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

vypravující báseň — r. 1884 vyšla jako XV. sv. PB Quisova humorná báseň Třešně; *Úsudek Schulzův* — anonymní referát Ferdinanda Schulze v NL 28. dubna; *Zeyer nebo Leger* — Zeyerova Griselda nebo Všední život Karla Legra; Josef V. Frič a Ervín Špindler v PB nic nevydali.

631. 12. května 1883, korespondenční lístek.

Kouzelný střelec — Čarostřelec, opera Karla Marie von Webera (1786 až 1826); patrně oznámení korektur první a druhé balady Quisovy knihy.

632. 13. října 1883, korespondenční lístek, NM.

čekám — příspěvek do rubriky „Literatura“ v NL; viz dopisy další (č. 634 a d.).

633. 22. října 1883, 1 dvojl., 8°, nažloutlý papír, NM.

634. 24. října 1883, 1 dvojl., 8°, NM.

o Arbesovi... o Mesiáši — o románu Jakuba Arbesa Mesiáš vyšel v NL v rubrice „Literatura“ 8. dubna 1884 referát signovaný in c. V.; je to možná zkratka pseudonymu Venkovan, kterého chtěl Quis užít r. 1887 (viz dopis č. 476 a 663); *jsme mu to povinni zcela zvláště* — jako bývalí kolegové v NL.

635. [24. října 1883], telegram, datum podání: 24/10 1883.

636. 31. října 1883, 1 dvojl., 8°, NM.

637. 4. listopadu 1883, 1 dvojl., 8°, obálka se záhlavím Národních listů, NM.

638. 24. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, m., obálka. Celý dopis (i podpis) a adresa psány cizí rukou. NM.

báseň pro Besedy — Třešně (viz dopis č. 630).

639. 29. prosince 1883, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka; adresa psána cizí rukou, NM.

640. 3. ledna 1884, 1 dvojl., 12°, m., psáno tužkou, obálka zelená, NM.

641. [16. ledna 1884], korespondenční lístek, b. d. Razítko: *Prag* /16/1/84/, NM.

Ferdinand Březina — humorná báseň, poprvé otištěná v Quisově sbírce *Z ruchu* (1872).

642. 3. února 1884, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím *Národních listů*, NM.

Tvá báseň — Třešně (viz dopis č. 630).

643. 7. února 1884, korespondenční lístek, NM. Quis si poznamenal tužkou: Odp. 9/2.

titul — k básni Třešně.

644. 14. února 1884, korespondenční lístek, NM.

naplň lhůtu — dodání rukopisu Třešní.

645. 12. března 1884, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím *Národních listů*, NM. Vše, i podpis, psala (s chybami) Anna Haralíková. Postskript připsal Neruda vlastní rukou.

646. 14. dubna 1884, korespondenční lístek, NM.

začínám číst — báseň Třešně.

647. 16. dubna 1884, zálepka, NM.

648. 19. dubna 1884, korespondenční lístek, NM.

jaký titul — Třešně vyšly s podtitulem *Humoristická povídka*.

649. 20. dubna 1884, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím *Národních listů*, NM.

Jeden verš nemohu přečíst — v knižním vydání: „všech co nejstarší se slova jal.“

650. 22. dubna 1884, 1 dvojl., 8°, m., postskript připsal Neruda tužkou, obálka se záhlavím *Národních listů*, NM.

651. 24. dubna 1884, korespondenční lístek, NM.

652. 28. dubna 1884, korespondenční lístek, NM. Dnes je z originálu Nerudův podpis vystřižen.

budeš hotov — dotištění básně Třešně.

653. 25. června 1884, korespondenční lístek, NM. Dnes je z originálu podpis Nerudův vystřižen.

654. Kamile Quisové 16. července 1884, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím *Národních listů*, NM.

Psal mi... — k padesátým narozeninám Nerudovým 9. července; *požádají Quisa o práce* — Ferdinand Schulz o příspěvek pro Zlatou Prahu, právě založenou, Václav Vlček o příspěvek pro Osvětu.

655. 4. srpna 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

vlastenecká dáma — snad Jana Valečková, choť vydavatele Poetických besed; v těch dnech (7. září 1884) jí do památníku napsal báseň i Jan Neruda (Básně II, 318).

656. [22. září 1884], korespondenční lístek, b. d., NM. Razítko Prag /22/9/84/. Cizí rukou je připsáno: 1. leden 1885.

657. 7. října 1884, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

658. 24. června 1885, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM. Na 4. str. poznamenal Quis modrou tužkou: odp. 26/6 slíbeno. *verše* — Písničky vyšly v PB (sv. XXXIII) r. 1887.

659. 10. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

slíbils — fejetony právnické.

660. 18. listopadu 1885, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM. Na 4. str. poznámka Quisova tužkou: Odp. 21/11 a posl. 2 zl (tj. Ladislav Quis přispěl 2 zl.).

661. 25. listopadu 1886, korespondenční lístek, NM.

dr. Pavel Durdík — viz dopis č. 502; *Muzejník* — Časopis Českého muzea od prvního ročníku (1827); *báseň* — viz dopis č. 662.

662. 10. ledna 1887, 1 dvojl., 8°, m., obálka, NM.

„*Březina*“ — „Ferdinand Březina“, viz dopis č. 641; báseň je zařaděna do Písniček.

663. 27. února 1887, zálepka, NM.

Tedy mi to pošli — rukopis Písniček; *báseň pro Národní* — Julius Grégr a Neruda chtěli v NL otiskovat verše předních českých básníků (viz dopisy č. 467, 476 a vysv. k nim).

664. 3. března 1887, korespondenční lístek, NM.

Přistoupím — ke čtení rukopisu Písniček; *To druhé* — *třeba... anonymní* — viz vysv. k dopisu předešlému.

665. 9. března 1887, korespondenční lístek, NM.

666. 15. března 1887, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM. Quis si podtrhával červeně názvy básní Nerudou vymýcených a u některých si poznamenal opr., tj. opravil, zejména u titulů Tchoř, Poslední noc, Vory, Špičky a Syčák.

Březina — Ferdinand Březina, Strýček Atsisi, Páter Vyklouz; *Vynecháme* — žádná z básní, jež navrhuje Neruda vynechat, nebyla pak v knize otištěna; stejně tak Změna, Rada v nouzi, Šenkýřova křída, Rozdíl, Zabloudilá; zato jsou v knize básně, jež buď Quis, nebo Neruda opravil: Tchoř, Poslední noc, Vory, Na výminku, Špičky, Syčák.

667. 13. dubna 1887, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, psaní bylo posláno doporučeně, NM. Quis si červeně podtrhl názvy básní, u titulů Na výminku a Kuželky poznamenal tužkou: opr. (opravil); básně si zde i očísloval.

vynecháme — z jmenovaných básní přišly do knihy: Tchoř, Na výminku, Kuželky, Co dříve?, Ptačí verš (se změnou v názvu: Ptačí řeč); vynecháno O hodinkách, snad pro podobnost s Nerudovými Loretánskými zvonky (Básně I, 225).

668. 21. června 1887, korespondenční lístek, NM.

první korektura — Písniček; *co s tou „ptačí“ slokou* — v básni „Ptačí řeč“.

669. 27. června [1887], korespondenční lístek, b. r., NM. Vročení zřejmé z textu.

s gratulací — k jmeninám (Ladislava, 27. června); *tu knižku* — Písničky.

670. 29. ledna 1888, korespondenční lístek, NM. Quis si poznamenal modrou tužkou: Odp. 5/2 888.

pro H. k. slíbené verše — pro Vilímkův Humoristický kalendář na r. 1887; byla v něm otištěna t. r. Nerudova „Balada literární“, r. 1888 „Letní vzpomínky“, r. 1890 báseň „Jan Kalvent, klempíř“ (Básně II, 244, 293, 246); Quis báseň neposlal.

671. 22. října 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM. Quis poznamenal na str. 1: Zasláno pošt. poukázkou dne 25/X 888 — osmdesát zl. Dr. Lad Quis. *Sebrané spisy* — viz vysv. k dopisu č. 553.

672. 27. října 1888, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami.

díky — za půjčku.

673. 30. prosince 1890, navštívenka Ústřední matice školské, typ s poprsím J. Á. Komenského, bez tištěného jména, obálka, NM.

674. [Léta sedmdesátá], drobná navštívenka bez tištěného jména, b. d., psáno tužkou, NM. Přibližná datace podle Quisova pobytu v redakci NL v Praze.

675. [Léta sedmdesátá], drobná navštívenka bez tištěného jména, b. d., psáno tužkou, NM.

Kounic — Václav hrabě Kounic (Kaunic), viz dopis č. 150.

ANNĚ TICHÉ — PRÁŠKOVÉ A JEJÍ RODINĚ

(1877—1891)

676. Anně Tiché do Vlachova Březí [po 16. květnu 1877], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Anna Tichá později datovala: 1878 a podtrhla slova „z celého příbuzenstva nejmilejší“. Datace podle údaje o svatojanském dopisu, tj. o blahopřání k Nerudovým jmeninám, a podle toho, že Anna byla v květnu r. 1878 v Praze; šlo tedy o rok předcházející.

díky mamince za podobiznu — nevlastní Anninu matku Gabrielu, roz. Tabellovou, poznal Neruda osobně až 4. ledna 1878 za jejího zájezdu do Prahy (viz dopis č. 679).

677. Aloisu Tichému do Vlachova Březí [v prosinci 1877], orig. neznám, otisk: Albert Pražák, Neruda v dopisech, 1950, 205. Proti Pražákovi doplňuji jeho přepis *L*** ve Lvovská*, jak to bylo jistě v originále.

všechna tři děvčata — Anna, Viléma, Terezie; *paní Lvovská* — Anna L., majitelka dívčího penzionátu v Štěpánské ulici; byla Nerudovi patrně doporučena Vilemínou Militkou, manželkou spolumajitele knih-tiskárny Militký a Novák; *Se Lvem už nebydlím* — Josef Lev se přestěhoval v listopadu r. 1876 (Dop. II, 154).

678. Anně, Vilmě a Terezii [před 30. prosincem 1877], orig. neznám, otisk: M. Sísová, Srdce III, 346, s chybou v dataci: Program pro 30/12 87. Datace podle obsahu.

v strýcově bytu — v Konviktské ulici č. 28; *Afrikánka* — opera Giacoma Meyerbeera (1791—1864), v Proz. divadle 30. prosince 1877.

679. Anně, Vilmě a Terezii [4. ledna 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle obsahu: Shakespearův Večer tříkrálový byl hrán 4. ledna 1878.

Vaše matinka — Gabriela Tichá mohla vidět Večer tříkrálový na podzim

nebo v zimě r. 1877, kdy ji Neruda poznal osobně, když zajela do Prahy, aby dojednala pro dcery byt a výchovu.

680. Anně, Vilmě a Terezii [po 4. lednu 1878], navštívenka, b. d., NM. Psáno tužkou. Datace podle obsahu.

paní Lvovská — viz vysv. k dopisu č. 677.

681. Anně, Vilmě a Terezii [po 17. únoru 1878], 1 list, 8°, b. d., psáno tužkou, soukr. maj. Datace podle obsahu.

divadlo Melliniho — toto varieté zahájilo svá představení 17. února 1878 v prodloužené Hybernské ulici proti Státnímu nádraží.

682. Anně [po 17. únoru 1878], soukr. maj., fotokopie: NM.

paní Militká — viz vysv. k dopisu č. 677; *ke Knoblochovi* — viz dopis č. 605.

683. Anně, Vilmě a Terezii 19. dubna 1878, 8°, psáno tužkou, NM.

684. Anně [před 9. červnem 1878], dvojitá navštívenka, jméno tištěno vyššími verzálkami s ozdobnými iniciálami, b. d., obálka, NM. Datovat lze podle obsahu: před odjezdem Anny T. z Prahy.

685. Anně, Vilmě a Terezii [před 9. červnem 1878], 1 dvojl., 8°, záhlaví Knihkupectví Dr. Grégr a Ferd. Dattel v Praze, psáno tužkou, b. d., soukr. maj. Datace jako u dopisu předešlého. Na str. 4 je přípisek dětskou rukou, několik pokusů o francouzské věty a dva náčrty rostlin, lístek dubový s dvěma žaludy a trojdílný lístek.

labský výlet — po Vltavě a Labi do Českosaského Švýcarska; viz též dopis č. 719.

686. Anně do Vlachova Březí 9. června 1878, soukr. maj., obálka s razítkem: Prag /10/6/78/, NM.

do Plzně — Tichých tam měli příbuzné; *Nanon* — opereta Richarda Geného Nanon, Ninon a Maintenon v Novém českém divadle (nedaleko Žitné brány nad dnešním Národním muzeem); *slečna Ř.* — Vilemína (Mína) Říhová, jedna z chovanek paní Lvovské, přítelkyně Annina, pozdější učitelka; *Kaufmannův... zvěřinec* — v prodloužené Hybernské ulici.

687. Anně do Vlachova Březí 16. června 1878, soukr. maj., fotokopie: NM.

Do Paříže snad nepojedu — na Světovou výstavu nejel, ani na Balkán jako válečný zpravodaj; *Až přijedu do Březí* — jel tam koncem srpna přes Příbram (viz dopisy č. 694 a d.).

688. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 17. června 1878, 1 list, 8°, NM.

Překlad:

Drahá Gabrielo! Čtu, že se nyní odeberete do klimatických lázní. Jistě se tam zdržíte několik neděl a já si přeji, abyste se vrátila úplně posílena a s nově utuženým zdravím. Hlavní věc je: zbavit se všech starostí a žít jen přítomné chvíli. Svou Aničku máte tedy opět doma. Jak se Vám líbí? Snad je trochu rozechvělá, není ani jinak možná, a několika-měsíční pobyt ve velkém městě jistě má vliv na každého. Obzvlášť pak na povahu, jež je tak vnímavá a citlivá jako Aniččina. Mně se opravdu stýská po tom děvčátku; i když jsem jí často po mnoho dní ani neuviděl, přece jen bylo pořád nač myslet, abych jí Prahu udělal příjemnou a užitečnou. Teréza a Viléma mají teď, před zakončením školního roku, plné ruce práce, nesmím už je tak často vyrušovat jako dříve. I ony se vrátí docela změněny, se zorničkami jako talíře. Nejsrdečnější pozdrav!

689. Anně do Vlachova Březí [29. června 1878], soukr. maj., obálka s razítkem: Prag /30/6/78/.

v nově budícím se trůblu — v souvislosti s přípravou aktivní účasti na říšské radě a s dokončováním příprav k dostavění Národního divadla; *národní tah* — tah Národní loterie ve prospěch stavby Národního divadla se konal na Žofínském ostrově 30. června; *Hilda píše* — její dopis se nedochoval.

690. Anně do Vlachova Březí 8. července 1878, soukr. maj.; obálka s razítkem: Prag /8/7/78/, NM.

po pohřbu Čermákově — Jaroslav Čermák, Nerudův přítel, malíř, zemřel 23. dubna v Paříži, pozůstatky jeho byly převezeny do Prahy a v neděli 7. července pohřbeny na Olšanských hřbitovech; Neruda, ředitel pražské malířské akademie Jan Swerts, Fr. L. Rieger a akad. malíři Václav Kroupa, Soběslav Pinkas a Antonín Lhota nesli v pohřebním průvodu střapce smutečního příkrovu rakve.

691. Anně do Vlachova Březí 19. července 1878, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /20/7/78/, NM.

Genelli — asi Bonaventura G. (1800—1868), něm malíř; *paní M.* — paní Militká.

692. Anně do Vlachova Březí [25. července 1878], navštívenka, b. d., obálka s razítkem: Prag /23/7/1878/, NM. Tužkou později připsána na dopise datace: 1878. — Přání k jmeninám (26. července).

693. Anně do Vlachova Březí 29. července 1878, 1 list, 8°, obálka s razítkem: Prag /29/7/78/, NM. V místě [- - -] je vystřižena část dopisu,

M. Sísová (Srdce III, dopis 5) poznamenala: „z důvodů soukromých odstavec listu neuveřejněn“.

694. Anně do Vlachova Březí 5. srpna 1878, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem Prag /6/8/78/, NM.

Čekám na pěkné počasí — na cestu do Příbramě; *v krytém divadle* — v Proz. a v Novém českém divadle; *aréna* — Národní aréna na Vinohradech proti Pštrosce; *repertoár až skandál* — viz Div. V; *Písně kosmické* — vyšly u Grégra a Dattla již 10. října 1878 (Dop. II, 225); *Různí lidé* — u týchž nakladatelů poprvé v říjnu 1871.

695. Anně do Vlachova Březí 22. srpna 1878, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem Prag /22/8/78/, NM.

na Příbramsko — kvůli fejetonům z dolů (viz MC, 175); odtamtud jel na návštěvu k Václavu Kounicovi, kterého však na Vysoké nezastihl. Do Vlachova Březí přijel Neruda 30. srpna.

696. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [před 16. zářím 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle Nerudova návratu do Prahy před odjezdem do Vídně.

Překlad:

Nejdražší Gabrielo! Nejupřímnější dík! Udělala jsi mi velikou radost! V nejbližších dnech napíšu více. S nejsrdečnějším pozdravem Tvůj J. Neruda.

dík — poděkování po návratu z Vlachova Březí.

697. Anně do Vlachova Březí z Vídně [18. září 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem Wien /18/.. /78/, NM. Cizí rukou připsáno tužkou: 11/9/78. Datace podle příjezdu Nerudova do Vídně 17. září (úterý).

po vlachobřezském klidu — Neruda byl ve Vlachově Březí od 30. srpna (podle zápisu Bohuslava Čermáka) do 14. září; ve Vídni byl Neruda od 17. do 23. září, viz dopis další; *telegrafický pozdrav* — nedochoval se.

698. Anně do Vlachova Březí [24. září 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Prag /24/9/78?/, NM. Na obálce je připsána cizí rukou datace: 24/9 78.

Lituju Tě — podle dalšího dopisu šlo o těžké onemocnění sestry Hildy; *sešit s obrazy* — číslo některého ilustrovaného časopisu nebo sešit kresebných předloh.

699. Anně do Vlachova Březí [25. září 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle údajů o pobytu ve Vídni.

zase z Prahy — Neruda přijel do Vídně 17. září a odjel 23. září; *ted, když jsem osobně seznal bydliště a kruh Tvůj* — tato věta nepopírá údaj starších literárněhistorických dokumentů, že byl Neruda ve Vlachově Březí už r. 1875 (viz dopis Bohuslava Čermáka sestře Annině Hildě ze 7. prosince 1893, Listy J. N. Aničce Tiché, 71). Tehdy sedmnáctiletá Anna měla jinou matku, rovněž už nevlastní, Gabrielu, roz. Budešínskou, po jejíž smrti se Alois Tichý oženil už r. 1876 potřetí s Gabrielou, roz. Tabellovou; mimo to sourozenců bylo tehdy kolem Anny méně; *Tvá Viléma* — Vilemína Říhová, viz dopis č. 686; *Slovanský kalendář* — vydaný koncem r. 1878 na r. 1879 za redakce Jakuba Arbese.

700. Anně do Vlachova Březí 28. září 1878, 1 dvojl., 8°, orig.: soukr. maj., otisk: Zvon XXIV, 621.

Hilda — viz dopis č. 698 a vysv. k němu; *konfiskované číslo* — NL z 21. září 1878 s referátem o prvním provedení Tajemství Bedřicha Smetany v Novém českém divadle, podepsaným šifrou -ý (V. J. Novotný); *paní M.* — Vilemína Militká; *Paní L.* — Anna Lvovská, viz dopis č. 677.

701. Anně do Vlachova Březí [30. října 1878], 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /31/10/78/, NM.

v Lumíru — v č. 30 z 30. října recenze Písní kosmických, napsaná J. V. Sládkem; *ve Světozoru* — v č. 42 z 18. října 1878 byla reprodukce Nerudova portrétu kresleného Josefem Mukařovským (1851—1921). *nástroj otiskový* — pravděpodobně ruční tiskárnička.

702. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 1. listopadu 1878, orig. neznám, otisk: Politik, č. 101 z 12. dubna 1903, velikonoční příloha. Protože první dopisy Gabriele Tiché psal Neruda německy, lze tedy otisk v Politik pokládat za znění originálu.

Překlad:

Drahá Gabrielo! Posílám Ti současně maličkost, o níž však myslím, že Ti bude nová. Mlýnek na pepř. Pro ty, kdož se nechtějí trápit s paličkou, a pro ty, kdož si nepřejí sypat do svých jídel pepř zaprášený. Tedy produkt inteligence z Pepřové země! Nanejvýš nutné poučení: Žlutý kovový knoflík se odšroubuje (směrem nalevo, což se musí zvláště zdůraznit, protože se knoflík napravo — vůbec rozšroubovat nedá!). Dřevěné víčko se zdvihne a celá zrna se do mlýnku nasypou. Víčko znova se nasadí a kovový knoflík se utáhne. Otáčí-li se nyní dřevěným víčkem, vypadává umletý pepř do polévky. Zázrak!

Přiloženě stejně velkolepý dárek pro Vilemínu. Taneční upomínku, jež od posledního masopustu „v zamyšlení vystála dolík“. A ještě něco! Jak se dovídám, churavíš zase! To není od Tebe vůbec hezké a já myslím, že se budu hněvat. Pokládej tedy tento dopis současně za list napomínací.

Kdyby ses mimo očekávání vzpouzela, musel by ihned následovat list výhrůžný. A potom...

Tvůj přísný

1/11 78

Neruda

Právě dostávám zprávu: chléb — sýr — máslo. Odesílatel: G. Pěkné poděkování prozatím!

703. Anně do Vlachova Březí [8. listopadu 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Prag /8/11/78/, NM. Faksimil: M. Sísová, Srdce III, 8. Na dopise je připsána cizí rukou chybná datace: 11/9 78; dopis byl psán po 1. listopadu a před 10. listopadem 1878, viz vysvětlivky.

Kosmické — Písně kosmické v druhém vydání vyšly podle zpráv Lumíru a NL před 20. listopadem 1878; *dr. L.* — JUDr Václav Linhart (nar. 1832), auskultant zemského soudu, pak zemský advokát, Nerudův přítel (viz dopis č. 34); *1. dušičkový fejeton* — „Také osada dušiček“, NL 1. listopadu; *do Vysoké ke Kounicovi* — k tomuto novému zájezdu došlo až r. 1879 (viz dopisy č. 148 a 718).

704. Anně do Vlachova Březí [11. listopadu 1878], korespondenční lístek, b. d., razítko: Prag /11/11/78/, NM.

posudky — časopisy s referáty o Písních kosmických.

705. Anně do Vlachova Březí [19. listopadu 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Prag /19/11/78/, NM. Pozdější cizí datace: 19. 11. 78.

pro mého chudáka — pro redakčního sluhu NL Františka Trže; „*K.p.*“ druhé vydání — viz dopis č. 703; *Sto lidí puká zlostí* — nejen Nerudovi osobní a političtí nepřátelé, ale i reakční část české kritiky, např. staročech F. V. Jeřábek, dramatik, referent katolického deníku Čech (srov. referát z 24. listopadu) a nakonec i Nerudův šéf Julius Grégr (viz Dop. II, 218); *vlachobřezské ženy* — viz lokálku NL z 14. listopadu a Nerudův fejeton o „zabíjení žen“, NL 17. listopadu.

706. Anně do Vlachova Březí 28. listopadu 1878, 1 dvojl., 8°, soukr. maj.

707. Anně do Vlachova Březí [6. prosince 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Prag /6/12/78/, NM.

ukázkou toho cyklu — básně z příštích Prostých motivů, příloha není dochována; v Lumíru 20. ledna 1879 byly básně: Čtenář, Hodiny, V podzim, Jen do hrobu (Básně II, 368—369).

708. Anně do Vlachova Březí [před 24. prosincem 1878], 1 dvojl., 8°, b. d., NM.

709. Anně do Vlachova Březí 25. prosince 1878, 1 dvojl., fragment 10,5 × 14,3 cm, ustřižena je horní část dopisu s oslovením; obálka s razítkem: Prag /26/12/78/, NM.

u Fričů — snad u prof. MUDr. Antonína Friče (1832—1913) nebo u Václava Friče (1839—1916), jenž měl r. 1878 již dvě děti, anebo nejpravděpodobněji u JUDr. Vojtěcha Friče (1844—1918), jehož manželkou byla Nerudova přítelkyně Růžena, roz. Švagrovská (1851—1935), a jenž měl r. 1878 také již dvě děti; Josef V. Frič se vrátil z exilu až koncem r. 1879.

710. Anně do Vlachova Březí [před 10. lednem 1879], 1 list, 8°, soukr. maj. Z listu je vystřižena závěrečná část s podpisem a snad i s datem, postskript zůstal. Datace podle zmínky o zimě a o Anniných vzpomínkách na (loňský) společenský život v Praze. Na postskript navazuje dopis další (...že „Tě nemá nikdo rád“ — „Mně se zdá, že Ty už mne tak nemáš rád!“).

711. Anně do Vlachova Březí 10. ledna 1879, 1 dvojl., 8°, NM. M. Sísová otiskla (Srdce III) dopis s chybným datem: 10/3 79; tak i Albert Pražák.

712. Anně do Vlachova Březí 28. ledna 1879, 1 dvojl., 8°, NM.

předsednictví Spolku českých žurnalistů — Neruda byl zvolen předsedou na valné hromadě 12. ledna 1879; r. 1878 byl místopředsedou.

713. Anně do Vlachova Březí 16. února 1879, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /17[?].../79/, NM.

slečna Viléma — Vilemína Říhová (viz dopis č. 686); *paní Militká* — viz dopis č. 677; *kalendářík* — soupis jmenin členů rodiny Tichých; *Sládek... ženichem* — 6. února 1879 požádal o ruku Marie Veselé, 14. července 1879 se s ní oženil.

Z dopisu Anně do Vlachova Březí 12. března 1879 se zachovala jen obálka s razítkem: Prag /12/3/78. NM.

714. Anně do Vlachova Březí [po 24. březnu 1879], orig. neznám, otisk podle M. Sísové (Srdce III, dopis 27), kde je jméno doktora *N* z důvodů soukromých vytečkováno. Datace podle obsahu.

mně bylo hoška... líto — Annin bratr Jindřich zemřel 24. března 1879; *ty dvě nejmenší děti* — Jindřich a Hilda; *paní M.* — ovdovělá Vilemína Militká se provdala 19. března 1879 za MDr. Jaromíra Nečase (1850 až 1915), odb. spisovatele a praž. okres. lékaře; *Změnily se... literární kruhy* — 1. lednem 1879 počaly vycházet Květy Svatopluka Čecha a připravovalo se seskupení mladých spisovatelů kolem časopisu Ruch (vycházel od 1. října 1879).

715. Anně do Vlachova Březí 18. května 1879, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /19/5/79/, NM.

akademie — akademie Spolku českých žurnalistů v Novém českém divadle 16. května 1879; *uspořádání dalších tří svazků... fejetonů* — vyšel z nich u nakladatelů Grégra a Dattla jen 5. svazek Obrazy z ciziny (1879), další snad měly být svazky Proti srsti a Drobné klepy, soudíme-li podle titulů, jichž v posmrtné edici sebraných spisů Jana Nerudy použil Ignát Herrmann.

716. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [po 2. červnu 1879], orig. neznám, otisk: Albert Pražák, Neruda v dopisech, 1950, 229, b. d. Datace podle obsahu: 2. června 1879 se narodil Tichým syn Rudolf.

717. Anně do Vlachova Březí [koncem června 1879], 1 dvojl., 8°, b. d., soukr. maj. Datace podle obsahu.

zajel jsem si zas jednou do Vratislavi — poprvé tam byl r. 1877 (fejeton NL z 19. srpna 1877, viz MC, 277 a d.); *za 14 dní pojedu zas Labem do Saska* — viz dopis č. 151.

718. Anně z Písku do Vlachova Březí 13. července 1879, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Písek /13/7/, NM.

u prof. Heyduka — viz dopis č. 286; *u hraběte Kounice* — na Vysoké u Příbramě; *Sladkovský* — JUDr. Karel S.; *Zeithammer* — Antonín Otakar Z. (viz dopis č. 545).

719. Anně z Podmokel do Vlachova Březí [25. července 1879], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Bodenbach—Podmokly /25/7/79/, soukr. maj. Dataci potvrzuje přání k jmeninám Anniným (26. července).

720. Anně do Vlachova Březí [před 22. srpnem 1879], 1 dvojl., 8°, b. d., NM. Datace podle návratu do Prahy (10. srpna fejeton v NL: V Praze 9. srpna). M. Sísová (Srdce III) vložila po slovech „v Písku“ svou interpolaci: „— kde jinak jsem strávil milé dny teplé přátelstvím“, což přejal i Albert Pražák.

v Sasku dešť — viz fejeton „Za deště ve venkovském hotelu“ (MC, 450).

721. Anně do Vlachova Březí [22. srpna 1879], korespondenční lístek, b. d., razítko: Prag 22/8/79, NM.

722. Anně do Plzně [mezi 29. zářím a 5. říjnem 1879], 1 dvojl. a 1 list, 8°, b. d., postskript je připsán tužkou, NM. Anna Tichá datovala chybně: 1878. Datace podle údaje o odjezdu do Vídně v neděli 5. října a o pobytu Heydukové v Praze (viz dopisy č. 155 a 156), M. Sísová přetiskla tento dopis s chybami, Albert Pražák (Neruda v dopisech, 1950, 218) dopis podle Anniny poznámky datoval r. 1878.

„*Das Weib steht zur Fahne nur des Fähnrichs wegen*“ — Žena se stává pod prapor jenom kvůli praporečnickovi.

723. Anně do Plzně 18. listopadu 1879, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Pilsen /19/11/79/, NM.

zase do Vídně — podruhé 29. října, viz fejton v NL 31. října a Dop. II, 247; *pro... mého chudáka* — pro Františka Trže.

724. Anně do Vlachova Březí [1. února 1880], dopis b. d., soukr. maj. Datace podle údaje o opětném zvolení Jana Nerudy předsedou Spolku českých žurnalistů na valné hromadě 12. ledna 1880. Tento dopis lze spojit s dochovanou obálkou s razítky: Prag /1/2/80(?)/. — Wolin /2/Feb./ — Wällisch Birken /2/2/, NM, s adresou: Velectěná slečna /Anna Tichá/ Vlachovo Březí.

725. Anně do Vlachova Březí 14. března 1880, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /14/3/80/, NM.

slavnostní časopis — sborník *Národ sobě*, viz vysv. k dopisům č. 164 a d. a 288; *Sladkovský* — JUDr. Karel S. zemřel na plicní tuberkulózu 4. března 1880, Nerudův nekrolog v NL 7. března; viz i jeho fejton 14. března (Spol. IV); *mladý Valentin* — Josef V., syn lesníka z Vršovic, duševně onemocněl v době studií.

726. Gabriele ml. do Vlachova Březí [22. března 1880], korespondenční lístek, b. d., razítko: Praha /22/3/80/, NM.

727. Anně do Vlachova Březí 3. května 1880, 1 dvojl., 8°, obálka, soukr. maj., opis: NM.

na své cestě feriální — na Šumavu; *svatojanská akademie* — akademie Spolku českých žurnalistů (viz dopis č. 168); *Mína* — Vilemína Říhová (viz vysv. k dopisu č. 686).

728. Anně do Vlachova Březí [3. srpna 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítky: ... 80 /Praha/ — Wällisch Birken /4/8/, NM. Ve větě „tak to jde pořád“ Neruda za slovem „jde“ škrtl „zase“.

polo ležím — po návratu ze zájezdu do Vlachova Březí, kde se rozstonał zánětem žil (viz dopis č. 290); u Tichých prostonał nejméně čtrnáct dní; *lékař* — MUDr. Karel Chudoba, viz dopis č. 293.

729. Anně do Vlachova Březí [7. srpna 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Praha /7/8/80/, NM. Později připsal někdo datum: 7. 8.

dr. Weiss — MUDr. Vilém W., viz dopis č. 293.

730. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 7. srpna 1880, 1 list, nízká 8°, NM.

Maxova... Krista — „Hlava Kristova na rouchu sv. Veroniky“ Gabriela Maxe (1840—1915), rozmnožená olejtiskem.

731. Anně do Vlachova Březí 10. srpna 1880, 1 dvojl., 8°, obálka s razítkem: Prag /10/8/80/, NM. Druhý postskript je napsán dodatečně v záhlaví dopisu obráceně.

lékař praví — MUDr. Karel Chudoba, viz dopis č. 728.

732. Anně do Vlachova Březí [21. srpna 1880], 1 dvojl., 8°, b. d., obálka s razítkem: Prag /21/8/80/, NM. Později datováno někým tužkou: 21. 8. 80.

všichni lékaři — Eiselt, Albert, Weiss, Chalupa; *Co řekl otec... listu* — tento dopis Nerudův není znám.

O Nerudově dopisu Anně do Vlachova Březí 25. září 1880 svědčí obálka s razítkem: Prag /25/9/80/, NM.

733. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 13. října 1880, 1 dvojl., 8°, nažloutlý papír, NM.

exemplář překladu Kosmických písní — něm. překlad Gustava Pawikowského (viz dopis č. 148).

734. Anně do Plzně 2. prosince 1880, 1 dvojl., 12°, papír nažloutlý, soukr. maj.

zabrána do studií — Anna se připravovala na učitelství; *Grandauer* — Ferd. Dattel dodal Nerudovi (NM) pro Annu 26. listopadu 1880 dvě příručky Grandauerovy: *Der Regelkopf* a *Elementarzeichnungen*; *Votruba* — Antonín V. (1844—1892), profesor fyziky a matematiky na učitelském ústavě v Hopfenštokově ulici na Novém Městě pražském.

735. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. prosince 1880, 1 dvojl., 8°, nažloutlý papír, obálka s razítkem: Wolin 3/12/80, NM.

pro... mého chudáka — pro Františka Trže; *Od Anny neobdržel jsem už asi 14 dní dopisu* — z Plzně, kde byla jako kandidátka industriálního učitelství, viz dopis další.

736. Anně do Plzně 1. února 1881, 1 dvojl., 8°, obálka, NM. Fotokopie: NM.

Co se týče té žádosti — viz dopis č. 740.

737. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 14. února 1881, 1 dvojl., 8°, NM.

738. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 13. března 1881, 1 dvojl., 8°, NM.

739. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 23. května 1881, 1 dvojl., 8°, NM.

Anna ... užívá ... Prahy — její zájezd do Prahy souvisel patrně s její přípravou k povolání učitelskému; v té době se konala v Praze akademie Spolku českých žurnalistů a připravovalo se otevření Národního divadla (viz vysv. k dopisu č. 178).

740. Anně ze Špičáku do Vlachova Březí 10. srpna 1881, 1 dvojl., 12°, obálka, soukr. maj. Na obálce je připsáno cizí rukou: Spitzberg 11/8. *odvážil jsem se* — do penzionátu Prokopova; *Fričovi* — rodina JUDr. Vojtěcha Friče (viz dopis č. 709); *Do Roudnice jsem... psal* — patrně příteli Ervínu Špindlerovi, okr. tajemníkovi; šlo o přímluvu, aby Anna dostala místo industriální učitelky v Brozanech na Roudnicku; viz vysv. k dopisu č. 742.

741. Anně ze Špičáku do Vlachova Březí 13. srpna 1881, 1 dvojl., 8°, m., obálka s cizím přípisem: Spitzberg 14. 8., NM.

Po té děsné zprávě — o požáru Národního divadla; *Fričovi* — viz dopis předešlý.

742. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 23. září 1881, 1 dvojl., 8°, ž., NM.

Vzdal jsem se... všeho spojení s divadlem — divadelního referátu v NL, viz dopis č. 291; *Anna* — dostala učitelské místo v Brozanech; *slečna Jos. Švagrovská* — sestra Růženy, provd. Fričové, se zasnoubila s PhDr. Františkem Vejdovským (1849—1939), zoologem.

743. Anně do Vlachova Březí 18. října 1881, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj. *Špindler* — viz dopis č. 740.

744. Anně do Vlachova Březí 28. listopadu 1881, 1 list, 8°, psáno tužkou, NM. Albert Pražák dopis zařadil do r. 1880.

745. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 17. prosince 1881, 1 dvojl., 8°, psáno tužkou, NM.

pro toho mého chudáčka — pro Františka Trže.

746. Anně do Vlachova Březí 29. ledna 1882, 1 strana, 8°, psáno tužkou, soukr. maj., fotokopie, 1 strana: NM.

muž řádný — Vojtěch Prášek, viz str. 567.

747. Anně do Vlachova Březí [před 16. květnem 1882?], 1 dvojl., 8°, b. d., soukr. maj. Datace podle obsahu.

748. Rodině Tichých do Vlachova Březí z Dubí u Teplic 5. června 1882, 1 dvojl., 8°, záhlaví Národních listů v Praze, vyražené slepotiskem, NM.

Eichwald — Dubí u Teplic, Neruda tu byl od 3. června, viz Dop. II, 309, 608; „*Theresienbad*“ — Tereziiny lázně; *Rudolf* — viz str. 567.

749. Anně do Vlachova Březí 5. září 1882, dvojitá navštívenka se záhlavím Billet de Correspondance, soukr. maj.

Jsem v Praze — Neruda byl v Dubí do 26. srpna, jak dosvědčuje lázeňský účet (NM, pozůstalost Jana Nerudy) za povoz k vlaku; „*Národní divadlo*“ — publikace Františka Ad. Šuberta *Národní divadlo v Praze* (1881).

750. Anně do Vlachova Březí 28. října 1882, 1 dvojl., 8°, soukr. maj. Ve větě „...byl pozbyl myšlének“ škrtl Neruda po slově „pozbyl“ původně napsané „pa[měti]“.

Z našich a cizích vlastí — ilustrovaná bibliotéka novel a cestopisů, redigovaná Ferdinandem Schulzem a vydávaná Janem Ottou; *Národní divadlo* — viz dopis předešlý; *Čechy* — dílo vydávané Janem Ottou za redakce Fr. Ad. Šuberta.

751. Anně do Vlachova Březí 2. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, soukr. maj.

752. Anně do Vlachova Březí 19. prosince 1882, 1 dvojl., 12°, obálka se záhlavím *Národních listů*, soukr. maj. Fotokopie obálky: NM.

753. Vilmě do Vlachova Březí 3. ledna 1883, 1 dvojl., 8°, m., NM.

754. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. března 1883, 1 dvojl., 8°, z., NM.

Tuček — galanterní závod bratří Tučků na Příkopech.

755. Anně do Vlachova Březí 21. dubna 1883, 1 dvojl., 8°, m., obálka, soukr. maj.

„*zasláno*“ z *Vlachova Březí* — v NL z 19. dubna 1883; svolání čten. zábavného spolku ve Vl. B. k podpoře nově založené knihovny. Podepsáni MUDr. Fr. Vožvald, předseda, August Fleischmann, jednatel.

O dopisu Vilmě do Vlachova Březí 27. května 1883 [?] svědčí jen obálka se záhlavím *Národních listů* a s porušeným razítkem: Prag /27/5/83/?, NM.

756. Anně do Vlachova Březí [v květnu? 1883], orig. neznám, otisk: M. Sísová, *Srdce III*, dopis 38. Datace podle obsahu.

nejnovější číslo Poetických besed — snad *Griselda Julia Zeyera*, která vyšla jako 7. sv. PB.

757. Anně do Vlachova Březí 2. června 1883, 1 dvojl., 8°, z., NM.

nejnovější číslo Poetických besed — *Balady Lad. Quise* (viz dopis č. 631).

758. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 19. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, m., NM.

stěhování — z Konviktské ulice do Vladislavovy ulice č. 14.

759. Marii do Vlachova Březí 8. září 1883, drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka se zeleně tištěným ozdobným plastickým N na rubu, s razítkem: Prag /7/9/83, NM. Dopis je patrně záměrně antedatován, kvůli shodě s gratulačním dnem.

760. Hildě do Vlachova Březí 26. září 1883, korespondenční lístek, NM. *k svátku* — 17. září, Hildegardy.

O Nerudovu dopisu Anně do Vlachova Březí 11. října 1883 svědčí jen obálka s razítkem: Prag/11/10/83, NM.

761. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. ledna 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

762. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 30. ledna 1884, korespondenční lístek, NM.

763. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 7. dubna 1884, 1 list, 8°, m., NM.

Z Nerudova dopisu Vilmě do Vlachova Březí z 27. května 1884 je zachována jen obálka se záhlavím Národních listů a s razítkem: Prag /27/5/84/, NM.

764. Anně Tiché-Práškové 23. července 1884, 1 dvojl., 4°, m., NM. Prvý známý dopis Anně od léta 1883; mezitím se vdala 17. listopadu 1883 za Vojtěcha Práška.

765. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 8. srpna 1884, korespondenční lístek, razítka: Prag /21/8/84/ — Wällischbirken /22/8/./, NM. Rozdíl v datu sdělení a datu razítka je vysvětlen v dopisu dalším.

766. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 20. srpna 1884, korespondenční lístek, razítka jako u sdělení předešlého, NM.

767. Hildě do Vlachova Březí [23. září 1884], korespondenční lístek, b. d., razítka: 23/9/84/, NM.

768. Anně Práškové 24. září 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM. *máš synka* — Emila.

769. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 5. října 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

770. Terezii 14. října 1884, orig. neznám, otisk: M. Sísová, Niva, příloha Jihočeských rozhledů, I, 1905, str. 48. — Přání k jmeninám (15. října).

771. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 15. prosince 1884, 1 dvojl., 8°, m., NM.

772. Anně Práškové 24. prosince 1884, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj.
„Z našeho atd.“ — Z našich a cizích vlastí, viz dopis č. 750.

773. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 24. prosince 1884, korespondenční lístek, NM.

A. — Anna Haralíková.

774. Terezii do Vlachova Březí 9. března 1885, orig. v soukr. maj., otisk: M. Sísová, Niva I, 1905 (viz dopis č. 770), str. 48.

775. Aloisu Tichému do Vlachova Březí [20. června 1885], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., obálka s razítkem: Praha/20/5(!)85/ — Wolin-Volyně/21/6/85/ — Wällisch Birken —/Vlachovo Březí/ /21/6/85/, NM.

776. Anně Práškové 23. července 1885, 1 list, 8°, m., NM.

777. Vilmě Tiché-Matouškové do Kounic 29. července 1885, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů, NM.

778. Anně Práškové 28. září 1885, národní navštívenka Ústřední matice školské, typ: hlava J. Á. Komenského v kruhu, NM.

779. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 12. listopadu 1885, korespondenční lístek, NM.

780. Vojtěchu Práškovi 27. ledna 1886, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj., fotokopie: NM.

za rychlou Vaši zprávu — po narození dcerky Práškových Ludmily (Lily).

781. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 5. února 1886, 1 list, 12°, m., NM.

782. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 12. února 1886, 1 dvojl., 8°, m., NM.

783. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. dubna 1886, 1 list, 8°, m., NM.

z Moravy — po návštěvě u Vilmy v Kounicích.

784. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 20. června 1886, zálepka, NM.

785. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 7. července 1886, zálepka, NM.
786. Anně Práškové do Dubu 25. července 1886, zálepka, razítko: Prag /25/7/86/ — Wodnian /26/7/ — Dub-Wällischbirken /27/7/, soukr. maj., fotokopie: NM.
787. Marii do Kounic [8. září 1886], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, na níž je škrtnuta původní adresa a cizí rukou napsána nová adresa: Vlachobřezí u Strakonice, Jižní Čechy. Razítko: Prag/... — Kaunitz /15/9/.../ — Wällischbirken /17/9/86/, NM.
788. Marii do Vlachova Březí [4. října 1886], zálepka, b. d., razítko: Prag /4/10/86/, NM.
789. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 20. prosince 1886, 1 list, 8°, m., NM.
exemplář „Žertů“ — Žerty, hravé i dravé, vyšly knižně podruhé před 15. prosincem 1886 s vročením 1887 u nakladatele Františka Topiče; bibliografie NL je oznámila 20. listopadu; v říjnu a listopadu r. 1886 vycházely také po sešitech.
790. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. února 1887, korespondenční lístek, razítko: Prag /4/2/87/, NM.
791. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 23. března 1887, zálepka, NM.
792. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [24. března 1887], telegram, datum podání: 24/3 1887, NM.
793. Rudolfovi do Vlachova Březí 15. dubna 1887, korespondenční lístek, NM. — Přání k jmeninám (17. dubna).
794. Anně Práškové do Vranovic 9. května 1887, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj. Fotokopie: NM.
ve Tvém novém sídle — ve Vranovicích na Moravě; *dr. Thomayer* — MUDr. Josef T. (1853—1927), internista, přítel Nerudův; *Morava je... ještě velice rozervána* — politicky, národnostně i nábožensky.
795. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 7. června 1887, zálepka, NM.
796. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 20. června 1887, korespondenční lístek, NM.
797. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 9. července 1887, korespondenční lístek, NM.

798. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 22. července 1887, korespondenční lístek, NM.

dámy Čelakovského — choť přítele Nerudova JUDr. Jaromíra Čelakovského Marie (roz. Holá, 1846—1907) a jejich dcery Marie (nar. 1872), Zdenka (nar. 1874) a Milada (nar. 1874).

799. Anně Práškové do Vranovic 24. července 1887, 1 dvojl., 12°, m., NM.

„*Pod sokolským praporem*“ — sborník *Za praporem sokolským*, viz dopis č. 467.

Z dopisu Vilmě Matouškové do Kounic 29. července 1887 je zachována jen obálka, NM.

800. Gabriele Tiché ml. do Vlachova Březí 4. srpna 1887, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj. Fotokopie: NM.

Z dopisu Anně Práškové do Vranovic [před 21. srpnem 1887] je zachována jen obálka, soukr. maj., fotokopie obálky: NM, razítko zde chybí, ale datum příchodu je připsáno na rubu: 21. VIII. 87.

801. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 24. srpna 1887, 1 list, 8°, m., NM. Na rubu některé z dětí Tichých začalo psát dopis: *Drahý strýčku!* —

802. Marii do Vlachova Březí 8. září 1887, zálepka, NM.
„*ženský kalendář*“ — *Kalendář paní a dívek* (1. ročník vyšel r. 1887).

803. Hildě do Vlachova Březí 17. září 1887, zálepka, NM.

804. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. října 1887, zálepka, NM.

805. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. listopadu 1887, zálepka, NM. Část od odstavce „*Těší mne...*“ je odstřižena.

806. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 19. prosince 1887, zálepka, NM.

Brandejs — J. H. Brandeis, obchod se zbožím ozdobnickým a s hračkami na Příkopech; *Paleček* — přestal vycházet už v říjnu 1887, místo něho počal 7. října 1887 vydávat Jaroslav Skřivan časopis *Nový Paleček*.

807. Vilmě Matouškové do Kounic 21. prosince 1887, korespondenční lístek, NM. Snad odpověď na nedatovaný dopis Vilmy Matouškové (NM), obsahující sdělení o zasilce krocana a prosbu o odevzdání Vilmina a Tereziina daru (látky) Anně Haralíkové.

808. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 5. ledna 1888, korespondenční lístek, NM.

809. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 9. ledna 1888, korespondenční lístek, NM.
810. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 29. ledna 1888, korespondenční lístek, NM.
811. Vilmě Matouškové do Kounic 27. května 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.
Ještě jsem v posteli — po úrazu, viz dopis č. 509.
812. Anně Práškové do Vranovic 25. července 1888, drobná navštívenka bez tištěného jména, psáno tužkou, NM.
Anna — Haralíková.
813. Anně Práškové do Vranovic 20. srpna 1888, 1 dvojl., 8°, m., soukr. maj.
veřejný posluha — Václav Werner.
814. Anně Práškové do Vranovic [19. září 1888], korespondenční lístek, b. d., razítko: Praha/19/9/88/, soukr. maj. Za slovem „oranží“ škrtl Neruda opakované slovo „drobných“.
Cannizzaro — Tommaso C. (1838—1916).
815. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. října 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM.
Teréza — zasnoubila se s Antonem Stiebrem.
816. Vilmě Matouškové do Kounic 3. října 1888, 1 dvojl., 8°, m., NM.
817. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. října 1888, 1 dvojl., 12°, m., obálka s razítkem: Prag/22/10/8[8]/ — Strakonitz /23/10/88/, NM.
818. Anně Práškové do Letovic 27. listopadu 1888, 1 dvojl., m. 8°, m., soukr. maj., postskript je psán tužkou, na str. 2—3 je Nerudou napsána adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, Vysoké Mýto.
v novém sídle — po přesídlení Práškových z Vranovic do Letovic; *na adrese určené pro Vysoké Mýto* — dopis Nerudův Zd. Š. z tohoto dne není znám.
819. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 9. prosince 1888, 1 dvojl., 12°, m., NM.
820. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 24. prosince 1888, korespondenční lístek, NM.

„*zákusky české*“ — „české sušenky“ z Jiránkova závodu; v pozůstalosti Miloše Jirána (NM) je dochován dopis Jana Nerudy z 12. ledna 1889, jímž platí za zásilku 9 zl (viz Dop. III).

821. Vilmě Matouškové do Kounic 24. prosince 1888, korespondenční lístek, NM.

dítěti — dcerce Matouškových Ele (Eleonoře).

822. Vilmě Matouškové do Kounic 21. ledna 1889, korespondenční lístek, NM.

823. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 18. února 1889, 1 dvojl., 12°, m., obálka se záhlavím Národních listů a s razítkem: Prag /18/2/89/, NM.

824. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 21. března 1889, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů a s razítkem: Prag /21/3/[8]9/, NM.

825. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 15. dubna 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

826. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 29. dubna 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

827. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 1. května 1889, korespondenční lístek, NM.

828. Vilmě Matouškové do Kounic 27. května 1889, navštívenka, NM.

829. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 4. června 1889, korespondenční lístek, NM.

830. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 8. června 1889, korespondenční lístek, NM.

831. Vilmě Matouškové do Letovic 8. června 1889, korespondenční lístek, NM.

Beno — viz str. 567.

832. Anně Práškové do Letovic 23. července 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.

váš pán — Alexandr hr. Kálnoky; *žeden syn poněmčí se v cizině* — Hans Tichy, jenž žil v Schreiberhau v Německu; měl ženu Emílii, psali Nerudovi česky (NM) 29. května 1891; Emilie Tichy byla v Praze (viz dopis č. 843), setkala se s Nerudou; neteř Marie byla u těchto německých Tichých (viz dopis č. 850 a odkazy na obálky nedochovaných dopisů).

833. Anně Práškové do Letovic 20. října 1889, 1 dvojl., 12°, m., soukr. maj. Fotokopie: NM.
834. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 18. listopadu 1889, korespondenční lístek, NM.
835. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 26. listopadu 1889, 1 dvojl., 8°, m., NM.
836. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. prosince 1889, 1 dvojl., 12°, m., NM.
František — Trž.
837. Anně Práškové do Letovic 15. ledna 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.
Z dopisu Anně Práškové do Letovic z 18. února 1890 se zachovala jen obálka s razítkem Prag /18/2/90/, NM.
838. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 18. února 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.
839. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 28. února 1890, korespondenční lístek, NM.
840. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 19. března 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.
s Terézou — provdanou za Antonína Stiebra, viz dopis č. 815.
841. Emilu Práškovu do Letovic [20. března 1890], korespondenční lístek, b. d., s razítkem: Prag /20/3/90/ — Lettowitz /21/3/90/, NM. Pozdější rodinný přípisek: „Ukázka — jak měl N. děti rád.“ Albert Pražák (Neruda v dopisech, 235) datuje: asi r. 1886, kdy Rudolf Tichý [!] uměl již slabikovati.
Ma-lé no-vi-ny — „Ma-lé no-vi-ny pro dě-ti“ začaly vycházet za redakce Františka Vladimíra Krcha nákladem Antonína Jandla koncem r. 1889, 1. číslo má toto vnočení, další pak 1890.
842. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 2. dubna 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.
843. Anně Práškové do Letovic 29. června 1890, 1 dvojl., 8°, m., obálka s razítkem: Prag /29/6/90/, soukr. maj.
tatínkovi... k svátku — tento dopis Aloisu Tichému není znám; Mařenka — Marie Tichých; Haufovi — viz dopis č. 832 a vysv. k němu; teta Emílie — Mařenka s ní jela do Schreiberhau, Neruda tam Marii Tiché psal, viz dopis č. 850; T. — Terezie Tichá, provd. Stieberová.

844. Terezii Tiché-Stieberové 29. června 1890, orig. neznám, otisk: Politik, 1903, č. 101 z 12. dubna, velikonoční příloha. Protože byl Antonín Stieber, muž Tereziin, Němec, originál dopisu byl jistě německý.

Překlad:

Milá Terezie!

Jen aby ses nakonec na mne nehněvala, píšu Ti několik řádků s krátkým pozdravem — Ty teď ostatně již nestojíš mnoho o hovory s „cizími lidmi“. Nezdá se Ti teď prozatím všecko ve světě „cizím“? Jen nerad sedám k tomu a namáčím pero. Počasí mne trápí — arciže kterépak počasí mne netrápí! — Jenomže to letošní počasí mne trápí přestrašně!

Ty jsi teď šťastná, veselá, spokojená. Bůh Ti to požehnej! A svému Toníčkovu dej za mne srdečnou hubičku; jsem mu vděčen, že Tě učinil šťastnou. Píšeš, že spolu mluvíte česky, — jen je-li to pravda! Jste v české krajině, uprostřed českého obyvatelstva. A i když Tvůj muž pochází z německé rodiny, jistě bude muset cítit jako jasně myslící, jako poctivý člověk, že v těchto hrozných dobách je povinností nás všech, abychom mírnili rozpory v životě, jenž nás obklopuje. Ale — za nic na světě se nechci pustit do politických diskusí!

Prosím Tebe a Tvého Toníčka — ať si nic nedělá z toho, že ho oslovuji podle Tvého příkladu —, abyste přijali nejsrdečnější pozdravy. A stejně i od Anny, jež mě od včerejška trápí, abych tu připojil i její pozdrav.

Cele Tvůj Neruda

Toníček — Antonín Stieber; *v těchto hrozných dobách* — v období vystupňovaných národnostních rozporů kolem punktací; *Anna* — Haraříková.

845. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. července 1890, korespondenční lístek, NM.

846. Anně Práškové do Letovic 23. července 1890, 1 dvojl., 12°, m., obálka s razítkem: Prag /24/7/80/, NM.

847. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 1. září 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM.

Z dopisu Marii Tiché do Schreiberhau před 14. zářím 1890 je známa jen fotokopie obálky s razítkem příchodu: Schreiberhau /14/9/90/, NM. Viz dopis č. 832, 843.

848. Hildě do Vlachova Březí 16. září 1890, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů a s razítkem: 15/9/90, NM. Z druhého listu

dopisu je utržena nyní dolní prázdná polovina.— Blahopřání k jmeninám (17. září).

849. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [21. září 1890], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., obálka s razítkem: Prag /21/9/90/ — Wällisch Birken /22/9/90/, NM.

paní Šeborová — Zdenka Š., roz. Pospíšilová (1851—1900), manželka pražského zlatníka a klenotníka Čeňka Šebora (1840—1919); viz dopis č. 861.

850. Marii Tiché do Schreiberhau 22. září 1890, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Strýc Jan — Hans Tichy, viz dopis č. 832; *má fotografie* — poslední fotografie Nerudy sedícího z ateliéru Mořice Klempfnera; *popis povodně* — r. 1890 vyšly dvě ilustrované publikace: Jan Benešovský Veselý, Velká povodeň v Čechách ve dnech 2. až 5. září 1890, Praha, b. d., Alois Hynek, a Povodeň v Čechách, 1890. S úvodní básní Jaroslava Kvapila, Praha, b. d., J. Otto.

851. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 23. října 1890, korespondenční lístek, NM.

můj dotaz — z pondělí 20. října, není znám.

852. Aloisu Tichému do Vlachova Březí 25. listopadu 1890, 1 dvojl., 12°, m., NM. Přiložený lístek Julia Grégra není znám.

853. Anně Práškové do Letovic 22. prosince 1890, 1 list, 8°, m., soukr. maj.

854. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [konec roku 1890], zálepka, fragment, spodní půle, kde byl podpis a popříp. i datace, chybí, známka s razítkem vystřižena. Datovat lze jen poslední dobou Nerudova života; chybějící počátek doplněn podle smyslu.

855. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 12. ledna 1891, 1 dvojl., 8°, m., NM.

Z dopisu Gabriele Tiché do Vlachova Březí [24. ledna 1891] je zachována jen obálka s razítkem Prag /21/1/ .. / — Wällisch Birken /25/1/91/, soukr. maj.

856. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 4. února 1891, korespondenční lístek, NM.

Z dopisu Marii do Schreiberhau [9. (?) února 1891] je zachována jen obálka se záhlavím Národních listů, razítko doručení: Schreiberhau /9/(?) 2/91/, NM. Viz dopis č. 850.

857. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 10. března 1891, 1 list, 8°, m., NM.

Gába — viz dopis č. 800 a str. 567.

858. Vilmě Matouškové do Kounic 10. března 1891, korespondenční lístek, NM.

Gabriela — *Gába*, viz dopis předešlý; *Anna* — Anna Prášková.

859. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 22. března 1891, 1 dvojl., 8°, m., obálka se záhlavím Národních listů a s razítkem: Prag /22/3/91/, NM.

860. Gabriele Tiché do Vlachova Březí [2. dubna 1891], 1 dvojl., 8°, m., b. d., NM. V postskriptu za slovem „jakých“ škrtl Neruda původně napsaný otazník. Datace podle následujícího dopisu.

Šebor — zlatník Čeněk Š., viz dopis č. 849; *holčička jeho* — jedna ze tří, patrně nejmladší Olga.

861. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 3. dubna 1891, korespondenční lístek, NM.

862. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 14. dubna 1891, navštívenka, jméno tištěno kaligrafickými typy ve středu lístku, NM.

pan inšpektor Matějíček — Jan M., švagr Ervína Špindlera, okresní školní inspektor.

863. Rudolfu Tichému 14. dubna 1891, navštívenka, Vlastivědné muzeum v Berouně, otisk: Podbrdský kraj I, 1923, str. 14.

nerosty — v pozůstalosti Jana Nerudy (NM) je dochován účet Václava Friče, obchodníka s přírodninami, z 13. dubna 1891; Frič posílá na ukázkou a na výběr šest kusů vzácnějších cizích nerostů (v ceně od 30 kr do 1 zl).

Z dopisu Marii do Schreiberhau před 6. květnem 1891 je zachována jen obálka s razítkem: Schreiberhau /6/3/91/, NM.

864. Vilmě Matouškové do Kounic 27. května 1891, dvojitá navštívenka s jménem tištěným kaligrafickými typy ve středu lístku, NM. Porušeno v místech [- - -] přetržením navštívenky.

toho Kneippa — vodoléčebná metoda něm. faráře Sebastiána Kneippa (1821—1897); *Márinka* — Marie Tichá; *strýc a teta ze Slezska* — Hans a Emílie Tichých ze Schreiberhau; *výstava* — Zemská jubilejní výstava.

V pozůstalosti Jana Nerudy (NM) je dochován německy psaný děkovný dopis Emílie Tiché.

865. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 15. června 1891, dvojitá na-

vštívenka, jméno vytištěno kaligrafickými typy uprostřed lístku, NM.
Hildička — dcera Terezie Stieberové.

866. Upomínková navštívenka Aloise Tichého [v létě 1891] se slepotiskovým štítkem Zemské jubilejní výstavy v Praze a se jménem Alois Tichý, vytištěným kaligrafickými typy uprostřed lístku; Neruda dal patrně bratranci jméno natisknout na oficiální výstavní navštívenky. Sám připsal své jméno a dodatek.

867. Anně Práškové do Letovic 23. července 1891, 1 dvojl., 8°, m., NM. Faksimil: Mil. Novotný, Listy Jana Nerudy Aničce Tiché, 1926, příloha. Anna Prášková podtrhla tužkou slova: „Vás tu byl viděl rád dříve“ a připsala v záhlaví tužkou: „Poslední list, jež mi zaslal drahý, předobry náš strýček.“

868. Gabriele Tiché do Vlachova Březí 10. srpna 1891, 1 dvojl., 8°, m., NM. Dnes je dolní půle druhého listu utržena. Cizí poznámka v záhlaví: poslední dopis.

DOPISY NEDATOVATELNÉ

869. Anně Práškové [1885?], drobná navštívenka, lesklý papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., NM. Datace podle typu navštívenky.

870. Anně Práškové do Letovic [1889?], orig. neznám, otisk: M. Sísová, Srdce III, 1905, dopis 47.

V. — z Vlachova Březí: *pan F.* — snad Josef V. Frič, jenž zemřel 14. října 1890.